

Lokalna Grupa Działania
„Białe Ługi”

Strategia Rozwoju Lokalnego
Kierowanego przez Społeczność

objęta Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Maj 2019

Spis treści

I.	Charakterystyka LGD.....	3
1.	Forma prawna i nazwa Stowarzyszenia.....	3
2.	Obszar.....	3
3.	Potencjał LGD.....	4
3.1	Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD.....	4
3.2	Struktura i reprezentatywność LGD.....	5
II.	Partycypacyjny charakter LSR.....	8
III.	Diagnoza.....	11
1.	Charakterystyka demograficzna.....	11
2.	Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości i sektora społecznego.....	12
3.	Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie.....	15
4.	Opieka społeczna.....	17
5.	Spójne elementy obszaru – kultura, tradycja, dziedzictwo kulturowe i potencjał turystyczny.....	17
6.	Charakterystyka przestrzenna i przyrodnicza, ochrona środowiska.....	21
7.	Podsumowanie.....	23
IV.	Analiza SWOT.....	25
V.	Cele i wskaźniki.....	28
VI.	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustalania kryteriów wyboru.....	52
VII.	Plan działania.....	55
VIII.	Budżet LSR.....	55
IX.	Plan komunikacji.....	55
X.	Zintegrowanie.....	58
XI.	Monitoring i ewaluacja.....	62
XII.	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.....	65
	Spis rysunków.....	66
	Spis tabel.....	66
	Spis wykresów.....	66
	Bibliografia.....	67
	Załączniki.....	67

I. Charakterystyka LGD

1. Forma prawna i nazwa Stowarzyszenia

Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi” (LGD) z siedzibą w Trzemosnej, Trzemosna 27, 26-021 Daleszyce, jest partnerstwem zrzeszającym partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Zarejestrowana jest jako stowarzyszenie specjalne posiadające osobowość prawną. Działa na podstawie następujących dokumentów i aktów prawnych:

1. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. z 2015 r. poz. 378) – zwana dalej ustawą o RLKS.
2. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. z 2015 r. poz. 349).
3. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006* (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013).
4. *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* – przyjęty przez Komisję Europejską 12.12.2014 r.
5. *Statut przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków*. Statut określa główne kierunki oraz cele Stowarzyszenia, zadania oraz kompetencje poszczególnych organów Stowarzyszenia. Zmian Statutu dokonywać może Walne Zebranie Członków.

2. Obszar

Obszar LGD obejmuje siedem sąsiadujących ze sobą gmin położonych w województwie świętokrzyskim w powiatach kieleckim i staszowskim. 5 gmin miejsko-wiejskie: Chmielnik, Daleszyce i Pierzchnica (powiat kielecki) oraz Staszów i Szydłów (powiat staszowski), 2 gminy wiejskie: Raków (powiat kielecki) oraz Bogoria (powiat staszowski). Łączna powierzchnia wymienionych jednostek samorządu terytorialnego wynosi 1 119 km², natomiast liczba ludności na dzień 31 grudnia 2013 r. wynosiła 76 849 osób (tabela 1).

Tabela 1 Podstawowe dane na temat gmin tworzących LGD „Białe Ługi”

Nazwa gminy	Typ gminy	Identyfikator gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności
Bogoria	wiejska	261201 2	123	7 933
Chmielnik	miejsko-wiejska	260404 3	142	11 566
Daleszyce	miejsko-wiejska	260405 3	222	15 556
Pierzchnica	miejsko-wiejska	260415 3	105	4 814
Raków	wiejska	260416 2	191	5 762
Staszów	miejsko-wiejska	261207 3	228	26 436
Szydłów	miejsko-wiejska	261208 3	108	4 782
Razem LGD			1 119	76 849

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Cały obszar jest spójny w kontekście przestrzennym, ponieważ każda para gmin wchodzących w skład LGD znajduje się w bezpośrednim lub przynajmniej w dalszym sąsiedztwie, a cały obszar pozostaje w jednym obrysie (rysunek 1). Żadna z gmin będąca członkiem Stowarzyszenia „Białe Ługi” nie jest

członkiem innej Lokalnej Grupy Działania ani podmiotem, który zobowiązał się do współpracy w zakresie realizacji LSR z inną LGD.

Rysunek 1 Obszar Działania LGD "Białe Ługi"

Źródło: Opracowanie własne

3. Potencjał LGD

3.1 Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD

LGD w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowane zostało 31 marca 2006 r. pod numerem 0000254162. Założycielskie zebranie Związku Stowarzyszeń „Białe Ługi” odbyło się 3 lutego 2006 r. w Daleszycach. Wzięło w nim udział 26 osób, z czego 23 było reprezentantami organizacji członków założycieli Związku Stowarzyszeń.

W drugiej połowie 2007 r. po określeniu w *Ustawie z dnia 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich* wymogów dla lokalnych grup działania, które chcą realizować lokalną strategię rozwoju, podjęto działania mające dostosować Związek Stowarzyszeń „Białe Ługi” do wymogów określonych przez ustawodawcę. Przygotowana została analiza koniecznych zmian w Związku oraz określono zasady zmiany struktury prawnej funkcjonowania LGD. Zarząd Związku Stowarzyszeń przy pomocy Biura Zarządu przygotował zmiany w Statucie Stowarzyszenia, które miało nosić nazwę Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi”. Do końca 2007 r. w poczet członków Stowarzyszenia wchodziły: Miasto i Gmina Chmielnik, Miasto i Gmina Daleszyce, Miasto i Gmina Staszów, Gmina Gnojno, Gmina Pierzchnica, Gmina Raków, Gmina Szydłów oraz organizacje z terenu tych jednostek samorządu terytorialnego.

17 stycznia 2008 r. Walne Zebranie Delegatów Związku Stowarzyszeń „Białe Ługi” przyjęło zmiany w Statucie, wynikające z chęci realizacji osi IV Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. W czerwcu 2008 r. do Stowarzyszenia przystąpiła Gmina Bogoria. W dniu 1 lipca 2008 r. Walne Zebranie Członków LGD przyjęło ostateczne zmiany w Statucie wynikające z rozszerzenia składu członków w Stowarzyszeniu.

Lokalną Strategię Rozwoju (LSR) na lata 2007–2013 realizowano w oparciu o dwa cele ogólne:

1. LGD Białe Ługi regionem atrakcyjnym turystycznie.
2. Najlepsze produkty i aktywności lokalne w LGD Białe Ługi.

W ich ramach określono 5 celów szczegółowych:

- 1.1 Wzbogacenie oferty turystycznej obszaru LGD o atrakcyjne i konkurencyjne produkty turystyczne generujące nowe miejsca pracy w sektorze turystycznym.
- 1.2 Spójny zakres promocji i informacji turystycznej obszaru LGD.
- 1.3 Podniesienie atrakcyjności przestrzeni publicznej obszaru LGD.
- 2.1 Wykreowanie komercyjnych, atrakcyjnych i rozpoznawalnych produktów lokalnych.
- 2.2 Pobudzenie aktywności lokalnej.

We wszystkich celach zrealizowano 14 przedsięwzięć przyczyniających się do wzrostu atrakcyjności turystycznej regionu, rozwoju produktów lokalnych oraz aktywizacji społeczności.

Łączna ilość złożonych wniosków wyniosła: 317 na małe projekty, 78 na odnowę i rozwój wsi, 22 na rozwój mikroprzedsiębiorstw i 10 na różnicowanie w kierunku działalności rolniczej, co dało razem 427. Zrealizowano 189 wniosków, w tym: 17 w Gminie Bogoria, 23 w Mieście i Gminie Chmielnik, 22 w Mieście i Gminie Daleszyce, 5 w Gminie Gnojno, 28 w Gminie Pierzchnica, 26 w Gminie Raków, 42 w Mieście i Gminie Staszów i 26 w Gminie Szydłów. Budżet, który zaplanowano na wdrażanie LSR wyniósł 12 551 300,00 zł. Zgodnie ze stanem na dzień 1 grudnia 2015 r. zrealizowano 90,33% (11 337 350,20 zł) budżetu przyznanego na wdrażanie LSR.

LGD „Białe Ługi” posiada doświadczenie w realizacji projektów w ramach:

- I i II Pilotażowego Programu LEADER+;
- Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: „Wspieranie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego”, „Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji”, „Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej”, „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich”;
- Szwajcarskiego Programu Współpracy z Nowymi Krajami UE;
- Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.
Dodatkowo LGD brało również udział w trzech projektach współpracy:
- Dziedzictwo Naszą Atrakcją – współpraca z 7 LGD z 5 województw w celu wzajemnej i wspólnej promocji regionu poprzez organizację targów, wydanie publikacji oraz konkursy dla dzieci i młodzieży. **Należy nadmienić, iż LGD „Białe Ługi” było grupą koordynującą projekt;**
- Śliwkowy Obszar Turystyczny – PAT (Plum Area Tourist) – projekt o charakterze międzynarodowym, realizowany przez 4 Lokalne Grupy Działania – Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku” i Stowarzyszenie „Białe Ługi” z Polski, LGD BACHUREN (Słowacja) LGD CSERHATALJA (Węgry);
- Szlak Przygody – realizowany przez 6 LGD, którego celem było powstanie największego turystycznego produktu sieciowego w Polsce opartego na programie lojalnościowym, oferującego różnego rodzaju atrakcje na 850 km Szlaku.

Zakres tematyczny projektów obejmował cele zapisane w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009–2015 i przyczynił się do osiągnięcia celów ogólnych. Ich efektem było nawiązanie długotrwałej współpracy z partnerami, wymiana doświadczeń, nawiązywanie relacji i konkretne wykreowane produkty.

3.2 Struktura i reprezentatywność LGD

W skład struktury LGD wchodzi członkowie oraz władze, którymi są Walne Zebranie Członków (WZC), Zarząd LGD, Rada LGD oraz Komisja Rewizyjna.

Walne Zebranie Członków jest najwyższą władzą LGD. Do jego kompetencji należy przede wszystkim uchwalanie kierunków i programu działania LGD, wybór oraz odwoływanie członków innych organów LGD, uchwalanie Statutu i jego zmian, uchwalanie regulaminów WZC, Zarządu LGD oraz Komisji Rewizyjnej, oraz inne określone w Statucie, który stanowi załącznik nr 3 do wniosku o wybór LSR.

Zarząd LGD kieruje całokształtem działalności LGD zgodnie z uchwałami Walnego Zebrania oraz reprezentuje Stowarzyszenie na zewnątrz. Do kompetencji Zarządu należy m.in. kierowanie bieżącą pracą LGD, ustalanie regulaminów Rady LGD i Biura, opracowywanie i zatwierdzanie zmian w LSR, oraz innych wymaganych przepisami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich dokumentów, celem przystąpienia do konkursu na realizację LSR, realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w tym ogłaszanie konkursów na nabory wniosków o udzielenie wsparcia, ich przyjmowanie i przedkładanie Radzie, celem dokonania wyboru operacji do realizacji w ramach Strategii, oraz inne określone w Statucie.

W skład Zarządu LGD wchodzi 7 osób. Prezes, dwóch wiceprezesów, Sekretarz, Skarbnik oraz dwóch członków. W składzie Zarządu przedstawicielami sektora publicznego są 3 osoby, a sektora społecznego 4 osoby – każda osoba jest przedstawicielem innej gminy wchodzącej w skład LGD, co oznacza, iż każda z 7 gmin ma swojego przedstawiciela w Zarządzie LGD.

Rada LGD jest organem decyzyjnym LGD, do którego kompetencji należy wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 9 rozporządzenia 1303/2013, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalanie kwoty wsparcia.

W skład Rady wchodzi 14 osób. Przedstawicielami sektora publicznego są 4 osoby (28,57% składu Rady), gospodarczego 4 osoby (28,57 % składu Rady) oraz społecznego 6 osób (42,86 % składu Rady). W składzie Rady LGD zachowano parytety w postaci obecności co najmniej 1 kobiety oraz co najmniej 1 osoby

poniżej 35 roku życia. Dane wszystkich członków organu decyzyjnego ujęto w załączniku nr 4 do wniosku o wybór LSR.

Proces decyzyjny przebiega zgodnie z założeniami art. 34 ust. 3 lit. b rozporządzenia 1303/2013, którego zapis brzmi: *co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru będzie pochodzić od partnerów niebędących instytucjami publicznymi*, oraz zgodnie z art. 32 ust. 2 lit. b rozporządzenia 1303/2013, *władze publiczne (...) ani żadna z grup interesu nie będzie posiadać więcej niż 49% praw głosu*. Podstawowym narzędziem weryfikującym parytety podczas wyboru operacji są deklaracja bezstronności oraz rejestr interesów, co regulują Procedury opisane w rozdziale VI.

Ponadto proces decyzyjny jest jawny, co gwarantuje udostępnienie do publicznej wiadomości procedur wyboru i oceny operacji oraz protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem wniosków, których wyłączenie dotyczy.

Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz Procedura wyboru i oceny grantobiorców, stanowiące odpowiednio załącznik nr 9 i 10 do wniosku o wybór LSR regulują sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu, a w przypadku operacji własnych procedurę ich wyboru. Procedury określają sposób organizacji naborów wniosków (tryb ogłaszania, czas trwania, miejsce składania wniosków). *Procedura wyboru i oceny grantobiorców* reguluje ponadto proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania projektów oraz zasady kontroli. Przyjęte procedury określają sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów oraz ustanawiają osobę odpowiedzialną za prawidłowy przebieg procesu oceny i wyboru, poprawność dokumentacji oraz zgodność formalną.

Rada LGD działa zgodnie z zapisami Regulaminu Rady stanowiącym załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR.

Struktura partnerstwa LGD „Białe Ługi” zgodnie ze stanem na dzień 1 grudnia 2015 roku składa się z 79 członków reprezentujących sektor publiczny, gospodarczy, społeczny oraz mieszkańców. Pierwszy z nich – publiczny liczy 12 członków, składają się na niego przedstawiciele każdej członkowskiej gminy oraz pracownicy gminnych i miejskich ośrodków i centrów kultury, stanowią 15,20 % wszystkich członków. Sektor gospodarczy reprezentowany jest przez 10 osób, prowadzących różnego rodzaju przedsiębiorstwa na terenie LGD „Białe Ługi”, stanowią 13,92 % wszystkich członków. W sektorze społecznym zarejestrowano 38 członków działających w Ochotniczych Strażach Pożarnych, klubach sportowych, domach opieki, organizacjach turystycznych, stowarzyszeniach agroturystycznych, stowarzyszeniach na rzecz osób niepełnosprawnych itp. – stanowią 48,10 % wszystkich członków. Ostatnia grupa to mieszkańcy zamieszkali na obszarze LGD – 19 osób, co stanowi 22,78 % wszystkich członków.

Kadra pracowników Biura LGD „Białe Ługi” składa się z 4 osób na stanowiskach: dyrektor biura LGD, koordynator ds. rozwoju lokalnego, koordynator ds. promocji, koordynator biura terenowego zgodnie z załącznikiem nr 13 do wniosku o wybór LSR *Opisy stanowisk precyzujące podział obowiązków i zakres odpowiedzialności pracowników biura*. Pracownicy posiadają udokumentowane doświadczenie niezbędne do pracy na wyżej wymienionych stanowiskach. Wszyscy uczestniczyli w koordynowaniu realizacji projektów pochodzących z funduszy europejskich, w tym we wdrażaniu LSR na lata 2009–2015, projektów współpracy, SWISS oraz posiadają doświadczenie w prowadzeniu szkoleń. Informacje nt. wiedzy i doświadczenia pracowników Biura uwzględniono w załączniku nr 16 do wniosku o wybór LSR.

Dla pracowników Biura określono wymagania dla osób zatrudnianych na ww. stanowiskach, wyznaczono osoby odpowiedzialne za realizację zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz określono metody ich pomiaru. Na stanowisku pracy związanym z udzielaniem doradztwa określono sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa. Pracę Biura reguluje Regulamin Biura LGD, który stanowi załącznik nr 15 do wniosku o wybór LSR.

Dla członków Rady oraz pracowników Biura opracowano również Plany szkoleń stanowiące załącznik nr 14 do wniosku o wybór LSR.

Funkcjonowanie LGD reguluje Statut oraz regulaminy poszczególnych organów. W tabeli 2 przedstawione zostały poszczególne dokumenty, organ odpowiedzialny za ich uchwalanie oraz aktualizację oraz opis głównych kwestii w nich zawartych.

Tabela 2 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Nazwa dokumentu	Organ odpowiedzialny		Zawartość dokumentu
	Uchwalanie	Aktualizacja	
Statut	WZC LGD	WZC LGD	Określa: <ul style="list-style-type: none"> • strukturę organizacyjną LGD „Białe Ługi”, • sposób działania LGD „Białe Ługi”, • cele LGD „Białe Ługi”;
Regulamin Rady LGD	Zarząd LGD	Zarząd LGD	<ul style="list-style-type: none"> • określa uprawnienia, organizację pracy oraz tryb obradowania Rady LGD „Białe Ługi”, • reguluje zasady posiedzeń prowadzonych w ramach procedury wyboru i oceny operacji oraz procedury wyboru i oceny grantobiorców;
Regulamin Biura LGD	Zarząd LGD	Zarząd LGD	<ul style="list-style-type: none"> • określa organizację pracy i sposób działania Biura LGD „Białe Ługi”
Regulamin Pracy Zarządu LGD	WZC LGD	WZC LGD	Określa: <ul style="list-style-type: none"> • organizację pracy Zarządu, • zadania Zarządu

Źródło: Opracowanie własne

II. Partycypacyjny charakter LSR

Do prac nad LSR od początku zaangażowani byli mieszkańcy obszaru. Dokument Strategii powstawał w pięciu etapach:

- Etap I – diagnoza i analiza SWOT.
- Etap II – określenie celów i wskaźników oraz opracowanie planu działania.
- Etap III – opracowanie zasad wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru.
- Etap IV – opracowania zasad monitorowania i ewaluacji.
- Etap V – przygotowanie planu komunikacji.

W celu zapewnienia oddolnego charakteru Strategii, wykorzystano 7 metod partycypacji.

Na każdym etapie prac mieszkańcy mieli możliwość konsultacji z pracownikiem LGD online za pośrednictwem komunikatora na portalu społecznościowym *facebook*. Pracownik LGD odpowiadał na pytania mieszkańców od poniedziałku do piątku (z wyłączeniem dni świątecznych) w godz. 10.00–14.00 – z metody tej skorzystało 10 osób. Tematami konsultacji były: analiza SWOT (3 rozmowy), matryca logiczna (2 rozmowy), metody komunikacji (1 rozmowa), monitoring i ewaluacja (2 rozmowy) oraz kryteria wyboru (2 rozmowy).

W dniach 10–11 września 2015 r. przeprowadzono konsultacje społeczne w każdej z gmin wchodzących w skład LGD. W konsultacjach uczestniczyło 201 osób. Spotkania podzielone zostały na dwie części. W pierwszej mieszkańcy zapoznani zostali z założeniami programu Leader, w drugiej – warsztatowej, wypracowywali analizę SWOT (określali mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia) oraz wskazywali problemy występujące na obszarze (etap I) i cele (etap II), które należy osiągnąć, aby je zniwelować, co oznacza, iż podczas spotkań gminnych zrealizowano dwa etapy prac nad LSR.

Na początku września przeprowadzono wśród mieszkańców trzy badania ankietowe. Pierwsze dotyczyło opracowania analizy SWOT. Mieszkańcy wskazywali mocne i słabe strony obszaru oraz szanse i zagrożenia (etap I). W drugim pytano o efekty jakie powinno przynieść wdrażanie Strategii oraz o rezultaty działań (etap II). W trzecim zadano pytania o najlepsze sposoby wymiany informacji pomiędzy Biurem LGD a mieszkańcami (etap V). W sumie przeprowadzono 477 ankiet, których wyniki przedstawione zostały w kolejnych rozdziałach.

W ramach opracowywania Strategii 19 października 2015 r. przeprowadzono cztery wywiady grupowe – po dwa z przedstawicielami sektora społecznego oraz przedsiębiorcami. W każdym wywiadzie dyskutowano o innej części Strategii. Pierwszy, w którym uczestniczyło 19 osób, przeprowadzono z przedstawicielami sektora społecznego – miał miejsce w Staszowie. Dopracowywano cele i wskaźniki oraz ustalano wstępny plan działania (etap II). Drugi – z przedstawicielami sektora gospodarczego, w którym uczestniczyło 20 osób, odbył się również w Staszowie. Omówiono materiał wypracowany na poprzednim spotkaniu oraz konsultowano zasady wyboru operacji i kryteria (etap III), aby zgodne były z założeniami PROW oraz z przepisami regulującymi RLKS¹. Kolejne wywiady przeprowadzono w Pierzchnicy. Pierwszy z przedsiębiorcami, na którym przedstawiono wypracowane cele i wskaźniki oraz zasady wyboru operacji i kryteria oraz przystąpiono do wstępnej pracy nad zasadami monitorowania i ewaluacji (etap IV). W wywiadzie udział wzięło 12 osób. Na ostatnim spotkaniu z przedstawicielami sektora społecznego omówiono wypracowane materiały oraz określano plan komunikacji (etap V) – w spotkaniu uczestniczyło 7 osób.

Do przygotowywania wstępnych materiałów na każde spotkanie posłużono się wynikami badania ewaluacyjnego, które przeprowadzono od kwietnia do czerwca 2015 r. w celu oceny realizacji wdrażania Strategii na lata 2009–2015. Najistotniejsze elementy, które uwzględniono to poziomy wskaźników oraz kanały komunikacji. Raport z badania ewaluacyjnego posłużył opracowaniu realnych i rzetelnych poziomów wskaźników. Jedną z najskuteczniejszych metod komunikacji okazała się strona internetowa LGD (obok portali społecznościowych oraz stron internetowych urzędów gmin), dlatego też te metody postanowiono wykorzystać do włączenia społeczności w prace nad LSR na lata 2016–2022.

Każdy uczestnik spotkań mógł wnieść uwagi do wcześniej wypracowanych materiałów. Wszystkie elementy LSR poddane zostały dalszym konsultacjom społecznym poprzez udostępnienie ich na stronie internetowej *bialelugi.pl* wraz z formularzem zgłaszania uwag oraz poprzez możliwość konsultacji online.

29 października 2015 r. oraz 19 listopada 2015 r. odbyły się otwarte spotkanie Zespołu ds. opracowania LSR. Przedstawiciele Grupy Roboczej zaprezentowali wstępnie uporządkowany materiał

---

¹ Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność.

oraz ustalali zasady monitorowania i ewaluacji (etap IV) i plan komunikacji (etap V) z beneficjentami i mieszkańcami obszaru. W spotkaniach uczestniczyło odpowiednio 17 i 18 osób.

6 listopada 2015 r. członkowie Zarządu LGD brali udział w spacerach badawczych, podczas których przeprowadzili z mieszkańcami obszaru rozmowy dotyczące oczekiwań efektów wdrażania LSR, co pomogło w przygotowywaniu zasad i kryteriów wyboru operacji. Członkowie Zarządu podczas spaceru na wyznaczonych obszarach rozmawiali z mieszkańcami poszczególnych gmin na temat zasad wyboru operacji oraz kryteriów wyboru, mieli ze sobą niezbędne materiały dotyczące LSR, aby osoby udzielając odpowiedzi mogły zapoznać się z dokumentami. Mieszkańcy chętnie brali udział w rozmowie, wyrażali swoje zdanie, co powinno być istotne przy ocenie operacji. Spacer przeprowadzono na obszarze siedmiu gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Białe Ługi”. Spacer odbywał się w godzinach 10–12 w miejscach często uczęszczanych przez mieszkańców, takich jak rynek, okolice Urzędów Gminy, ośrodków kultury czy przychodni. W badaniu wzięło udział łącznie 70 osób: po 12 osób w Chmielniku i Staszowie, po 10 w Bogorii, Daleszyczach i Pierzchnicy oraz po 8 w Rakowie i Szydłowie.

Metody partycypacji jakie zastosowano w poszczególnych etapach prac nad LSR przedstawia tabela 3.

Tabela 3 Metody partycypacji wykorzystane w pracach nad LSR w poszczególnych etapach

Nazwa	Etap I	Etap II	Etap III	Etap IV	Etap V
Spotkania gminne	✓	✓			
Wywiad grupowy		✓	✓	✓	✓
Warsztaty <u>otwarte</u> Zespołu ds. LSR				✓	✓
Badanie ankietowe	✓	✓			✓
Dyżur pracownika online pon. – pt. w godz. 10.00–14.00	✓	✓	✓	✓	✓
Spacer badawczy			✓		
Formularz zgłaszania uwag	✓	✓	✓	✓	✓

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie omówione wyżej elementy Strategii, poddane zostały konsultacjom za pośrednictwem strony internetowej www.bialelugi.pl poprzez umieszczenie opracowanych materiałów wraz z formularzem zgłaszania uwag. Wszystkie uwagi, które zostały zgłoszone (do LGD wpłynęło 6 formularzy) zostały poddane analizie, te z nich, które uznano za zasadne uwzględniono w LSR.

Do opracowania LSR wykorzystano analizę wniosków z konsultacji dokonaną na podstawie materiałów z przeprowadzonych spotkań gminnych (analizy SWOT i matryce problemów i celów opracowywane przez mieszkańców), wyników badań ankietowych, wniosków z wywiadów grupowych i materiałów z warsztatów otwartych z Zespołem do prac nad LSR. Z pozyskanych materiałów i analiz wyciągnięto następujące wnioski:

- mocne strony obszaru, które należy wykorzystać do rozwoju to: *walory turystyczne* (34% odpowiedzi w badaniu ankietowym), *produkty i usługi lokalne* (20% odpowiedzi w badaniu ankietowym);
- problemem występującym na obszarze jest *Sytuacja na rynku pracy – brak miejsc pracy, wysokie bezrobocie, poziom wynagrodzenia, kwalifikacje mieszkańców* (20% odpowiedzi w badaniu ankietowym), *Niska przedsiębiorczość mieszkańców* (15% odpowiedzi w badaniu ankietowym), *Niezadawalająca oferta spędzania czasu wolnego* (14% odpowiedzi w badaniu ankietowym);
- grupą wymagającą szczególnego wsparcia jest *młodzież do 25 lat* oraz *absolwenci szkół średnich i wyższych* (odpowiednio 14% i 12% odpowiedzi w badaniu ankietowym), a także osoby nieco starsze do 35 roku życia – co wskazane zostało podczas przeprowadzanych konsultacji;
- w ramach oceny premiowane powinny być projekty *tworzące nowe miejsca pracy* oraz *polegające na zakładaniu nowych działalności gospodarczych* (po 20% odpowiedzi w badaniu ankietowym);
- efektami wdrażania LSR powinny być: *nowe miejsc pracy* (34% odpowiedzi w badaniu ankietowym), *atrakcje turystyczne* (20% odpowiedzi w badaniu ankietowym), *wzrost zaangażowania społeczności lokalnej* (18% odpowiedzi w badaniu ankietowym), *wydarzenia aktywizujące lokalną społeczność* (15% odpowiedzi w badaniu ankietowym);
- preferowaną przez mieszkańców metodą komunikacji są *regularne otwarte spotkania* oraz *kontakt za pośrednictwem strony internetowej* (po 19% odpowiedzi w badaniu ankietowym);

– wszystkie wymienione wyniki badania ankietowego znalazły potwierdzenie podczas konsultacji społecznych;

Powyższe wnioski wzięto pod uwagę podczas konstruowania celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć, co pozwala stwierdzić, iż Strategia powstała na bazie analizy danych z konsultacji społecznych.

Podczas konsultacji społecznych wskazywano również takie problemy (słabe strony) jak słaba infrastruktura (komunikacyjna, komunalna), niezagospodarowanie budynków i terenów po starych zakładach czy brak znaczących inwestorów. Interwencja w tych obszarach przekracza jednak możliwości LGD, w związku z czym takie wnioski nie zostały ujęte w ramach celów LSR.

Autorami niniejszej Strategii są wszyscy uczestnicy spotkań konsultacyjnych, internauci, którzy skorzystali z metod komunikacji za pomocą portalu społecznościowego oraz formularza uwag udostępnionego na stronie internetowej i respondenci badań ankietowych. Nad uporządkowaniem zebranych informacji pracował Zespół ds. LSR. Członkowie Grupy Roboczej opracowali ostateczny kształt Strategii tak, aby odpowiadał wymaganiom dokumentów regulujących, *Poradnika dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowywania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014–2020*, oraz zgodny był ze Strukturą LSR.

W celu wypracowania najlepszych rozwiązań pracownicy biura oraz członkowie Zespołu ds. LSR przeprowadzili szereg konsultacji z przedstawicielami innych Lokalnych Grup Działania oraz uczestniczyli w spotkaniach organizowanych przez Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego.

Dokumenty regulujące RLKS pozwalają na aktualizowanie LSR w sytuacji, gdy zajdą istotne okoliczności. W związku z tym, iż niniejsza Strategia powstawała przy czynnym udziale społeczności lokalnej, każdą aktualizację planuje się dokonywać zachowując partycypacyjny charakter dokumentu. Informacje

o planowanych zmianach będą podawane do wiadomości za pomocą strony internetowej i poddawane konsultacjom społecznym. Proces aktualizacji LSR będzie przebiegał zgodnie z Procedurą aktualizacji LSR stanowiącą załącznik nr 1 do LSR.

III. Diagnoza

1. Charakterystyka demograficzna

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2013 roku obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zamieszkiwało 76 849 osób, w tym 38 556 kobiet (50,2%) i 38 293 mężczyzn (49,8%), co stanowiło 6,1% populacji województwa świętokrzyskiego. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy wchodzące w skład LGD, najliczniej zamieszkiwaną było Miasto i Gmina Staszów (26 436 osób), zaś najmniejszą liczbę mieszkańców posiadała Gmina Szydłów (4 782 osoby). Szczegółowe dane na temat ludności poszczególnych gmin prezentuje tabela 4.

Tabela 4 Dane na temat ludności obszaru LGD na dzień 31.12.2013 r.

Gmina	Liczba ludności	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet	Gęstość zaludnienia
Gmina Bogoria	7 933	3 947	3 986	64
Miasto i Gmina Chmielnik	11 566	5 814	5 752	81
Miasto i Gmina Daleszyce	15 556	7 783	7 773	70
Gmina Pierzchnica	4 814	2 415	2 399	46
Gmina Raków	5 762	2 937	2 825	30
Miasto i Gmina Staszów	26 436	12 971	13 465	116
Gmina Szydłów	4 782	2 426	2 356	44
Razem LGD	76 849	38 293	38 556	69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

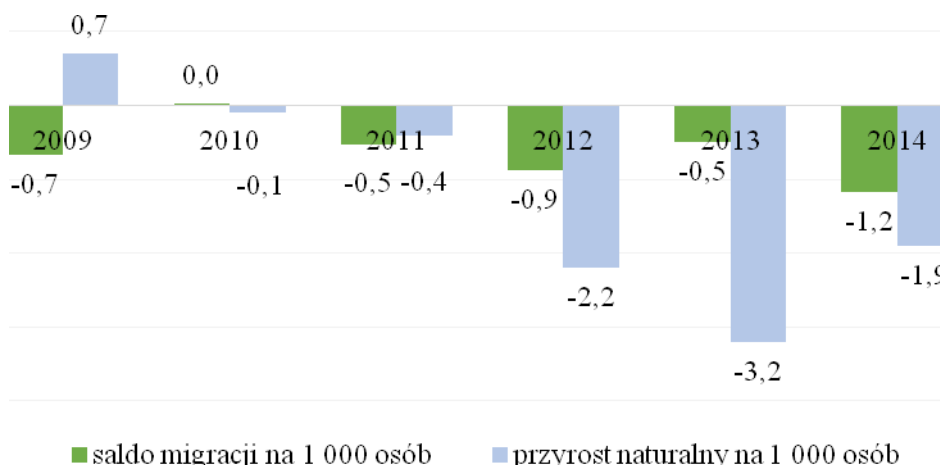
Na przestrzeni lat 2009–2014 liczba osób zamieszkujących analizowany obszar ulegała zmianom. W 2010 roku była najwyższa i wynosiła 77 336 osób. Od tego czasu następował jednak systematyczny spadek liczby mieszkańców obszaru LGD do poziomu 76 695 osób (38 238 mężczyzn, 38 457 kobiet) w 2014 roku. Była to tendencja identyczna jak w województwie świętokrzyskim oraz powiecie staszowskim. Prognoza ludności według danych z 2014 roku pokazuje, że do roku 2030 liczba mieszkańców województwa świętokrzyskiego zmniejszy się o ponad 105 tys., a powiatu staszowskiego o ponad 6,3 tys. W dłuższej perspektywie będzie to z pewnością miało również odzwierciedlenie w liczbie ludności obszaru LGD „Białe Ługi”. Jedynie prognoza dla powiatu kieleckiego jest optymistyczna, gdyż liczba mieszkańców tego obszaru ma się zwiększyć do roku 2030 o niemal 8 tys.

Gęstość zaludnienia dla całego obszaru wyniosła w 2013 roku 69 osób/km², co było wartością niższą niż średnia dla Polski (123 osoby/km²), województwa świętokrzyskiego (108 osób/km²) oraz dla powiatów: kieleckiego (92 osoby/km²) i staszowskiego (79 osób/km²).

Cały obszar LGD „Białe Ługi” charakteryzują zbliżone uwarunkowania społeczne, które odzwierciedlają wartości wskaźników statystycznych.

Współczynnik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1 000 ludności przyjmował na obszarze LGD wartości ujemne w latach 2010–2014. W ostatnim badanym roku wartość wyniosła -1,9 (wykres 1) i była wyższa niż średnia dla województwa świętokrzyskiego (-2,3), ale niższa w porównaniu ze średnią dla Polski (0,0), powiatu kieleckiego (0,5) i powiatu staszowskiego (-0,4). Saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na przestrzeni lat 2009–2014 na obszarze LGD przyjmowało wartości równe lub mniejsze od zera. Dla 2014 roku wartość ta wyniosła -1,2 i była niższa niż średnia dla województwa świętokrzyskiego (-2,0) i powiatu staszowskiego (-2,9) oraz wyższa niż średnia dla Polski (-0,4) i powiatu kieleckiego (1,5).

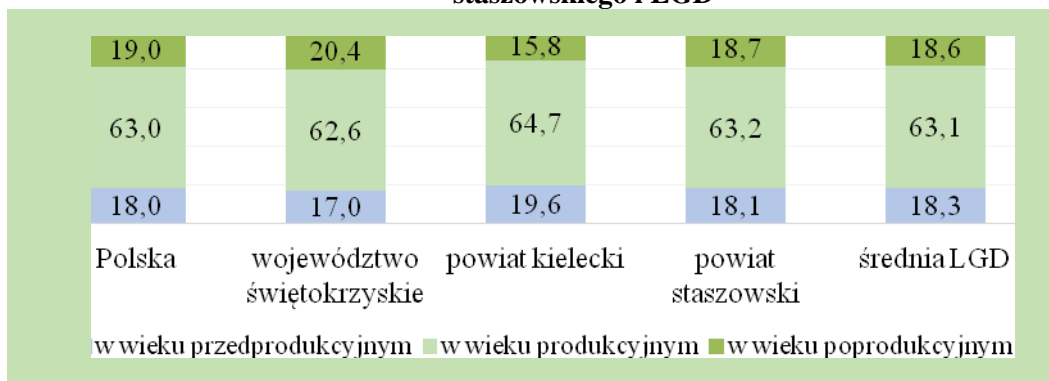
Wykres 1 Przyrost naturalny i saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców obszaru LGD w latach 2009–2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Utrzymujące się od 2010 r. na poziomie poniżej zera przyrost naturalny oraz saldo migracji – niekorzystnie wpływają na strukturę demograficzną obszaru. Powodują występowanie tendencji „starzenia się społeczeństwa”. W 2014 roku mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowili 18,3% populacji, w wieku produkcyjnym 63,1%, natomiast w wieku poprodukcyjnym 18,6%. Na przestrzeni lat 2009–2014 wartości te przyjmowały coraz bardziej niekorzystny układ – pogarszała się proporcja pomiędzy liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Jednak na tle kraju, województwa i powiatu staszowskiego obszar LGD charakteryzuje się wyższym odsetkiem mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i niższym odsetkiem w wieku poprodukcyjnym, natomiast w porównaniu do powiatu kieleckiego wypada zdecydowanie słabiej (wykres 2).

Wykres 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2014 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu kieleckiego, powiatu staszowskiego i LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niski wskaźnik przyrostu naturalnego oraz ujemne saldo migracji odzwierciedlające się w rosnącym udziale osób w wieku poprodukcyjnym powodują problem depopulacji mieszkańców obszaru, co mieszkańcy podczas konsultacji społecznych wskazywali zarówno jako słabą stronę obszaru, jak i zagrożenie. Zdaniem lokalnej społeczności niezbędne są działania wpływające na tak niekorzystne zjawiska jak migracja mieszkańców w celach zarobkowych czy ujemny przyrost naturalny poprzez tworzenie satysfakcjonujących warunków osadnictwa i pracy dla osób młodych.

2. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości i sektora społecznego

Cechą, która wyróżnia obszar LGD i wpływa na jego spójność ekonomiczną jest położenie w niedalekiej odległości od Kielc – stolicy województwa świętokrzyskiego oraz innych większych miast:

Buska-Zdroju, Sandomierza, Ostrowca Świętokrzyskiego, a także Tarnobrzega leżącego w województwie podkarpackim. Taka lokalizacja może wpływać w znaczący sposób na rozwój LGD oraz gospodarcze wykorzystanie jego potencjału kulturowego i naturalnego. Miasta są dużym rynkiem zbytu, a jego mieszkańcy potencjalnymi odbiorcami oferty wypoczynkowej i kulturalnej oraz produktów i usług oferowanych na obszarze LGD.

Przedsiębiorczość mieszkańców opisują wskaźniki statystyczne jakimi są liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON, liczba nowo rejestrowanych jednostek w rejestrze REGON, liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz podmioty w rejestrze REGON na 1 000 ludności w wieku produkcyjnym.

W analizowanym okresie liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności ulegała zmianom. Systematyczny wzrost wskaźnika następował w latach 2012–2014 i w ostatnim badanym roku wyniósł 755. Wartość ta była niższa niż średnia dla Polski (1 071) i województwa świętokrzyskiego (872), ale wyższa niż średnie dla powiatów kieleckiego (743) i staszowskiego (697).

Jednocześnie pewnym wahaniom podlegała liczba nowo rejestrowanych jednostek w rejestrze REGON w każdym z badanych lat. W 2014 roku wartość ta osiągnęła 67 jednostek i była zdecydowanie niższa niż średnia dla kraju (93) i powiatu kieleckiego (84), nieznacznie niższa niż średnia dla województwa (71), ale wyższa od średniej dla powiatu staszowskiego (51).

Analizując liczbę podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym zauważyć można, iż wartość ta utrzymywała się na podobnym poziomie w całym badanym okresie, a w 2014 roku wyniosła 120. W porównaniu do średnich dla kraju (170) i województwa (139) wartość ta była niższa, natomiast przewyższała średnie dla powiatów kieleckiego (115) i staszowskiego (110).

Wskaźnik dotyczący osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 000 ludności wynosił w 2014 r. 60, przy wartości dla kraju na poziomie 77, dla województwa 67, a dla powiatów kieleckiego i staszowskiego odpowiednio 62 i 55. Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości w roku 2009 i 2014 przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5 Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu kieleckiego, powiatu staszowskiego i LGD w 2009 i 2014 r.

Obszar	Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności		Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 000 ludności	
	2009	2014	2009	2014	2009	2014
Polska	981	1 071	92	93	74	77
województwo świętokrzyskie	832	872	71	71	66	67
powiat kielecki	654	743	72	84	56	62
powiat staszowski	693	697	56	51	56	55
LGD „Białe Ługi”	718	755	66	67	59	60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując branże gospodarki mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru posłużono się klasyfikacją podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007. Zgodnie z danymi GUS w 2014 roku największa liczba spośród wszystkich 5 791 podmiotów była zarejestrowana w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych) – 37,4%, a w dalszej kolejności w sekcjach F (budownictwo) – 14,1% i C (przetwórstwo przemysłowe) – 7,8%.

Z przeprowadzonych konsultacji społecznych wynika, iż największą szansę rozwoju mieszkańcy widzą w branży turystycznej (sekcja I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), w branży kulturowo-rozrywkowej (sekcja R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) oraz związaną z działalnością organizacji pozarządowych (sekcja S dział 94 – działalność organizacji członkowskich). Istotne są działalności związane z handlem hurtowym i detalicznym, gdyż w głównej mierze są to punkty prowadzone przez mieszkańców, jest to „drobny handel”, źródło utrzymania wielu rodzin. Wpływ na trudną sytuację mikro przedsiębiorstw ma zjawisko hipermarketyzacji – powstawania coraz większej ilości sklepów wielkopowierzchniowych. Szansą dla małych przedsiębiorstw są

więc zewnętrzne środki na rozwój, które dzięki inwestycjom w rozwiązania m.in. innowacyjne wpłyną na jakość świadczonych usług i idącą za tym ich konkurencyjność na rynku. Rozwój turystyki na obszarze znacząco wpłynie na rozwój przedsiębiorczości i idący za tym poziom gospodarczy regionu. Napływ osób odwiedzających region w celu wypoczynku i rekreacji spowoduje zapotrzebowanie na powstawanie działalności umożliwiających spędzanie czasu wolnego i rekreacji, a także na rozwój miejsc do uprawiania różnego rodzaju turystyki – komercyjnych i niekomercyjnych. Konieczność rozwijania organizacji członkowskich wynika z faktu, iż te są motorem dla reszty społeczeństwa. Konieczne jest wspieranie liderów i inicjatyw oddolnych, które wpłyną na wzrost poczucia przynależności do regionu i odczucia mieszkańców, którzy zrozumieją jak ważny jest ich udział w rozwoju obszaru. Istotność inwestowania w wymienione branże uwidoczniła się zarówno w wynikach badania ankietowego, jak i w zgłaszanych fischkach projektowych, z których większość dotyczyła wymienionych działań.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym na pytanie *Jakie Pana/Pani zdaniem powinny być efekty wdrażania LSR?* najczęściej wskazywanymi odpowiedziami – jako produkt, były *atrakcje turystyczne* (20% odpowiedzi) oraz *wydarzenia aktywizujące lokalną społeczność* (15% odpowiedzi). Jako rezultat oczekuje się *wzrostu zaangażowania społeczności lokalnej* (18% odpowiedzi).

Spójność ekonomiczna obszaru wyraża się w podobnej strukturze gospodarstw rolnych. Charakteryzuje się ona dużą ilością małych gospodarstw, co jest odbiciem typowej struktury wielkościowej gospodarstw na obszarach wiejskich południowo-wschodniej Polski, zwłaszcza obszarów wyżynnych. Gospodarstwa takie są przeważnie niskotowarowe i przeznaczają produkcję na własne potrzeby. Większość właścicieli gospodarstw traktuje pracę w nich jako uzupełniające źródło dochodów. Zgodnie z danymi GUS w 2014 roku niemal 100% ogółu stanowiły gospodarstwa indywidualne. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego na obszarze LGD, ustalona na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2010, wynosiła 4,4 ha i była wyższa niż średnia dla powiatu kieleckiego (3,6 ha), ale niższa niż średnia dla kraju (6,9 ha), województwa (4,5 ha) i powiatu staszowskiego (5,0 ha).

Niska przedsiębiorczość mieszkańców była jednym z najczęściej wymienianych problemów podczas konsultacji społecznych. W przeprowadzonym badaniu ankietowym na pytanie: *Pana/Pani zdaniem największy problem obszaru LGD to...* odpowiedź: *niska przedsiębiorczość mieszkańców* zajęła 3. pozycję (12% wszystkich odpowiedzi).

Przedsiębiorczość społeczna, której celem jest działalność społeczna, nie zysk ekonomiczny, który jest reinwestowany we wspólnotę lub na realizację działalności społecznej na obszarze LGD jest dobrze rozwinięta. Działalność gospodarczą prowadzi 10 organizacji pozarządowych, działających zgodnie ze swoim statutem, które mają swoje siedziby w Gminie Chmielnik (3), Gminie Pierzchnica (2), Gminie Raków (1), Gminie Staszów (3) oraz Gminie Szydłów (1).

Podsumowując należy stwierdzić, iż rozwój przedsiębiorczości stanowi szansę dla rozwoju obszaru, i w nim mieszkańcy upatrują możliwości polepszenia sytuacji we wszystkich aspektach.

Odzwierciedleniem przedsiębiorczości obszaru jest jakość gospodarki, którą obrazują dochody gmin i wskaźniki tych dochodów. Dochody gmin ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszaru LGD na przestrzeni badanych lat wzrastały, z nieznacznym spadkiem jedynie w 2012 roku. W 2014 roku dochód wyniósł 3 308,13 zł i była to wartość niższa niż średnia dla Polski (3 971,27 zł), województwa świętokrzyskiego (3 474,43 zł) i powiatu staszowskiego (3 529,56 zł), ale wyższa od średniej dla powiatu kieleckiego (3 290,12 zł).

Określenie wysokości podstawowych dochodów na 1 mieszkańca za 2013 r. odbyło się na podstawie danych przygotowywanych przez Departament Finansów Samorządu Terytorialnego działającego przy Ministerstwie Finansów. Wskaźnik G dla LGD został obliczony poprzez wyliczenie średniej arytmetycznej wskaźników G dla gmin tworzących skład Stowarzyszenia. W identyczny sposób określono wskaźnik G dla województwa świętokrzyskiego. Natomiast wartość wskaźnika dla kraju, oznaczona jako wskaźnik Gg podana została przez Departament jako wartość stała².

Dochód podatkowy LGD „Białe Ługi” w przeliczeniu na 1 mieszkańca za 2013 r. wyniósł 839,72 zł i był niższy niż dochód dla województwa świętokrzyskiego (967,97 zł) i Polski (1 435,18 zł). Dane przedstawiono na wykresie 3.

---

² Strona internetowa Ministerstwa Finansów, mf.gov.pl.

Wykres 3 Dochód podatkowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego oraz obszaru LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział w dochodach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł w 2014 roku 417,16 zł, co stanowiło 53,2% średniej krajowej. Z kolei wartość udziału w dochodach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek od osób prawnych była równa 12,10 zł i stanowiła 21,9% średniej dla kraju. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem wynosił 36,9% – znacznie mniej w porównaniu do Polski (55,4%), województwa świętokrzyskiego (43,4%) i powiatu staszowskiego (46,5%), natomiast nieco więcej od wartości dla powiatu kieleckiego (35,6%).

Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2014 roku 3 365,31 zł dla całego obszaru LGD, co było wartością niższą od średniej dla Polski (4 021,24 zł), województwa świętokrzyskiego (3 547,17 zł) i powiatu staszowskiego (3 558,51 zł), jednak nieco wyższą od średniej dla powiatu kieleckiego (3 346,58 zł).

Sektor społeczny

Obszar LGD charakteryzuje się zaangażowaniem społeczeństwa w działalność inicjatyw oddolnych. Liczba działających fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2014 r. była na poziomie zbliżonym do średnich dla innych jednostek. Wartość ta na przestrzeni lat 2009–2014 nieznacznie się zwiększała i w ostatnim badanym roku wyniosła 30. Pod tym względem LGD prezentowała się lepiej od powiatu kieleckiego (26), tak samo jak województwo świętokrzyskie (30), ale nieco słabiej od średniej dla Polski (33) i powiatu staszowskiego (31). Na obszarze LGD w roku 2014 zarejestrowanych było 10 fundacji i 222 stowarzyszenia i organizacje społeczne. Są one przejawem społeczeństwa obywatelskiego oraz jedną z form aktywności lokalnej. Odgrywają ważną rolę w umacnianiu więzi społecznych, wzmacnianiu władz lokalnych oraz zwiększają możliwości rozwoju społecznego obszaru, dlatego wzrost ich liczby jest sytuacją korzystną.

3. Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Sytuację na rynku pracy odzwierciedlają wskaźniki dotyczące bezrobocia oraz zatrudnienia. Istotnym narzędziem obrazowania stanu rynku pracy są zarobki oraz statystyki wskazujące na grupy osób zarejestrowanych jako bezrobotne. Obydwa wskaźniki w danych statystycznych podawane są na poziomach powiatów, jednakże można je odnieść również do obszaru LGD, pomimo zróżnicowania tych zjawisk pomiędzy gminami przynależącymi do Stowarzyszenia.

Poziom zatrudnienia na analizowanym obszarze LGD odzwierciedla wskaźnik dotyczący pracujących ogółem w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców. Jego wartość na przestrzeni badanego okresu utrzymywała się na podobnym poziomie i w 2014 roku wyniosła 137 osób. Była to wartość wyższa niż średnia dla powiatu kieleckiego (104), ale zdecydowanie niższa niż średnia dla Polski (230), województwa świętokrzyskiego (182) i powiatu staszowskiego (190). Sytuację ekonomiczną na obszarze LGD obrazuje przeciętne miesięczne wynagrodzenie w relacji do średniej krajowej.

Dane dotyczące wynagrodzeń określa się w statystykach na poziomie powiatu, jednak sytuacja jaka ma miejsce w powiatach kieleckim i staszowskim odzwierciedla również możliwości finansowe mieszkańców poszczególnych gmin obszaru objętego LSR. Wspomniane powiaty w 2014 roku charakteryzowały się przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem brutto na poziomie odpowiednio 77,3%

(wartość niższa niż średnia dla województwa – 85,8%) oraz 89,6% średniej krajowej (wartość wyższa niż średnia dla województwa).

Bezwzględna liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LGD w 2014 roku wyniosła 4 349, w tym 2 326 mężczyzn (53,5%) i 2 023 kobiety (46,5%). Biorąc pod uwagę analizowane lata wartość ta wzrastała w okresie 2011–2013. W ostatnim badanym roku nastąpił znaczący spadek liczby bezrobotnych, łącznie o 853 osoby. Stopa bezrobocia rejestrowanego na poziomie powiatu kieleckiego w latach 2009–2014 ulegała ciągłym zmianom i w 2014 roku osiągnęła najniższą wartość w badanym okresie – 16,9%. Natomiast w powiecie staszowskim stopa bezrobocia wzrastała do 2013 roku, by w kolejnym roku spaść do poziomu 11,4%. Stanowiło to odpowiednio 147% i 99% średniej stopy bezrobocia rejestrowanego w Polsce. Proporcja ta uległa polepszeniu w stosunku do roku poprzedniego.

Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD wyniósł 10,7% wg danych na 2013 roku. i był najwyższy w badanym pięcioleciu. Wartość ta była równocześnie wyższa od średniej dla Polski (8,8%) i powiatu staszowskiego (8,9%) oraz niższa od średniej dla województwa (11,3%) i powiatu kieleckiego (11,2%). W 2014 roku nastąpił spadek wartości wskaźnika do poziomu 9%, co było wartością równą z powiatem kieleckim, korzystniejszą w porównaniu do województwa świętokrzyskiego (9,5%), oraz mniej korzystną w porównaniu z Polską (7,5%) i powiatem staszowskim (7,9%) – wykres 4.

Wykres 4 Stosunek liczby bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym (%) – porównanie dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu kieleckiego i powiatu staszowskiego oraz obszaru LGD w 2013 i 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie kieleckim w 2014 roku 12 059 osób było zarejestrowanych jako bezrobotne. Największy odsetek wśród nich stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,4%), policealnym i średnim zawodowym (25,4%) oraz gimnazjalnym i poniżej (22,4%), natomiast najmniejszy – osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (9,4%). W powiecie staszowskim wśród 3 640 zarejestrowanych osób bezrobotnych sytuacja była analogiczna – osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiły 30,5% ogółu bezrobotnych, policealnym i średnim zawodowym 23,5%, a gimnazjalnym i poniżej 18,8%. Najmniej było również bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (10,5%).

Analiza osób bezrobotnych według wieku wskazuje, iż w najbardziej niekorzystnej sytuacji w 2014 roku znajdowały się osoby do 34. roku życia. Na obszarze obydwu omawianych powiatów najczęściej zarejestrowanych było w przedziałach wiekowych 25–34 lata (31,38%) oraz 24 lata i mniej (21,79%), najmniej zaś w wieku 45 lat i więcej (11,96%).

Dane powiatów analizowane odrębnie pokazują dokładnie taką samą sytuację. W powiecie kieleckim najliczniej zarejestrowane jako bezrobotne były osoby w wieku 25–34 lata (31,03%) oraz 24 lata i mniej (21,79%) najmniej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 45 lat i więcej (12,18%). W powiecie staszowskim miała miejsce dokładnie taka sama sytuacja: 32,55% zarejestrowanych w wieku 25–34 lata, 23,57% w wieku 24 lata i mniej oraz 11,24% w wieku 45 lat i więcej.

Wynik przeprowadzonego badania ankietowego wskazuje, iż mieszkańcy w osobach młodych widzą potencjał do rozwoju obszaru. W pytaniu *Jakie grupy osób Pana/Pani zdaniem wymagają objęcia wsparciem w ramach wdrażania LSR?* odpowiedzi: *absolwenci szkół średnich i wyższych* oraz *młodzież do 25 lat* uzyskały odpowiednio 14% i 12%, były to wyniki, które osiągnęły 2 i 3 pozycję.

Sytuacja na rynku pracy (brak miejsc pracy, wysokie bezrobocie, poziom wynagrodzenia, kwalifikacje mieszkańców) była odpowiedzią najczęściej wskazywaną (20% respondentów) w pytaniu

o największy problem obszaru. Problem ten wskazywany był również na wszystkich spotkaniach konsultacyjnych, razem z niestabilną sytuacją na rynku pracy, co świadczy o jego wadze dla mieszkańców.

4. Opieka społeczna

Konsekwencją wysokiego bezrobocia oraz niskich płac jest wysoki udział osób w ludności ogółem korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Ośrodki Pomocy Społecznej zajmują się świadczeniem usług opiekuńczych i specjalistycznych m.in. w zakresie świadczeń finansowych i rzeczowych, czym przyczyniają się do walki z takimi zjawiskami jak ubóstwo i idące za nim wykluczenie społeczne.

Wg danych GUS na obszarze LGD w 2013 r. z pomocy społecznej korzystało łącznie 11 711 osób, co daje 152 osoby w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców. Wartość ta była wyższa niż średnia dla Polski (83 osoby), województwa świętokrzyskiego (111 osób), powiatu kieleckiego (133 osoby) i powiatu staszowskiego (128 osób). Na przestrzeni analizowanych lat można zauważyć znaczne wahania wartości wskaźnika, ale w porównaniu z 2009 rokiem nastąpił spadek liczby korzystających przypadających na 1 000 mieszkańców. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze LGD wyniósł w 2013 r. 15,2%, przy średniej dla Polski na poziomie 8,3%, dla województwa świętokrzyskiego 11,1%, powiatu kieleckiego 13,3% i powiatu staszowskiego 12,8%. Osoby korzystające z pomocy społecznej zamieszkiwały łącznie w 2013 r. 3 820 gospodarstw domowych na obszarze LGD.

Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze LGD w roku 2013 wyniósł 48,3% i był wyższy niż średnia dla Polski (30,4%), województwa świętokrzyskiego (39,5%), powiatu kieleckiego (45,2%) i powiatu staszowskiego (44,9%). Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej zaprezentowano w tabeli 6.

Tabela 6 Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu kieleckiego, powiatu staszowskiego i obszaru LGD w 2009 i 2013 r.

Obszar	Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców		Udział % korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem		Udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Polska	91	83	9,1	8,3	41,5	30,4
województwo świętokrzyskie	127	111	12,7	11,1	52,5	39,5
powiat kielecki	154	133	15,4	13,3	61,7	45,2
powiat staszowski	133	128	13,3	12,8	57,3	44,9
LGD „Białe Ługi”	166	152	16,6	15,2	61,4	48,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Średni udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład LGD w latach 2009–2014 wyniósł 17,8%. Wynik ten był wyższy od średniej wartości dla Polski (14,0%), powiatu kieleckiego (16,3%) i powiatu staszowskiego (17,7%), niższy zaś niż średnia dla województwa świętokrzyskiego (18,4%).

5. Spójne elementy obszaru – kultura, tradycja, dziedzictwo kulturowe i potencjał turystyczny

Dostęp do obiektów infrastruktury kulturowej świadczy o możliwościach zagospodarowania czasu wolnego zarówno mieszkańcom jak i turystom. Za miejsca, w których można rozwijać pasje i spędzić wolny czas uznaje się takie instytucje, jak: biblioteki, ośrodki i centra kultury, kluby i świetlice, obiekty infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej.

Mieszkańcy obszaru LGD w 2014 r. mieli dostęp do 19 bibliotek i filii, które znajdują się w każdej z gmin. Najwięcej przypada na Miasto i Gminę Staszów (6), najmniej jest w Gminie Bogoria (tylko 1 biblioteka). W każdej z gmin zlokalizowane są ośrodki i centra kultury, kluby i świetlice wiejskie

prowadzące działalność związaną z organizacją spotkań, imprez oraz wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych. Aby jednak te instytucje mogły spełniać swoje cele, niezbędne jest wsparcie ich działalności. Wynika to z faktu, iż wydatki gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem obliczone jako średnia z lat 2009–2014 na obszarze LGD wyniosły zaledwie 4,7%. Był to co prawda wynik wyższy niż w Polsce (3,8%), województwie świętokrzyskim (3,2%) i powiecie staszowskim (3,9%) oraz równy średniej powiatu kieleckiego, ale mimo wszystko niewystarczający, aby zapewnić wysokiej jakości usługi z zakresu kultury.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym *Niezadowolająca oferta spędzania czasu wolnego* wskazywana była jako słaba strona obszaru. 14% respondentów wybrało tę odpowiedź w pytaniu *Pana/Pani zdaniem największy problem obszaru LGD to...*, co uplasowało ją na drugim miejscu, po sytuacji na rynku pracy. Świadczy to o tym, iż mieszkańcy widzą potrzebę możliwości rozwijania pasji niemalże tak samo, jak potrzebę godnych warunków zatrudnienia. Dodatkowo podkreślić należy, iż bogata oferta kulturalna wpłynie na jakość świadczonych usług turystycznych, gdyż poza mieszkańcami skorzystają z niej osoby odwiedzające region. Podczas spotkań konsultacyjnych mieszkańcy jako słabą stronę obszaru również wskazywali niewystarczającą ofertę kulturalną, sportową, rekreacyjną, edukacyjną, która mogłaby rozwijać umiejętności młodzieży. Problemem dla mieszkańców jest brak kompleksowego programu rozwoju kulturowego – zajęć rozwijających umiejętności młodzieży.

Istotne jest, iż obszar LGD posiada ogromny potencjał do rozwoju turystyki. Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, iż walory turystyczne (położenie, zasoby naturalne i kulturowe) stanowią najmocniejszą stronę obszaru. Należy je tylko odpowiednio wykorzystać do rozwoju regionu. Bardzo istotna w tym zakresie jest lokalna tożsamość mieszkańców. Wynika ona ze wspólnej historii, która jest upamiętniana i rozpowszechniana poprzez liczne działania społeczności związane z kultywowaniem lokalnych obrzędów, upowszechnianiem folkloru regionalnego oraz organizacją cyklicznych imprez i wydarzeń. Problemem jest jednak, iż o tożsamość regionalną dbają głównie osoby starsze, natomiast wśród młodzieży widoczne jest w ostatnich latach zjawisko zanikania więzi społecznych oraz tożsamości regionalnej, co stanowi swojego rodzaju zagrożenie dla rozwoju obszaru opartego na tych wartościach. Kulturowa spójność mająca swoją genezę w historii obszaru znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej. W rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa³ znajduje się wiele zabytków nieruchomości – przedstawiono je w tabeli 7.

Tabela 7 Zestawienie zabytków nieruchomości obszaru LGD wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Nazwa	Miejscowość
zespół kościoła parafialnego, XVIII w.;	Bogoria
cmentarz parafialny (część najstarsza);	
zespół dworski, 2 połowa XIX w.;	Gorzków
cmentarz parafialny (część najstarsza);	Kielczyna
cmentarz wojenny z I wojny światowej, 1914–1915 r.;	Kolonia Pęcławska
kościół parafialny pw. św. Andrzeja Boboli, 1939–41 r.;	Niemirow
cmentarz kościelny;	
kościół parafialny pw. św. Jerzego, 1388 r., 1879 r.;	Szczeglice
cmentarz parafialny (najstarsza część), 1 połowa XIX w.;	
kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP;	Chmielnik
kościół filialny pw. Świętej Trójcy, koniec XVI w., połowa XVII w.;	
synagoga, ul. Wspólna 14, 1630 r., 1942 r.;	
kamienica, ul. Jana Pawła II 4, 2 połowa XIX w.;	
dom, ul. Konopnickiej 5, 1901 r.;	
kamienica, pl. Kościuszki 8, 1 połowa XIX w.;	
willa, ul. Polna 9, 1928 r.;	
kamienica, Rynek 1, 2 połowa XIX w.;	
kamienica, Rynek 3, 1 połowa XIX w.;	
kamienica, Rynek 4, 1 połowa XIX w.;	

³ Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa, nid.pl.

kamienica, Rynek 9, 2 połowa XIX w.;	
kamienica, Rynek 11 i 12/ ul. Wolności 2 (dawny Rynek 12), 1 połowa XIX w.;	
kamienica, Rynek 13a i 13b (dawny Rynek 14), 2 połowa XIX w.;	
kamienica, Rynek 14 i 15 (dawny Rynek 15), 1 połowa XIX w.;	
kamienica, Rynek 16, 2 połowa XIX w.;	
dawny zajazd, obecnie dom mieszkalny, Rynek 26, 1 połowa XIX w.;	
kamienica, ul. Sienkiewicza 3, koniec XIX w.;	
dom, ul. 13 Stycznia 12, 2 połowa XIX w.;	
zespół willowy, ul. 13 Stycznia 43, 1900 r.;	
dom, ul. Szydłowska 10, 1888 r.;	
dawny hotel, obecnie dom, ul. Szydłowska 27/29, koniec XIX w.;	
kamienica, ul. Wolności 8, 2 połowa XIX w.;	
park, XVIII w.;	Lubania
pozostałości zespołu dworskiego;	Łagiewniki
zespół klasztorny bernardynów, XVII w.;	
kościół cmentarny pw. św. Stanisława Biskupa, około połowy XVI w.;	Piotrkowice
zespół pałacowy Tarnoskała, koniec XVIII w., XIX w.;	
kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła;	Sędziejowice
ruiny dworu, XVII w.;	Suliszów
zespół pałacowy, koniec XVIII w.;	Śladków Duży
kościół parafialny pw. św. Wojciecha, początek XIX w.;	
cmentarz parafialny stary, 1 połowa XIX w.;	Cisów
cmentarz parafialny nowy, 2 połowa XIX w.;	
układ urbanistyczny;	
kościół parafialny pw. św. Michała, (XIII w.) XVII w., 1907–1920 r.;	
dzwonnica bramna, 1833 r.;	
cmentarz parafialny;	Daleszyce
kaplica;	
kapliczka przydrożna pw. św. Jana Nepomucena, połowa XIX w.;	
dwór, 1711 r.;	
młyn wodny, 2 połowa XIX w.;	Słopiec Rządowy
kościół parafialny pw. MB Królowej Polski, 1930–36 r.;	Suków
zespół dworski;	Szczecno
zespół kościoła parafialnego;	
kapliczka przydrożna pw. św. Jana Nepomucena;	Drugnia
zespół dworski XVIII–XIX w.;	Maleszowa
układ przestrzenny;	
zespół kościoła parafialnego;	Pierzchnica
kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP, 1789 r.;	Bardo
kościół filialny pw. św. Andrzeja, 1620–30 r.;	Drogowle
układ urbanistyczny i zespół zabudowy małomiasteczkowej;	
zespół kościoła parafialnego, XVIII w.;	
dom „Wójtostwo”, ul. Sienińskiego 9, XVI/XVII w.;	
ruiny zamku z fosą, XIV w.;	
zespół dworski, XVII w.;	Rembów
kościół parafialny pw. św. Stanisława, 1673 r., 1910 r., 1945–50 r.;	Szumsko
dawny zespół klasztorny benedyktynów świętokrzyskich, koniec	Koniemłoty

XV w.;	
cmentarz parafialny;	
kościół cmentarny, filialny pw. św. Rocha, XVIII w., 1919 r.;	Kurozwęki
ogrodzenie cmentarza z bramką;	
zespół klasztorny kanoników regularnych, koniec XV–XVII w.;	
cmentarz parafialny, ul. Kościelna;	
zespół pałacowy;	
zbór kalwiński, obecnie kaplica rzymsko-katolicka, XVII w., XVIII w.;	Sielec
dawny cmentarz ewangelicki, XVII w., XVIII w.;	Staszów
układ urbanistyczny;	
zespół kościoła parafialnego;	
cmentarz parafialny (część najstarsza), ul. Cmentarna, XIX w.;	
Rynek, jako dzielnica Staromiejska;	
ratusz z kramami, XVIII w.;	
park miejski, 1886 r.;	
dworek miejski, ul. Wschodnia 5, XIX w.;	Wiązownica-Kolonia
kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, 1844 r., 1916 r.;	
cmentarz parafialny, 1915 r.;	
zespół pałacowy „Dzięki”, 2 połowa XIX w.;	Wiązownica Mała
cmentarz parafialny „stary” (nieczynny), XIX/XX w.;	
kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego, 1680–1681 r.;	Wiśniowa
cmentarz parafialny (część stara), 1 połowa XIX w.;	
zespół pałacowy;	
Miejsce Pamięci Narodowej (pomnik na miejscu gajówki), 1943 r.;	Wola Osowa-Batogi
zespół pałacowy, 2 połowa XVIII w.;	Grabki Duże
kościół parafialny pw. św. Jakuba Starszego;	Kotuszów
kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP;	Potok
cmentarz „stary”, nieczynny, 2 połowa XIX w.;	
układ urbanistyczny;	Szydłów
zespół kościoła parafialnego;	
kościół filialny pw. Wszystkich Świętych, XV w.;	
ruiny kościoła szpitalnego Świętego Ducha, 1650–53 r.;	
ruiny szpitala, 1640 r.;	
synagoga, obecnie dom kultury, początek XVI w.;	
zespół zamkowy, 2 połowa XIV–XVII w.;	
mury miejskie, 2 połowa XIV w.;	
brama Krakowska, ul. Kazimierza Wielkiego;	
relikty bramy przy ul. Staszowskiej;	
zagroda, ul. Krakowska 11 (dawny nr 16), drewniana, XVIII–XIX w.	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa na dzień 30 września 2015 r.

W zakresie kultywowania tradycji regionu największy wkład mają Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, miejskie, gminne i wiejskie domy kultury oraz innego rodzaju organizacje społeczne. Organizowane wydarzenia mają na celu integrację mieszkańców, przyciągnięcie turystów oraz promocję lokalnej kultury, produktów, miejsc itp. Zazwyczaj są ściśle powiązane z kalendarzem świąt kościelnych i rolniczych. Wydarzeniami specyficznymi i szczególnie istotnymi dla obszaru objętego LSR są następujące imprezy: dożynki organizowane w poszczególnych gminach obszaru (ze względu na silne tradycje rolnicze i wiejskie na obszarze), plenerowe warsztaty artystyczne (cieszą się dużą popularnością wśród mieszkańców obszaru i środowisk artystycznych), turniej rycerski w

Szydłowie (ze względu na znaczenie zamku w Szydłowie dla dziedzictwa narodowego i rozwoju turystyki na obszarze), gala koni hodowlanych (ze względu na silne tradycje hodowli koni na obszarze), koncerty muzyki klasycznej organizowane w obiektach o znaczeniu historycznym lub kulturowym (ze względu na sprawdzony i atrakcyjny sposób promocji dziedzictwa kulturowego obszaru LGD). Potencjałem turystycznym tego terenu są różnorodne formy ochrony przyrody, obiekty dziedzictwa kulturowego, lokalne produkty spożywcze i rękodzielnictwa oraz znajdujące się na obszarze LGD szlaki piesze, rowerowe, konne, zbiorniki wodne i stoki narciarskie.

Istotne z punktu rozwoju turystyki jest położenie w pobliżu większych miast województwa świętokrzyskiego: Kielc, Ostrowca Świętokrzyskiego, Sandomierza, Buska-Zdroju i Tarnobrzega w województwie podkarpackim. Usytuowanie obszaru w takim sąsiedztwie powoduje, iż tereny LGD są idealnym miejscem do weekendowego wypoczynku dla mieszkańców pobliskich miast oraz są doskonale połączone z węzłami komunikacyjnymi dla turystów z innych regionów.

Dla rozwoju obszaru pod kątem turystycznym niezbędne jest jednak posiadanie odpowiedniej infrastruktury. Zapotrzebowanie na taką wskazano w przeprowadzonym badaniu ankietowym, gdzie na pytanie *Jakie działania, z jakiego zakresu, według Pana/Pani powinny być realizowane na obszarze LGD, w ramach LSR?* odpowiedź: *rozwój infrastruktury turystycznej (bazy noclegowej, gastronomicznej, atrakcji turystycznych)* uzyskała 2. wynik – 15% odpowiedzi.

6. Charakterystyka przestrzenna i przyrodnicza, ochrona środowiska

Cały obszar LGD odznacza się dużą spójnością przyrodniczą, która wynika ze zbliżonych uwarunkowań poszczególnych elementów środowiska.

- 1) Wpływające na klimat regionu Góry Świętokrzyskie sprawiają, że panuje tutaj jeden z surowszych klimatów – odnotowywana średnia temperatura roczna jest niższa nawet o kilka stopni w porównaniu do sąsiadujących terenów. Okres wegetacyjny trwa nie dłużej niż 190 dni.
- 2) Gleby tworzące obszar LGD są słabo urodzajne. Przeważają gleby niższych klas: IV, V i VI klasy bonitacyjnej – bielicowe i pseudobielicowe, zaliczane do kompleksów żytnych słabych i bardzo słabych.
- 3) Na analizowanym obszarze występują złoża mineralne, takie jak: piaski czwartorzędowe, ility miocenne, złoża gipsów, ślady złóż żelaza i siarki oraz złoża torfu. Ze względu na lokalizację tych terenów na obszarach prawnie chronionych, większość złóż nie jest eksploatowana.
- 4) Obszar LGD jest bogaty w zasoby wodne. Występują tu trzecio- i czwartorzędowe piętra wodonośne. Pierwsze z nich charakteryzują się dobrą jakością i mogą być używane do spożycia oraz na potrzeby gospodarcze. Wody jednostek czwartorzędowych są średniej jakości.
- 5) Kompleksy leśne stanowią nieco ponad 33% powierzchni LGD, a największe skupiska lasów znajdują się w zachodniej i południowej części obszaru.

Na obszarze gmin wchodzących w skład LGD „Białe Ługi” występują różnorodne formy ochrony przyrody. Zgodnie z Rejestrem Form Ochrony Przyrody Województwa Świętokrzyskiego⁴ prowadzonym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Kielcach, są to:

- 1) Gmina Bogoria:
  - Jeleniowski-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - obszar Natura 2000 Ostoja Żywnów,
  - pomniki przyrody: buk pospolity (2 szt.), dąb szypułkowy, jesion wyniosły (2 szt.), klon jawor, klon pospolity, lipa drobnolistna (5 szt.).
- 2) Miasto i Gmina Chmielnik:
  - Szaniecki Park Krajobrazowy,
  - Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - obszar Natura 2000 Ostoja Stawiany,
  - obszar Natura 2000 Ostoja Szaniecko-Solecka,
  - pomniki przyrody: aleja lipowa (12 drzew), dąb szypułkowy (2 szt.), jaskinia krasowa „Lubańska”, jaskinia,
  - użytek ekologiczny – Łąka w Jasieniu,

⁴ Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach, kielce.rdos.gov.pl.

- użytek ekologiczny – oczko wodne otoczone torfowiskiem przejściowym.
- 3) Miasto i Gmina Daleszyce:
- rezerwat przyrody „Cisów im. prof. Zygmunta Czubińskiego”,
  - rezerwat przyrody „Białe Ługi”,
  - rezerwat przyrody „Słopiec”,
  - Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - Cisowsko-Orłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - obszar Natura 2000 Dolina Czarnej Nidy,
  - obszar Natura 2000 Dolina Warkocza,
  - obszar Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowski,
  - pomniki przyrody: wychodnia geologiczna lamprofirów i diabazów, rumowisko skalne, jałowiec pospolity (2 szt.), buk zwyczajny, cis pospolity (10 szt.), dąb bezszypułkowy (4 szt.), dąb szypułkowy (2 szt.), lipy drobnolistne (3 szt.), modrzew europejski, sosna zwyczajna,
  - stanowisko dokumentacyjne – pozostałości dawnego górnictwa rud żelaza,
  - użytek ekologiczny – bagno,
  - użytek ekologiczny – torfowisko przejściowe,
  - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Ostra Górka”.
- 4) Miasto i Gmina Pierzchnica:
- Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - Cisowsko-Orłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - obszar Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowski,
  - pomniki przyrody: grupa drzew (dwie lipy szerokolistne oraz dąb szypułkowy), kamieniołom kalcytu, lipa szerokolistna, sosna pospolita.
- 5) Gmina Raków:
- Cisowsko-Orłowski Park Krajobrazowy,
  - Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - Cisowsko-Orłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - obszar Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowski,
  - pomniki przyrody: cis pospolity, dąb szypułkowy (2 szt.), jałowiec pospolity, sosna pospolita (2 szt.), odsłonięcie geologiczne, profil geologiczny, profil skalny, próg skalny, gład narzutowy (2 szt.),
  - użytek ekologiczny – dwa bagna i śródleśne bagno,
  - użytek ekologiczny – śródleśna wydma „Wydma w potoku”.
- 6) Miasto i Gmina Staszów:
- Jeleniowski-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - obszar Natura 2000 Ostoja Żyznów,
  - obszar Natura 2000 Kras Staszowski,
  - pomniki przyrody: buk pospolity, buk zwyczajny (2 szt.), dąb szypułkowy (4 szt.), gład narzutowy, grupa drzew (3 platany klonolistne), klon jawor (2 szt.), klon pospolity (4 szt.), lipa drobnolistna (4 szt.), lipa szerokolistna (6 szt.), modrzew europejski, olcha czarna, orzech czarny, topola biała (6 szt.),
  - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Golejów”.
- 7) Miasto i Gmina Szydłów:
- Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - pomniki przyrody: cis, dąb szypułkowy, odsłonięcie geologiczne (2 miejsca).

Występowanie tak licznych walorów przyrodniczych powiązane musi być z odpowiednim ich wykorzystaniem oraz dbałością o nie. Podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych okazało się, iż wiedza na temat przyrody jest niewystarczająca. Zdaniem mieszkańców w ramach LSR konieczne jest podjęcie działań sprzyjających środowisku w zakresie podnoszenia kompetencji mieszkańców, gdyż niewystarczająca wiedza na temat istoty działań proekologicznych stanowi problem dla obszaru. Działania te mają przyczynić się zarówno do podnoszenia wiedzy jak również kształtowania dobrych nawyków proekologicznych i proklimatycznych.

W strukturze wykorzystania powierzchni dominują użytki rolne (62,2% ogólnej powierzchni obszaru), w tym ponad 75% to grunty orne. Znaczący obszar zajmują także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – nieco ponad 33%. Powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych stanowi 3,3%

ogólnej powierzchni obszaru. Najwięcej z nich przypada na tereny komunikacyjne – drogi, a w dalszej kolejności tereny mieszkaniowe i kolejowe. Pozostały odsetek powierzchni stanowią użytki ekologiczne, nieużytki i tereny różne.

Położenie geograficzne, klimat oraz korzystne zagospodarowanie przestrzenne zdaniem mieszkańców mogą stanowić mocną podstawę do rozwoju turystyki aktywnej. Zdrowe produkty pochodzące z okolicznych gospodarstw, uprawiane zgodnie z tradycją są potencjałem do propagowania zdrowego stylu życia oraz rozwoju ekoturystyki.

Na terenie LGD w 2014 roku oddano do użytkowania 38 nowych budynków w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Jest to wynik wyższy niż średnia dla powiatu staszowskiego (35), województwa świętokrzyskiego (23) i Polski (25) oraz identyczny jak średnia dla powiatu kieleckiego (38). Świadczy to o tym, iż obszar LGD stanowi atrakcyjne miejsce w kwestii osadnictwa. Wpływ na ten fakt mają czynniki takie jak bliskość większych miast oraz atrakcyjność przyrodnicza.

7. Podsumowanie

Odczucia mieszkańców, które wynikają z konsultacji społecznych oraz wnioski z przedstawionych danych statystycznych są do siebie bardzo zbliżone.

Na obszarze LGD widoczne jest charakterystyczne dla Polski zjawisko depopulacji. Teren ten systematycznie się wyludnia, a składają się na to ujemny przyrost naturalny i niekorzystne saldo migracji. Pozytywnym aspektem jest zauważalny wyższy udział procentowy ludności w wieku przedprodukcyjnym i niższy udział procentowy ludności w wieku poprodukcyjnym w porównaniu do średniej dla Polski i województwa świętokrzyskiego. Konieczne są jednak działania, które stworzą warunki dla ludzi młodych, aby Ci pozostawali na obszarze. Działania te muszą wpływać zarówno na tworzenie miejsc pracy, aby młodzi ludzie nie musieli szukać atrakcyjnych warunków zatrudnienia poza obszarem, jak i umożliwienie im zagospodarowania czasu wolnego.

Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, iż grupą objętą wsparciem powinna być młodzież do 25 roku życia oraz absolwenci szkół średnich i wyższych, natomiast z danych statystycznych (z których wynika, iż najwięcej osób bezrobotnych zarejestrowanych jest w grupie wiekowej 25–34 lata) oraz poddaniu tych danych konsultacjom podczas spotkań gminnych i wywiadów grupowych wywnioskowano, iż wsparcie należy skierować do osób do 35 roku życia. Zdaniem mieszkańców osoby te są kapitałem obszaru, który za wszelką cenę należy zatrzymać. Wiek 30–35 lat to wiek osiągnięcia stabilizacji życiowej, kiedy to najczęściej młodzi podejmują decyzję o wyjeździe w poszukiwaniu lepszych warunków zatrudnienia, najczęściej poza granicami kraju.

W ramach wdrażania Strategii szczególnie postawiono na wsparcie osób młodych, do 35. roku życia, gdyż jest to grupa najbardziej mobilna, a odpływ z obszaru osób w tym wieku będzie pogłębiał zjawisko depopulacji, przejawiające się przybywaniem liczby osób starszych w wyniku niskiego wskaźnika przyrostu naturalnego, wysokiego salda migracji oraz emigracji z obszaru.

Jednym z głównych problemów obszaru LGD jest niedostateczny rozwój gospodarki, który przejawia się niską przedsiębiorczością mieszkańców zamieszkujących ten teren i niewielką atrakcyjnością inwestycyjną. Potwierdzeniem tego są niekorzystne wartości wskaźników odnoszących się do przedsiębiorczości – pomimo ich systematycznego, lecz powolnego wzrostu są nadal niższe niż średnia dla kraju i województwa. Konieczne są zatem działania rozwijające obszar gospodarczo. Szansą dla takich działań są zewnętrzne środki na rozwój przedsiębiorstw, jak i preferencyjne warunki dla osób chętnych do założenia własnej działalności gospodarczej. Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego jest słabą stroną obszaru wskazywaną podczas konsultacji społecznych. Należy zatem podjąć działania związane z dziedzictwem, aby w pełni wyeksponować walory obszaru. Konieczna jest promocja obszaru pod względem turystycznym. Problemem, zdaniem mieszkańców jest słaba promocja miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Promocję należy „oprzeć” na zdrowych, ekologicznych produktach pochodzących z miejscowych gospodarstw rolnych. Należy wykorzystać szansę jaką jest popyt na ekoturystykę i zdrowe produkty lokalne, które stanowić mogą bazę do rozwoju sektora gospodarczego. Wsparcie dla branż turystycznej oraz kulturalno-rozrywkowej wpłynie na rozwój pozostałych oraz idący za tym wzrost przedsiębiorczości i poprawę gospodarki obszaru. Rozwój przedsiębiorczości zdaniem mieszkańców blokować mogą niespójne i niestabilne przepisy prawne regulujące zasady ochrony środowiska czy budownictwa. Podczas konsultacji społecznych niespójne i niestabilne przepisy prawne (prawo budowlane, ochrona środowiska) wskazywano jako zagrożenie dla rozwoju obszaru. Konsekwencją słabo rozwiniętej gospodarki jest wysokie bezrobocie oraz niski udział osób pracujących. Wskaźniki odnotowywane w tej sferze są dużo niższe niż średnie dla Polski oraz województwa

świętokrzyskiego. Istotnym problemem jest także niski bądź niedostosowany do potrzeb rynku poziom wykształcenia osób bezrobotnych.

Ubożenie mieszkańców jest następstwem bezrobocia, wynikającym z małej liczby podmiotów gospodarczych tworzących miejsca pracy oraz utrzymywania się społeczności z produkcji rolnej, której dochodowość jest niewielka. Sytuacja ta potwierdza się w wielkości wskaźników dotyczących pomocy społecznej, które przewyższają średnie wyniki dla Polski i województwa świętokrzyskiego.

Położenie terenu LGD pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi, jakimi są Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Sandomierz, Busko-Zdrój oraz Tarnobrzeg jest korzystne dla rozwoju lokalnej gospodarki. Różnorodność form ochrony przyrody terenu, lokalne produkty spożywcze oraz rękodzielnictwo, a także szereg kulturowych inicjatyw lokalnych sprzyja rozwojowi turystyki wiejskiej i ekoturystyki. Dodatkowo, na terenie LGD występuje bardzo duża liczba zabytków nieruchomych, a uzupełnieniem turystycznych walorów są istniejące na obszarze stoki narciarskie, trasy piesze, rowerowe i konne oraz zbiorniki wodne.

Bardzo istotnymi działaniami integrującymi i wzmacniającymi tożsamość lokalną w najbliższym czasie będzie wspieranie kapitału społecznego. Zaangażowana i kreatywna społeczność oraz aktywni liderzy działający na tym obszarze są szansą na wzrost popularności inicjatyw oddolnych i odpowiedzialności społecznej. Należy dążyć do ciągłego zwiększania współpracy różnych środowisk i grup społecznych oraz zachęcać pojedynczych mieszkańców do większego zaangażowania na rzecz rozwoju regionu. Konieczne jest zatem wsparcie dla działalności związanych z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

Wsparcie dla **działalności związanych z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi** (sekcja I PKD 2007), **kulturą, rozrywką i rekreacją** (sekcja R PKD 2007), **handlem detalicznym i hurtowym** (sekcja G PKD 2007) **oraz działalności organizacji członkowskich** (sekcja S, dział 94 PKD 2007) w ramach wdrażania LSR jest więc mocno uzasadnione, z racji ich istotnego wpływu na rozwój pozostałych gałęzi gospodarki.

Docelowymi odbiorcami działań w ramach wdrażania LSR są więc przede wszystkim **mieszkańcy**, którzy odniosą korzyści ze wszystkich ww. obszarów interwencji, **działacze społeczni**, do których planuje się skierować wiele działań (projekty grantowe), **przedsiębiorcy**, dla których planuje się wsparcie w postaci środków finansowych na podejmowanie i rozwój działalności oraz **turyści**, do których planuje się kierować wsparcie poprzez budowę i modernizację infrastruktury turystycznej oraz związane z zagospodarowaniem czasu wolnego.

Z racji utrudnionego dostępu do rynku pracy osób młodych (problem przejawia się w statystykach oraz wynikach konsultacji społecznych) jako grupę **defaworyzowaną** wskazano **osoby do 35. roku życia**.

Diagnoza przeprowadzana na potrzeby ubiegania się o dodatkowe środki w ramach realizacji LSR.

LGD przeprowadziła ankiety wśród mieszkańców obszaru. W ankiecie zawarto podstawowe pytania dotyczące rozwoju przedsiębiorczości. W trakcie przeprowadzenia diagnozy do biura wpłynęło 67 ankiet. Z badania ankietowego wynika, iż ponad 70% (47 osób) jest zainteresowanych środkami na powstanie nowej działalności gospodarczej. Jedyne niecałe 30% (20 osób) potwierdziło chęć pozyskania środków na rozwój istniejącej działalności. Kolejny wynik badania potwierdza, iż 100 procent badanych wyraziło chęć złożenia wniosków już w II połowie 2019 roku, co oznacza duże zainteresowanie środkami na otwarcie działalności. Przechodząc do najważniejszej kwestii, czyli środków finansowych z badania ankietowego wynika, iż najbardziej interesującą kwotą jest 55 000,00 zł, 31 osób, czyli 46% badanych uznało tę kwotę za odpowiednią do sfinansowania kosztów otwarcia nowego przedsiębiorstwa, natomiast kolejną kwotą były środki w wysokości 80 000,00 zł, którymi zainteresowanych było 17 z badanych osób (26%), kwota 100 000,00 zł okazała się wystarczająca dla 16 z badanych (24%), natomiast najmniej, bo tylko 3 osoby (4 %) odpowiedziały, iż wystarczająca jest kwota poniżej 55 000,00 zł. Powyższe badanie ankietowe potwierdza, iż najlepsze dla lokalnej społeczności będzie zabezpieczenie funduszu na przedsięwzięcie nr **1.2.1 Powstanie nowych podmiotów gospodarczych**, które cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem w roku 2017. Podczas naboru 1/2017 (1.2.1 Powstanie nowych podmiotów gospodarczych) oraz 2/2017 (1.2.6 Powstanie nowych podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby do 35 roku życia) do biura LGD wpłynęło 50 wniosków, natomiast środki finansowe pozwoliły na wsparcie jedynie 13 nowych podmiotów w wysokości 50 000,00 zł oraz 5 podmiotów w wysokości 100 000,00 zł.

Z powyższej diagnozy wynika jednoznacznie, iż najbardziej efektywne będzie przeznaczenie pozyskanych dodatkowych środków finansowych na przedsięwzięcie 1.2.1 Powstanie nowych podmiotów gospodarczych oraz podwyższenie kwoty dotacji z 50 000,00 zł na 55 000,00 zł. Pozwoli to racjonalnie zagospodarować pozyskane fundusze i wpłynie na rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD „Białe Ługi”. Dzięki przeprowadzeniu naboru w zakresie podejmowania działalności powstanie 17 nowych podmiotów gospodarczych, które zagwarantują co najmniej 17 nowych miejsc pracy.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest to jedna z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Polega ona na zidentyfikowaniu mocnych i słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Dla obszaru LGD analiza SWOT została opracowana na podstawie dostępnych danych statystycznych oraz konsultacji społecznych w tym badań ankietowych, spotkań konsultacyjnych, wywiadów grupowych, rozmów z mieszkańcami, uwag mieszkańców jakie wnieśli na etapie prac nad analizą. Przedstawione dane statystyczne opracowano na podstawie danych GUS oraz innych dostępnych źródeł. Zaprezentowane wnioski odnoszą się do lat 2009–2013 lub 2009–2014, wszystkie opisane zostały w poprzednich rozdziałach. W tabeli 8 zostały pogrupowane oraz wskazano odniesienie do odpowiedniego rozdziału.

Tabela 8 Analiza SWOT obszaru LGD

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
Położenie w pobliżu dużych miast: Kielc, Ostrowca Świętokrzyskiego, Sandomierza, Buska-Zdroju (województwo świętokrzyskie) i Tarnobrzega (województwo podkarpackie).	Rozdział III.2, III.5	Dochody ogółem budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca znacznie niższe od średnich dla Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego.	Rozdział III.2
Duża liczba szlaków pieszych, rowerowych i konnych sprzyjających aktywnej turystyce.	Rozdział III.5	Niższy od średniej dla kraju, województwa i powiatów średni dochód podatkowy gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca.	Rozdział III.2
Stoki narciarskie będące zimową atrakcją na terenie LGD.	Rozdział III.5	Znacząco niższa od średnich dla Polski i województwa świętokrzyskiego liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności.	Rozdział III.2
Bogate zasoby wodne, będące podstawą do rozwoju turystyki wodnej i wędkarstwa.	Rozdział III.5, III.6	Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON niższa od wartości średnich dla Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu kieleckiego.	Rozdział III.2
Wyższy udział procentowy ludności w wieku przedprodukcyjnym i niższy w wieku poprodukcyjnym w stosunku do średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego.	Rozdział III.1	Niekorzystne w stosunku do Polski i województwa świętokrzyskiego wartości wskaźników dotyczące podmiotów gospodarczych przypadających na 1 000 osób w wieku produkcyjnym oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.	Rozdział III.2
Udział wydatków na kulturę	Rozdział	Niższa od średniej dla Polski liczba	Rozdział

i ochronę dziedzictwa narodowego wyższy w stosunku do wartości dla Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego.	III.5	fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych.	III.2
Wyższa od średnich dla Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego liczba nowych budynków oddanych do użytkowania na obszarze LGD.	Rozdział III.6	Wskaźnik bezrobocia (liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym) wyższy od średniej dla Polski.	Rozdział III.3
Liczne zasoby dziedzictwa kulturowego – zabytki, produkty regionalne, pielęgnowane tradycje.	Rozdział III.5	Niższa od średniej dla kraju, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego liczba osób pracujących w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.	Rozdział III.3
Położenie geograficzne i ukształtowanie terenu, walory krajobrazowe.	Rozdział III.5	Wyższy od średniej dla Polski, powiatów kieleckiego i staszowskiego udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem samorządów wchodzących w skład LGD.	Rozdział III.4
Zdrowe, ekologiczne produkty pochodzące z miejscowych gospodarstw rolnych.	Rozdział III.6	Wyższa od średniej dla kraju, województwa i powiatów liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.	Rozdział III.4
–	–	Niewystarczająca rozpoznawalność obszaru pod względem turystycznym – słaba promocja miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	Rozdział III.7
		Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	Rozdział III.7
		Niewystarczająca wiedza na temat istoty działań proekologicznych.	Rozdział III.6
–	–	Niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna, edukacyjna (rozwijająca umiejętności młodzieży – zajęcia popołudniowe), brak kompleksowego programu rozwoju kulturowego.	Rozdział III.5
–	–	Rozwój sklepów wielkopowierzchniowych, wpływających na spadek dochodów mikroprzedsiębiorstw na obszarze.	Rozdział III.2
Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
Popyt na ekoturystykę.	Rozdział III.7	Depopulacja mieszkańców.	Rozdział III.1
Popyt na zdrowe produkty lokalne.	Rozdział III.7	Zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej.	Rozdział III.5
Rozwój sektora gospodarczego na bazie produktów lokalnych.	Rozdział III.7	Nierentowność przedsiębiorczości rolnej.	Rozdział III.2
Rozwój przedsiębiorczości.	Rozdział III.2	Niestabilna sytuacja na rynku pracy.	Rozdział III.3

Rosnąca popularność inicjatyw oddolnych i odpowiedzialności społecznej.	Rozdział III.2	Niewłaściwe formy i sposoby spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież.	Rozdział III.5
Wzrost liczby turystów.	Rozdział III.2	Niespójne i niestabilne przepisy prawne (prawo budowlane, ochrona środowiska).	Rozdział III.7
Preferencyjne warunki dla przedsiębiorców.	Rozdział III.7	–	–
Możliwość pozyskania środków z funduszy europejskich na lata 2014–2020 oraz środków krajowych.	Rozdział III.7	–	–

Źródło: Opracowanie własne

Analizując wyżej zaprezentowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia obszaru LGD „Białe Ługi” można wyłonić te, które w największym stopniu na niego oddziałują lub mogą oddziaływać oraz wysunąć następujące wnioski:

1. Na obszarze LGD „Białe Ługi” widoczne jest charakterystyczne dla Polski zjawisko depopulacji. Teren ten systematycznie się wyludnia, a składają się na to ujemny przyrost naturalny i niekorzystne saldo migracji. Pozytywnym aspektem jest zauważalny wyższy udział procentowy ludności w wieku przedprodukcyjnym i niższy udział procentowy ludności w wieku poprodukcyjnym w porównaniu do średniej dla Polski i województwa świętokrzyskiego.

2. Jednym z głównych problemów obszaru LGD jest niedostateczny rozwój gospodarki, który przejawia się niską przedsiębiorczością mieszkańców zamieszkujących ten teren i niewielką atrakcyjnością inwestycyjną. Potwierdzeniem tego stwierdzenia są niekorzystne wartości wskaźników odnoszących się do przedsiębiorczości – pomimo ich systematycznego, lecz powolnego wzrostu są nadal niższe niż średnia dla kraju i województwa.

3. Konsekwencją słabo rozwiniętej gospodarki jest wysokie bezrobocie oraz niski udział osób pracujących. Wskaźniki odnotowywane w tej sferze są dużo niższe niż średnie dla Polski oraz województwa świętokrzyskiego. Istotnym problemem jest także niski bądź niedostosowany do potrzeb poziom wykształcenia osób bezrobotnych, a w stosunku do osób pracujących – wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto na poziomie niższym niż średnia krajowa.

4. Bardzo istotnymi działaniami integrującymi i wzmacniającymi tożsamość lokalną w najbliższym czasie będzie wspieranie kapitału społecznego. Zaangażowana i kreatywna społeczność oraz aktywni liderzy działający na tym obszarze są szansą na wzrost popularności inicjatyw oddolnych i odpowiedzialności społecznej.

5. Położenie terenu LGD pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi, jakimi są Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Sandomierz, Busko-Zdrój oraz Tarnobrzeg jest korzystne dla rozwoju lokalnej gospodarki.

6. Różnorodność form ochrony przyrody terenu, lokalne produkty spożywcze oraz rękodzielnictwo, a także szereg kulturowych inicjatyw lokalnych sprzyja rozwojowi turystyki wiejskiej i ekoturystyki. Dodatkowo, na terenie LGD „Białe Ługi” występuje bardzo duża liczba zabytków nieruchomych, a uzupełnieniem turystycznych walorów są istniejące na obszarze stoki narciarskie, trasy piesze, rowerowe i konne oraz zbiorniki wodne.

V. Cele i wskaźniki

Z przeprowadzonej diagnozy społecznej oraz wniosków płynących z analizy SWOT, a także celów określonych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), celu szczegółowym 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” wynika, iż w ramach wdrażania LSR należy skonstruować cele skupione przede wszystkim na tworzeniu miejsc pracy poprzez rozwój turystyki oraz wspieraniu inicjatyw oddolnych mieszkańców. Wyznaczone w ramach PROW cele przekrojowe: innowacyjność, ochrona środowiska i łagodzenie zmian klimatu, dają impuls do osiągnięcia rezultatów przy zastosowaniu nowych lub ulepszonych procesów, produktów, usług czy organizacji przyjaznych dla środowiska naturalnego. Realizacja celów finansowana będzie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Nie przewidziano finansowania z innych EFSI.

W niniejszej Strategii postawiono 1 cel ogólny:

LGD Białe Ługi silne zasobami obszaru i pasjami mieszkańców

W jego ramach określono 3 cele szczegółowe

1.1 Turystyczne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego

1.2 Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców

1.3 Wsparcie realizacji pasji mieszkańców i turystów

Cele realizowane będą w 22 przedsięwzięciach przedstawionych w tabeli 9 – matrycy celów i przedsięwzięć. Wszystkie przedsięwzięcia (opis możliwych działań, beneficjentów, środki przeznaczone na realizację, poziom dofinansowania, uzasadnienie wyboru wskaźnika, powiązanie z diagnozą obszaru) przedstawiono w kolejnych tabelach poniżej.

Ujęcie zasobów obszaru w celu ogólnym wynika z bogactwa kulturowego i naturalnego występującego na terenie LGD. Potencjał w postaci walorów turystycznych powinien zostać wykorzystany do rozwoju obszaru. Nie byłoby to jednak możliwe, gdyby nie inwestycje w kapitał ludzki, który jest podstawą do wszelkiego rodzaju działań (szczegółowy opis rozdział III.2). Podnoszenie kompetencji oraz umiejętności i poszerzanie wiedzy jest wynikiem zapotrzebowania na działania tego typu, co wynika ze zdefiniowanych

w diagnozie potrzeb oraz analizy SWOT.

Cele szczegółowe i przewidziane w ich ramach przedsięwzięcia bezpośrednio powiązane są z celem ogólnym. Sposób realizacji przedsięwzięć wybrany został na podstawie analizy rodzaju danego przedsięwzięcia oraz zapotrzebowania na środki finansowe. W przypadku operacji własnych decyzję o ich realizacji podjęto ze względu na fakt, iż realizowany projekt ma mieć wpływ na cały obszar objęty LSR, a w przypadku działań aktywizujących (udział w targach, wydawnictwa, podnoszenie wiedzy mieszkańców, działania informacyjne) uwzględniono, iż są zależne od działalności LGD. Tematyka projektów grantowych oraz przedsięwzięcia konkursowe opracowano na bazie zapotrzebowania na dane przedsięwzięcia w wyniku analizy materiałów z konsultacji społecznych oraz fiszek projektowych, które składali potencjalni beneficjenci.

Cel szczegółowy 1.1 wynika z konsultacji społecznych – rozwój turystyki był jednym z częściej wskazywanych obszarów, w którym należy podjąć działania (szczegółowy opis rozdziały III.2 i III.5). Wzrost ruchu turystycznego wpłynie na pozostałe obszary istotne z punktu widzenia rozwoju regionu, takie jak rozwój działalności usługowej czy społecznej.

Przedsięwzięcia celu szczegółowego 1.1 odpowiadają za niwelowanie problemu jakim jest niska przedsiębiorczość mieszkańców oraz wysoki wskaźnik bezrobocia za pomocą mocnej strony – walorów turystycznych. Przedsięwzięcia realizowane będą przy zaangażowaniu różnych sektorów. Działanie w postaci wybudowania lub zmodernizowania niekomercyjnej infrastruktury wpłynie na atrakcyjność obszaru pod względem turystycznym oraz umożliwi powstanie obiektów, które będą mogły służyć do gospodarowania czasem wolnego mieszkańcom poprzez organizację wydarzeń (głównie przez organizacje

społeczne). Rozwój produktów turystycznych dedykowany dla przedsiębiorców również uatrakcyjni obszar turystycznie oraz przyczyni się do tworzenia miejsc pracy.

Pobudzenie przedsiębiorczości – cel szczegółowy 1.2, która jest niższa niż w porównywanych jednostkach terytorialnych, wpłynie na polepszenie sytuacji na rynku pracy i dochodowość mieszkańców, a co za tym idzie – podniesienie jakości życia. Szczególne uwzględnienie poprzez dedykowanie przedsięwzięcia *Powstanie nowych podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby do 35. roku życia* przełoży się na zahamowanie zjawiska depopulacji, na którą w dużej mierze wpływa emigracja zarobkowa ludzi młodych, a która jest ogromnym problemem (szczegółowy opis rozdział III.1).

W celu szczegółowym 1.2 ujęto również przedsięwzięcie integrujące branże istotne z punktu widzenia rozwoju regionu. Jest to konieczne, gdyż współpraca pomiędzy różnymi branżami wpłynie na ich rozwój oraz odzwierciedli się w pozostałych gałęziach gospodarki. Istotne branże określono na podstawie konsultacji społecznych, podczas których mieszkańcy określali swoją wizję rozwoju regionu. Zdanie mieszkańców odzwierciedliło się również w danych statystycznych, z analizy których wynika, iż branże, które generują rozwój to te, których jest najwięcej (sekcja G), ale konieczne są w nich inwestycje oraz te, które należy wspierać, gdyż odczuwalny jest ich niedostatek (sekcje I, R, S) – szczegółowy opis rozdział III.2

Rozwijanie pasji mieszkańców odzwierciedli się w istocie inicjatyw oddolnych oraz pozwoli uświadomić, jak ogromny wpływ na rozwój regionu ma społeczeństwo obywatelskie (szczegółowy opis rozdział III.2). W celu szczegółowym 1.3 ujęto przedsięwzięcia, które oprócz wpływu na zagospodarowanie czasu wolnego, w tym rozwijaniu pasji mieszkańców i turystów (potrzeba takich działań została opisana w rozdziale III.5) przyczynią się do podnoszenia wiedzy i kompetencji oraz promocji obszaru, a także uatrakcyjnienia oferty turystycznej. Realizacja przedsięwzięcia 1.3.3 Wydarzenia *promujące zdrowy styl życia mieszkańców i turystów – prozdrowotność*, spowodowana jest potrzebą realizacji zadań, w ramach których nastąpi wsparcie działań aktywnego, zdrowego wypoczynku.

W ramach realizacji określonych celów zrealizowane zostaną 2 projekty współpracy.

Przedsięwzięcie *Kreator Przedsiębiorczości* realizowane będzie z 20 partnerami, w tym międzynarodowym. Realizacja przedsięwzięcia polegać będzie na działaniach edukacyjnych z zakresu przedsiębiorczości dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i zawodowych oraz dla osób podejmujących działalność gospodarczą. *Kreator przedsiębiorczości* to projekt międzynarodowy, którego celem jest zwiększenie wiedzy ekonomiczno-biznesowej wśród dzieci i młodzieży, rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR oraz współpraca pomiędzy jednostkami gospodarczymi biorącymi udział w projekcie. Swym zakresem wpisuje się w cel szczegółowy 1.2 niniejszej Strategii, polegający na realizacji działań pobudzających przedsiębiorczość.

Przedsięwzięcie *Czas na Świętokrzyskie – działania marketingowe*, jest kolejnym projektem współpracy. Realizowane będzie przez 6 partnerów z obszaru województwa świętokrzyskiego. Celem projektu jest promocja i rozwój turystyczny obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego. LGD „Białe Ługi” jest grupą wiodącą dla projektu współpracy, a jego realizacja będzie prowadzona jednocześnie przez wszystkie grupy.

Tabela 9 Matryca celów i przedsięwzięć

1.0	CEL OGÓLNY 1	LGD Białe Ługi silne zasobami obszaru i pasjami mieszkańców				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Turystyczne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego				
1.2		Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców				
1.3		Wsparcie realizacji pasji mieszkańców i turystów				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>Stan początkowy 2014 rok</i>	<i>Plan 2022 rok</i>	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W1.0	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności		szt.	755	790	Dane statystyczne GUS
	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym		%	9,0	8,5	Dane statystyczne GUS
	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców		szt.	30	35	Dane statystyczne GUS
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>Stan początkowy 2015 rok</i>	<i>Plan 2022 rok</i>	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W1.1	Liczba zinwentaryzowanych zasobów		szt.	0	20	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba osób, które skorzystały po realizacji projektu z nowo powstałej lub zmodernizowanej infrastruktury		szt.	0	30 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy (ogółem)		szt.	0	7	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba uczestników wydarzeń		szt.	0	5 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba odbiorców działań związanych z rozwojem i promocją obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego LGD		szt.	0	1 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści		szt.	0	1	Dane LGD

	Liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD			
W1.2	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy (ogółem)	szt.	0	45	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD			
	Liczba uczestników wydarzeń	szt.	0	5 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD			
	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	szt.	0	100	Dane LGD			
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD			
	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści	szt.	0	1	Dane LGD			
W1.3	Liczba uczestników wydarzeń	szt.	0	3 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD			
	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	szt.	0	100	Dane LGD			
	Liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD			
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				źródło danych/sposób pomiaru
				nazwa	jednostka miary	Wartość		
						początkowa 2015 rok	końcowa 2022 rok	
1.1.1	Inwentaryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego obszaru LGD oraz określenie możliwości ich wykorzystania	Działacze społeczni, mieszkańcy	Operacja własna	Liczba przeprowadzonych inwentaryzacji	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.2	Infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i/lub kulturowa wykorzystująca zasoby obszaru LGD	Mieszkańcy, turyści	Konkurs (inne)	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury	szt.	0	16	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.3	Tworzenie lub rozwój działalności turystycznych	Przedsiębiorcy, mieszkańcy,	Konkurs (rozwój działalności)	Liczba operacji polegających na	szt.	0	7	Sprawozdania beneficjentów, dane

	i kulturalno-rozrywkowych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD	turyści	gospodarczej)	rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa					LGD
1.1.4	Organizacja wydarzeń kulturalnych na obszarze LGD z wykorzystaniem zasobów obszaru	Mieszkańcy, turyści	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń	szt.	0	10		Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.5	Rozwój kompetencji osób/pracowników sektora turystycznego	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	Operacja własna	Liczba wydarzeń	szt.	0	5		Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.6	Rozwój i promocja obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego LGD	Mieszkańcy, turyści	Projekt grantowy	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	0	15		Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.7	Czas na Świętokrzyskie – działania marketingowe	Mieszkańcy, turyści	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	1		Dane LGD
1.1.8	Udział LGD w targach	Mieszkańcy, turyści	Aktywizacja	Liczba wydarzeń	szt.	0	5		Dane LGD
1.1.9	Wydawnictwa promocyjne LGD	Mieszkańcy, turyści	Aktywizacja	Liczba wydarzeń	szt.	0	5		Dane LGD
1.2.1	Powstanie nowych podmiotów gospodarczych	Mieszkańcy	Konkurs (podejmowanie działalności gospodarczej)	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	30 ⁵		Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.2	Wydarzenia integrujące branże mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, kultura, rekreacja i rozrywka, handel hurtowy i detaliczny,	Przedsiębiorcy, działacze społeczni	Operacja własna	Liczba wydarzeń	szt.	0	5		Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

⁵ Wskaźnik produktu powiększony o 17 operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w ramach uzyskanego Bonusa w roku 2019

	działalność organizacji członkowskich) ⁶							
1.2.3	Rozwój działalności gospodarczej	Przedsiębiorcy	Konkurs (rozwoj działalności gospodarczej)	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	8	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.4	Podniesienie wiedzy mieszkańców o prowadzeniu działalności gospodarczej	Mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	10	Dane LGD
1.2.5	Kreator przedsiębiorczości	Mieszkańcy, turyści	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	szt.	0	1	Dane LGD
1.2.6	Powstanie nowych podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby do 35. roku życia	Mieszkańcy	Konkurs (podejmowanie działalności gospodarczej)	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.1	Rozwijanie pasji mieszkańców – wyjazd studyjny	Mieszkańcy	Operacja własna	Liczba wydarzeń	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.2	Integracja mieszkańców – łączymy ludzi z pasją	Mieszkańcy, turyści	Operacja własna	Liczba wydarzeń	szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.3	Wydarzenia promujące zdrowy styl życia mieszkańców i turystów – prozdrowotność	Mieszkańcy, turyści	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń	szt.	0	15	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.4	Działania promujące pasje mieszkańców	Mieszkańcy, turyści	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń	szt.	0	25	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

⁶ Wg sekcji i działów PKD 2007 – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I), działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (sekcja R, działy 90, 91, 93), handel hurtowy i detaliczny (sekcja G), działalność usługowa (sekcja S, dział 94).

1.3.5	Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańcom	Mieszkańcy, turyści	Projekt grantowy	Liczba godzin zagospodarowanych zajęciami	szt.	0	3 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.6	Informowanie mieszkańców o potencjale i wydarzeniach na obszarze LGD	Mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	10	Dane LGD
1.3.7	Ekologia i ekoturystyka – promocja i wsparcie działań pozytywnie wpływających na ochronę środowiska oraz przeciwdziałających zmianom klimatu	Mieszkańcy	Projekt grantowy	Liczba wydarzeń	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
SUMA				10 002 500				

Źródło: Opracowanie własne

W ramach przedstawionych celów i przedsięwzięć możliwe do realizacji będą operacje przedstawione w tabeli 10. Wybrane operacje zostały opracowane na podstawie konsultacji społecznych. Zakres tematyczny opracowany został na podstawie rozmów z mieszkańcami i potencjalnymi beneficjentami podczas wywiadów grupowych, konsultacji online oraz spotkań konsultacyjnych. Wynika również z dostarczonych do LGD fiszek projektowych, za pomocą których mieszkańcy, przedsiębiorcy, działacze społeczni oraz przedstawiciele sektora publicznego wskazywali swoje pomysły na projekty do realizacji. Ponadto uwzględniono zapisy *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 24 września 2015 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*, które jest dokumentem regulującym sposoby realizacji, beneficjentów działań, wysokości przyznawanych środków oraz poziomów dofinansowania.

Osiągnięcie założonych celów: celu ogólnego, celów szczegółowych oraz przedsięwzięć określane będzie przy pomocy wskaźników, odpowiednio – oddziaływania, rezultatu i produktu. Do wszystkich opracowano jednostki miary w postaci sztuk lub procentów.

Stan początkowy wskaźników oddziaływania obliczono na podstawie danych statystycznych GUS. Wartość docelową określono na podstawie analizy danych statystycznych z lat 2009–2014 oraz z uwzględnieniem działań podejmowanych w ramach wdrażania LSR.

Wartość bazową wskaźników produktu i rezultatu określono na poziomie 0, ponieważ przypisane przedsięwzięciom wskaźniki bezpośrednio są z nimi powiązane. Wartość docelową obliczono na podstawie analizy zapotrzebowania na dane działania (m.in. na podstawie fiszek projektowych oraz konsultacji społecznych) oraz w oparciu o wyniki z badania ewaluacyjnego oceniającego realizację wdrażania Strategii na lata 2009–2015, z uwzględnieniem dostępnych środków.

Częstotliwość pomiaru uzależniona będzie od realizowanego przedsięwzięcia:

- jednokrotnie po zrealizowaniu przedsięwzięcia (projekty współpracy, operacje własne),
- co najmniej dwukrotnie od momentu wyboru operacji (konkursy, projekty grantowe),
- raz na kwartał (przedsięwzięcia realizowane w ramach kosztów bieżących i aktywizacji).

Pomiar wskaźników następował będzie przy pomocy dostępnych danych statystycznych GUS oraz sprawozdań beneficjentów i danych LGD. Beneficjenci działań zobowiązani będą do prowadzenia rejestrów w ramach realizacji operacji. Rejestrami w zależności od typu operacji będą listy obecności lub ankiety monitorujące. Dokładny opis wskaźników oraz sposoby obliczania i uzasadnienia wyboru przedstawia tabela 11. Pomiar realizacji oraz osiągniętych pułapów poszczególnych wskaźników odbywał będzie się na bieżąco, po zakończeniu realizacji każdej operacji oraz dodatkowo w 2019 r., na kiedy zaplanowano badanie ewaluacyjne efektów wdrażania Strategii. Ramy czasowe osiągania wskaźników wraz z uwzględnieniem poziomów przejściowych określa Plan działania stanowiący załącznik nr 3 do LSR. Wskaźniki oddziaływania, na które poza realizacją Strategii wpływ mają czynniki zewnętrzne, takie jak sytuacja ekonomiczna czy gospodarcza kraju, obliczone zostaną w ostatnim etapie realizacji Strategii, tj. na dzień 31 grudnia 2022 r.

Wyznaczone cele – ogólny i szczegółowe, przypisane im przedsięwzięcia oraz wskaźniki, odpowiadają na zdiagnozowane w danych statystycznych oraz poprzez konsultacje społeczne problemy na obszarze LGD. Do każdego przedsięwzięcia przypisano powiązanie wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania. Osiągnięcie zakładanych pułapów wskaźników przyczyni się do niwelowania słabych stron obszaru wskazanych w analizie SWOT. Realizacji przedsięwzięć zagrozić jednak mogą czynniki zewnętrzne, na które mieszkańcy i lokalna władza nie mają wpływu. Istnieją również szanse (zewnętrzne czynniki pozytywne), które mogą wspomóc osiągnięcie założonych celów. Powiązania problemów, celów, wskaźników oraz zestawienie czynników zewnętrznych mających wpływ na realizację przedsięwzięć przedstawia tabelaryczna matryca logiczna, przedstawiona w tabeli 12.

Wskaźniki dla kosztów bieżących i ramy czasowe ich osiągania oraz środki przeznaczone na ich realizację przedstawia tabela 13.

Tabela 10 Przedsięwzięcia oraz typy operacji możliwe do realizacji w ramach LSR

Przedsięwzięcie		Zakres tematyczny zgodnie z Rozporządzeniem ⁷			Sposób realizacji, środki przeznaczone na realizację
Nr	Nazwa	Opis	Beneficjenci/ Grantobiorcy	Wartość min. i maks. dofinansowana oraz poziom %	
1.1.1	Inwentaryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego obszaru LGD oraz określenie możliwości ich wykorzystania	<ul style="list-style-type: none"> Spis zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego na obszarze LGD w formie elektronicznej i papierowej. Identyfikacja co najmniej 20 zasobów. Publikacja, prezentacja, wyników. 	LGD, osoby prawne	50 000 do 90%	Operacja własna 50 000
1.1.2	Infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i/lub kulturowa wykorzystująca zasoby obszaru LGD	<ul style="list-style-type: none"> Budowa lub przebudowa, modernizacja niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturowej. 	Osoby fizyczne, osoby prawne, JSFP ⁸	Od 50 000 do 300 000 do 70% dla prowadzących działalność gospodarczą do 100% dla innych dla JSFP – zgodnie z obowiązującymi przepisami	Konkurs (inne) 2 096 368,27
1.1.3	Tworzenie lub rozwój działalności turystycznych i kulturalno-rozrywkowych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie działalności gospodarczej. Rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie działalności gospodarczej i podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje. Produkt turystyczny musi być 	Osoby fizyczne, osoby prawne – prowadzące działalność gospodarczą	Od 25 001 do 300 000 do 70%	Konkurs (rozwój działalności gospodarczej) 1 634 739,38

⁷ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 1570).

⁸ Jednostki Sektora Finansów Publicznych.

		przystosowany do obsługi co najmniej 5 000 osób rocznie.			
1.1.4	Organizacja wydarzeń kulturalnych na obszarze LGD z wykorzystaniem zasobów obszaru	<ul style="list-style-type: none"> Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp. Wzmocnienie kapitału społecznego. Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych. Zachowanie dziedzictwa lokalnego. 	LGD/ osoby fizyczne, osoby prawne – z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą z wyłączeniem JSFP	Od 10 000 do 40 000 do 80%	Projekt grantowy ⁹ 283008,60
1.1.5	Rozwój kompetencji osób/pracowników sektora turystycznego	<ul style="list-style-type: none"> Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, wyjazd studyjny itp. Utworzenie ośrodka szkoleniowo – edukacyjnego, Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów. 	LGD, osoby prawne	50 000 do 90%	Operacja własna 49 952,92
1.1.6	Rozwój i promocja obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego LGD	<ul style="list-style-type: none"> Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp. Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów. Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych. Zachowanie dziedzictwa lokalnego. 	LGD/ osoby fizyczne, osoby prawne – z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą, z wyłączeniem JSFP	Od 10 000 do 30 000 do 95%	Projekt grantowy 300 000
1.1.7	Czas na Świętokrzyskie – działania marketingowe	<ul style="list-style-type: none"> Wydawnictwa, publikacje itp. Wykorzystanie TIK np. portal internetowy, interaktywna mapa. Udział LGD w targach/wydarzeniach promocyjnych. Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych. 	LGD	50 000 do 100%	Projekt współpracy 50 000
1.1.8	Udział LGD w targach	<ul style="list-style-type: none"> Działalność wystawiennicza LGD na targach. 	LGD	do 100%	Aktywizacja 20 000

⁹ Wartość każdego zadania służącego osiągnięciu celu projektu grantowego, jakie ma być zrealizowane przez grantobiorcę, nie będzie wyższa niż 50 tys. złotych oraz niższa niż 5 tys. złotych.

		<ul style="list-style-type: none"> • Zakup niezbędnych materiałów. 			
1.1.9	Wydawnictwa promocyjne LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Wydawnictwa, publikacje itp. • Spotkania autorskie. 	LGD	do 100%	Aktywizacja 20 000
1.2.1	Powstanie nowych podmiotów gospodarczych	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej. • Rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej i podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje. 	Osoby fizyczne	50 000 100% (premia) Bonus: 55 000 100% (premia)	Konkurs (podejmowanie działalności gospodarczej) 1 585 000
1.2.2	Wydarzenia integrujące branże mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, kultura, rekreacja i rozrywka, handel hurtowy i detaliczny, działalność organizacji członkowskich) ¹⁰	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp. • Wyjazd studyjny. • Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych. • Wzmocnienie kapitału społecznego. 	LGD, osoby prawne	50 000 do 90%	Operacja własna 50 000
1.2.3	Rozwój działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie działalności gospodarczej. • Rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie działalności gospodarczej i podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje. 	osoby fizyczne, osoby prawne – prowadzące działalność gospodarczą	Od 100 000 do 300 000 do 70%	Konkurs (rozwój działalności gospodarczej) 1 678 554,00
1.2.4	Podniesienie wiedzy mieszkańców o prowadzeniu działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> • Spotkania informacyjno-konsultacyjne. • Wzmocnienie kapitału społecznego. 	LGD	do 100%	Aktywizacja 20 000
1.2.5	Kreator przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • Junior-Biznes, działania edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych. • Organizacja Akademii Biznesu dla Juniora 	LGD	377 500 do 100%	Projekt współpracy 377 500

¹⁰ Wg sekcji i działów PKD 2007 – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I), działalność związana z kulturą rozrywką i rekreacją (sekcja R, działy 90, 91, 93), handel hurtowy i detaliczny (sekcja G), działalność usługowa (sekcja S, dział 94).

		<p>(min. 10 dni).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laboratorium przedsiębiorczości, działania edukacyjne dla uczniów szkół gimnazjalnych. • Młody Przedsiębiorca, działania edukacyjne dla uczniów szkół zawodowych. • Inkubator przedsiębiorczości, działania edukacyjne dla osób podejmujących działalność gospodarczą, organizacja staży biznesowych szkoleń, doradztwa, usług księgowych, prawnych, biznesowych i marketingowych. 			
1.2.6	Powstanie nowych podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby do 35 roku życia	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej. • Rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej i podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje. 	Osoby fizyczne do 35. roku życia	100 000 100% (premia)	Konkurs (podejmowanie działalności gospodarczej) 500 000
1.3.1	Rozwijanie pasji mieszkańców – wyjazd studyjny	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjazd studyjny dla minimum 15 osób. • Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów. • Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych. • Wzmocnienie kapitału społecznego. • Zakup niezbędnego wyposażenia do realizacji pasji. • Tworzenie miejsc do realizacji pasji mieszkańców. 	LGD, osoby prawne	50 000 do 90%	Operacja własna 50 000
1.3.2	Integracja mieszkańców – łączymy ludzi z pasją	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp. • Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów. • Wzmocnienie kapitału społecznego. 	LGD, osoby prawne	50 000 do 90%	Operacja własna 50 000

		<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie dziedzictwa lokalnego. • Zakup niezbędnego wyposażenia do realizacji pasji. • Tworzenie miejsc do realizacji pasji mieszkańców. 			
1.3.3	Wydarzenia promujące zdrowy styl życia mieszkańców i turystów – prozdrowotność	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp. • Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów. • Wzmocnienie kapitału społecznego. • Zachowanie dziedzictwa lokalnego. 	LGD/ osoby fizyczne, osoby prawne – z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą, z wyłączeniem JSFP	Od 10 000 do 30 000 do 95%	Projekt grantowy 295 844,00
1.3.4	Działania promujące pasje mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp. • Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów. • Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych. • Zachowanie dziedzictwa lokalnego. • Zakup niezbędnego wyposażenia do realizacji pasji. • Tworzenie miejsc do realizacji pasji mieszkańców. 	LGD/ osoby fizyczne, osoby prawne – z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą, z wyłączeniem JSFP	Od 5 000 do 15 000 do 95%	Projekt grantowy 300 000
1.3.5	Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańcom	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp. dla minimum 15 osób, minimum 6 godzin szkolenia (kryterium dostępu). • Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów. • Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych. • Zachowanie dziedzictwa lokalnego. 	LGD/ osoby fizyczne, osoby prawne – z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą, z wyłączeniem JSFP	Od 10 000 do 30 000 do 95%	Projekt grantowy 299 869,83
1.3.6	Informowanie mieszkańców o potencjale i wydarzeniach na	<ul style="list-style-type: none"> • Spotkania informacyjno-konsultacyjne. • Wzmocnienie kapitału społecznego. 	LGD	do 100%	Aktywizacja 30 000

	obszarze LGD				
1.3.7	Ekologia i ekoturystyka – promocja i wsparcie działań pozytywnie wpływających na ochronę środowiska oraz przeciwdziałających zmianom klimatu	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja, szkolenie, warsztat, spotkanie, festyn, akcja społeczna itp. • Zakup rzeczy i środków trwałych stanowi nie więcej niż 50% kosztów. • Promowanie obszaru, produktów, usług lokalnych. • Zachowanie dziedzictwa lokalnego. • Wzmacnianie kapitału społecznego. 	LGD/ osoby fizyczne, osoby prawne – z wyłączeniem prowadzących działalność gospodarczą, z wyłączeniem JSFP	Od 10 000 do 45 000 do 95%	Projekt grantowy 261 663,00

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 9 Wskaźniki przypisane do celów ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięć

Nr	Nazwa	Jednostka miary	Sposób obliczania	Uzasadnienie wyboru
Wskaźniki oddziaływania				
1.0	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	sztuka	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON podzielona przez liczbę mieszkańców obszaru, pomnożona przez 10 000, obliczona na podstawie danych statystycznych GUS	Wzrost przedsiębiorczości odzwierciedli się w ilości podmiotów wpisanych do rejestru REGON
1.0	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	procent	Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne podzielona na liczbę osób w wieku produkcyjnym, pomnożona przez 100, obliczona na podstawie danych statystycznych GUS	Tworzenie miejsc pracy odzwierciedli się w obniżeniu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne
1.0	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	sztuka	Suma zarejestrowanych organizacji społecznych, stowarzyszeń, fundacji podzielona przez liczbę mieszkańców obszaru, pomnożona przez 10 000, obliczona na podstawie danych statystycznych GUS	Wzrost zaangażowania społecznego odzwierciedli się w zwiększeniu liczby organizacji pozarządowych
Wskaźniki rezultatu				
1.1	Liczba zinwentaryzowanych zasobów	sztuka	Suma zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego obszaru LGD, które zostały ujęte w spisie inwentaryzacyjnym, obliczona na podstawie danych LGD i/lub sprawozdań beneficjentów	Inwentaryzacja zasobów pozwoli na określenie, jakie zasoby kulturowe i naturalne obszaru należy wykorzystać do rozwoju obszaru LGD
1.1	Liczba osób, które skorzystały po realizacji projektu z nowo powstałej lub zmodernizowanej infrastruktury	sztuka	Suma osób, które skorzystały z nowo powstałej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i/lub kulturowej, obliczona na podstawie rejestrów prowadzonych przez beneficjentów	Zasadność inwestycji w infrastrukturę odzwierciedli się w liczbie osób, które z niej korzystają
1.1	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy (ogółem)	sztuka	Suma stworzonych w ramach realizacji zadań etatów, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Zwiększenie liczby miejsc pracy odzwierciedli się w sytuacji na rynku pracy
1.1	Liczba uczestników wydarzeń	sztuka	Suma uczestników wydarzeń obliczona na podstawie rejestrów uczestników, prowadzonych przez beneficjentów	Zasadność organizowania wydarzeń odzwierciedli się w liczbie osób uczestniczących
1.1	Liczba odbiorców działań związanych z rozwojem i promocją obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego	sztuka	Suma odbiorców działań związanych z rozwojem i promocją obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego LGD obliczona na podstawie rejestrów uczestników, prowadzonych przez	Zasadność inwestycji związanych z dziedzictwem kulturowym odzwierciedli się w liczbie odbiorców działań. Przyczyni się do wzrostu atrakcyjności i rozpoznawalności obszaru

	i/lub naturalnego LGD		beneficjentów	
1.1	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści	sztuka	Suma projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści, obliczona na podstawie danych LGD	Realizacja projektu współpracy przyczyni się do promocji obszaru i wpłynie na zasięg działań marketingowych
1.1	Liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu	sztuka	Suma działań, mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Działania wpływające na ochronę środowiska oraz przeciwdziałające zmianom klimatu korzystnie wpłyną na zachowanie środowiska naturalnego
1.2	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy (ogółem)	sztuka	Suma stworzonych w ramach realizacji zadań etatów, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Zwiększenie liczby miejsc pracy odzwierciedli się w sytuacji na rynku pracy
1.2	Liczba uczestników wydarzeń	sztuka	Suma uczestników wydarzeń, obliczona na podstawie rejestrów prowadzonych przez beneficjentów oraz danych LGD	Zasadność organizowania wydarzeń odzwierciedli się w liczbie osób uczestniczących
1.2	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	sztuka	Suma uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych obliczona na podstawie rejestrów prowadzonych przez LGD	Spotkania informacyjno-konsultacyjne przyczynią się do znajomości działalności LGD oraz wpłyną na znajomość zakresu działań przez mieszkańców
1.2	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	Suma działań, w których zastosowano rozwiązania innowacyjne zgodne z definicją innowacyjności sformułowaną w LSR, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Działania innowacyjne przyczynią się do rozwoju obszaru na wszystkich płaszczyznach
1.2	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści	sztuka	Suma projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści	Realizacja projektu współpracy przyczyni się do podniesienia wiedzy z zakresu przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru
1.3	Liczba uczestników wydarzeń	sztuka	Suma uczestników wydarzeń, obliczona na podstawie rejestrów prowadzonych przez beneficjentów	Zasadność organizowania wydarzeń odzwierciedli się w liczbie osób uczestniczących
1.3	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	sztuka	Suma uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych obliczona na podstawie rejestrów prowadzonych przez LGD	Spotkania informacyjno-konsultacyjne przyczynią się do znajomości działalności LGD oraz wpłyną na znajomość zakresu działań LGD przez mieszkańców
1.3	Liczba operacji mających	sztuka	Suma działań, mających pozytywny wpływ na	Działania wpływające na ochronę środowiska oraz

	wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu		ochronę środowiska i/lub łagodzenie zmian klimatu, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	przeciwdziałające zmianom klimatu korzystnie wpłyną na zachowanie środowiska naturalnego
Wskaźniki produktu				
1.1.1	Liczba przeprowadzonych inwentaryzacji	sztuka	Suma przeprowadzonych inwentaryzacji zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego obszaru LGD	Inwentaryzacja przyczyni się do wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego zgodnie z ich przeznaczeniem oraz uwzględnieniem ważności dla rozwoju obszaru.
1.1.2	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury	sztuka	Suma obiektów, które otrzymały wsparcie finansowe, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów	Inwestycje w obiekty infrastruktury odzwierciedlą się w liczbie osób z nich korzystających, przyczynią się do wzrostu atrakcyjności obszaru
1.1.3	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	Suma podmiotów gospodarczych, które otrzymały wsparcie na rozwój działalności, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Wsparcie dla podmiotów gospodarczych odzwierciedli się w tworzeniu nowych miejsc pracy.
1.1.4	Liczba wydarzeń	sztuka	Suma wydarzeń obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Organizacja wydarzeń kulturalnych na obszarze przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności obszaru pod względem turystyczno-rekreacyjnym
1.1.5	Liczba wydarzeń	sztuka	Suma wydarzeń obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Podniesienie kompetencji pracowników sektora turystycznego przyczyni się do podniesienia jakości usług świadczonych na obszarze
1.1.6	Liczba podmiotów które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	Suma podmiotów, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR obliczona na podstawie danych LGD	Wsparcie dla podmiotów realizujących operacje „miękkie” przyczyni się do wzrostu zaangażowania społeczności w inicjatywy oddolne
1.1.7	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	sztuka	Suma zrealizowanych projektów współpracy	Realizacja projektu współpracy przyczyni się do wzrostu rozpoznawalności obszaru
1.1.8	Liczba wydarzeń	sztuka	Suma wydarzeń obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Liczba wydarzeń promocyjnych organizowanych na obszarze przyczyni się do wzrostu atrakcyjności regionu oraz wpłynie na liczbę osób odwiedzających w charakterze wypoczynkowo-rekreacyjnym
1.1.9	Liczba wydarzeń	sztuka	Suma wydarzeń obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	
1.2.1	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	Suma podjętych w ramach realizacji LSR działalności gospodarczych, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LG	Liczba nowych działalności wpłynie na wzrost przedsiębiorczości mieszkańców
1.2.2	Liczba wydarzeń	sztuka	Suma wydarzeń obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Liczba wydarzeń organizowanych w ramach integracji spowoduje wzrost świadomości

				przedsiębiorców w zakresie istoty, jaką branże kluczowe odgrywają dla rozwoju całego obszaru
1.2.3	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	Suma podmiotów gospodarczych, które otrzymały wsparcie na rozwój działalności, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Wsparcie dla podmiotów gospodarczych odzwierciedli się w tworzeniu nowych miejsc pracy
1.2.4	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych obliczona na podstawie rejestrów prowadzonych przez LGD	Spotkania informacyjno-konsultacyjne przyczynią się do podniesienia wiedzy mieszkańców na temat prowadzenia działalności gospodarczej
1.2.5	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	sztuka	Suma zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	Realizacja projektu współpracy przyczyni się do podniesienia wiedzy z zakresu przedsiębiorczości
1.2.6	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	Suma podjętych w ramach realizacji LSR działalności gospodarczych, obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Liczba nowych działalności wpłynie na wzrost przedsiębiorczości mieszkańców
1.3.1	Liczba wydarzeń	sztuka	Suma wydarzeń obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Liczba wydarzeń związanych z rozwijaniem i promowaniem pasji oraz zagospodarowaniem czasu wolnego organizowanych na obszarze przyczyni się do wzrostu atrakcyjności regionu.
1.3.2	Liczba wydarzeń	sztuka		
1.3.3	Liczba wydarzeń	Sztuka		
1.3.4	Liczba wydarzeń	Sztuka		
1.3.5	Liczba godzin zagospodarowanych zajęciami	sztuka	Suma godzin przeprowadzonych zajęć obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Zajęcia dla mieszkańców przyczynią się do wzrostu zaangażowania społeczności w inicjatywy oddolne
1.3.6	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	Suma spotkań informacyjno-konsultacyjnych obliczona na podstawie rejestrów prowadzonych przez LGD	Spotkania informacyjno-konsultacyjne przyczynią się do znajomości działalności LGD oraz wpłyną na znajomość zakresu działań przez mieszkańców
1.3.7	Liczba wydarzeń	sztuka	Suma wydarzeń obliczona na podstawie sprawozdań beneficjentów oraz danych LGD	Liczba wydarzeń organizowanych na obszarze przyczyni się do wzrostu wiedzy z zakresu działań proekologicznych

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników (P - pozytywne, N - negatywne)	
Niewystarczająca rozpoznawalność obszaru pod względem turystycznym – słaba promocja miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego	1.0 LGD Białe Ługi silne zasobami obszaru i pasjami mieszkańców.	1.1 Turystyczne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	1.1.1 Inwentaryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego obszaru LGD oraz określenie możliwości ich wykorzystania	Liczba przeprowadzonych inwentaryzacji	Liczba zinwentaryzowanych zasobów	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	N - Ograniczenia wynikające z prawa własności obiektów	
Niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna, edukacyjna			1.1.2 Infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i/lub kulturowa wykorzystująca zasoby obszaru LGD	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury	Liczba osób, które skorzystały po realizacji projektu z nowo powstałej lub zmodernizowanej infrastruktury Liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	N - Niespójne i niestabilne przepisy prawne (prawo budowlane, ochrona środowiska)	
Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego			1.1.3 Tworzenie lub rozwój działalności turystycznych i kulturalno-rozrywkowych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	P - Popyt na ekoturystykę, zdrowe lokalne produkty P/N - Zwiększenie/zmniejszenie się liczby osób podróżujących po Polsce	
Niska przedsiębiorczość mieszkańców								
Niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna, edukacyjna					1.1.4 Organizacja wydarzeń kulturalnych na obszarze LGD z wykorzystaniem zasobów obszaru	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników wydarzeń	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do

						rejestru REGON na 10 tys. ludności	Polsce
Niewystarczająca rozpoznawalność obszaru pod względem turystycznym – słaba promocja miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego			1.1.5 Rozwój kompetencji osób/pracowników sektora turystycznego	Liczba wydarzeń		Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	P/N - Zwiększenie/ zmniejszenie się liczby osób podróżujących po Polsce N - Niestabilna sytuacja na rynku pracy
Niewystarczająca rozpoznawalność obszaru pod względem turystycznym – słaba promocja miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego			1.1.6 Rozwój i promocja obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego LGD	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Liczba odbiorców działań związanych z rozwojem i promocją obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego LGD	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	P/N - Zwiększenie/ zmniejszenie się liczby osób podróżujących po Polsce P - Rosnąca popularność inicjatyw oddolnych i odpowiedzialności społecznej
			1.1.7 Czas na Świętokrzyskie – działania marketingowe	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści		
			1.1.8 Udział LGD w targach	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników wydarzeń		
			1.1.9 Wydawnictwa promocyjne LGD	Liczba wydarzeń			
Niska przedsiębiorczość mieszkańców	1.2 Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców.		1.2.1 Powstanie nowych podmiotów gospodarczych	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	N - Niestabilna sytuacja na rynku pracy P - Preferencyjne warunki dla przedsiębiorców
Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego			1.2.2 Wydarzenia integrujące branże mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, kultura,	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników wydarzeń	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	N - Brak chęci współpracy N - Niestabilna sytuacja na rynku pracy

			rekreacja i rozrywka, handel hurtowy i detaliczny, działalność organizacji członkowskich) ¹¹			Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	P - Rosnąca popularność inicjatyw oddolnych i odpowiedzialności społecznej	
Niska przedsiębiorczość mieszkańców			1.2.3 Rozwój działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy (ogółem)		Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	N - Niestabilna sytuacja na rynku pracy.
				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych			
			1.2.4 Podniesienie wiedzy mieszkańców o prowadzeniu działalności gospodarczej				P - Preferencyjne warunki dla przedsiębiorców	

¹¹ Wg sekcji i działów PKD 2007 – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I), działalność związana z kulturą rozrywką i rekreacją (sekcja R, działy 90, 91, 93), handel hurtowy i detaliczny (sekcja G), działalność usługowa (sekcja S, dział 94).

			1.2.5 Kreator przedsiębiorczości	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: mieszkańcy, turyści	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	N - Niestabilna sytuacja na rynku pracy
			1.2.6 Powstanie nowych podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby do 35. roku życia	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy (ogółem)		
Niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna, edukacyjna (rozwijająca umiejętności młodzieży – zajęcia popołudniowe), brak kompleksowego programu rozwoju kulturowego.	1.3 Wsparcie realizacji pasji mieszkańców i turystów	1.3.1 Rozwijanie pasji mieszkańców – wyjazd studyjny	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników wydarzeń	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	N - Depopulacja mieszkańców regionu
Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego – promocji zdrowego stylu życia.		1.3.2 Integracja mieszkańców – łączymy ludzi z pasją	Liczba wydarzeń				P - Rosnąca popularność inicjatyw oddolnych i odpowiedzialności społecznej
Niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna, edukacyjna (rozwijająca umiejętności młodzieży – zajęcia popołudniowe), brak kompleksowego programu rozwoju kulturowego.		1.3.3 Wydarzenia promujące zdrowy styl życia mieszkańców i turystów – prozdrowotność	Liczba wydarzeń				N - Zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej
Niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna, edukacyjna (rozwijająca umiejętności młodzieży – zajęcia popołudniowe), brak kompleksowego programu rozwoju kulturowego.		1.3.4 Działania promujące pasje mieszkańców.	Liczba wydarzeń	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych			
		1.3.5 Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańcom	Liczba godzin zagospodarowanych zajęciami				
		1.3.6 Informowanie mieszkańców o potencjale i wydarzeniach na obszarze LGD	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami				

Niedostateczna wiedza na temat istoty działań proekologicznych.		1.3.7 Ekologia i ekoturystyka – promocja i wsparcie działań pozytywnie wpływających na ochronę środowiska oraz przeciwdziałających zmianom klimatu	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników wydarzeń		P - Popyt na ekoturystykę, zdrowe lokalne produkty
				Liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu		

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11 Realizacja wskaźników produktu i rezultatu w ramach kosztów bieżących LGD

KOSZTY BIEŻĄCE						
CEL	Wdrożenie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność					
WSKAŹNIKI REZULTATU						
Nr	Nazwa	jednostka miary	wartość wskaźnika		sposób pomiaru	
			stan początkowy 2016	stan docelowy 2023		
1.	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	szt.	0	88	Mierzony na podstawie rejestru udzielonego doradztwa prowadzonego przez LGD	
2.	Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach	szt.	0	20	Mierzony na podstawie list obecności z poszczególnych szkoleń	
3.	Liczba osób, którym udzielono informacji	szt.	0	1 600	Mierzony na podstawie danych LGD	
WSKAŹNIKI PRODUKTU						
Nr	Przedsięwzięcie	Nazwa	jednostka miary	wartość wskaźnika		sposób pomiaru
				stan początkowy 2016	stan docelowy 2023	
1.	Szkolenia dla pracowników biura LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	szt.	0	168	Mierzony na podstawie danych LGD
2.	Szkolenia dla organów LGD (Rady i Zarządu)	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	szt.	0	84	Mierzony na podstawie danych LGD
3.	Doradztwo w biurze LGD	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	220	Mierzony na podstawie danych LGD
4.	Funkcjonowanie biura	Liczba miesięcy funkcjonowania biura	szt.	0	83	Mierzony na podstawie danych LGD
RAZEM koszty bieżące					1 857 500	

Źródło: Opracowanie własne

VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustalania kryteriów wyboru

Wybór oraz ocena operacji to jedne z najważniejszych elementów wdrażania LSR. W celu realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, jak wskazuje tytuł – najistotniejsze są efekty wdrażania LSR jakich oczekują mieszkańcy obszaru. Aby poznać oczekiwania mieszkańców zastosowano 4 metody partycypacji na etapie opracowywania sposobu oceny i wyboru operacji/grantobiorców (procedur) oraz kryteriów. Podczas tworzenia procedur i kryteriów uwzględniono doświadczenie LGD w realizacji LSR oraz zweryfikowano zapisy z aktualnymi dokumentami regulującymi RLKS. Procedury i kryteria zatwierdzone zostały przez Zarząd LGD, który jest również organem uprawnionym do ich zmiany.

Ocena operacji dokonywana będzie zgodnie z przyjętą *Procedurą wyboru i oceny operacji w ramach LSR* stanowiącą załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR, oraz *Procedurą wyboru i oceny grantobiorców* stanowiącą załącznik nr 10 do wniosku o wybór LSR, które dokładnie określają zasady wyboru oraz oceny. Przede wszystkim uwzględnia zachowanie parytetów niezbędnych do niedyskryminującej oraz obiektywnej oceny oraz sposób udostępniania procedur i protokołów z posiedzeń do wiadomości publicznej. Wyłączenia z oceny wniosków osób powiązanych z wnioskodawcami poprzez więzi rodzinne czy też biznesowe, przeprowadzane będzie każdorazowo poprzez podpisanie deklaracji bezstronności przez członków organu decyzyjnego. Zachowanie parytetów, o których mowa w Procedurach wykluczających z oceny grupy interesu, przyczyni się do dokonywania ocen rzetelnych i bezstronnych. W procedurach uwzględniono powołanie komisji odwoławczej, zajmującej się rozpatrywaniem protestów składanych przez Wnioskodawców, określono sposób i tryb wnoszenia protestów.

W Procedurze wskazano, iż ocena dokonywana będzie poprzez dwa etapy. Pierwszy *Ocena możliwości dokonania wyboru operacji/zadania przez Radę w ramach prowadzonego Konkursu* (dokonywany na podstawie kryteriów – Karcie 1 stanowiącej załącznik nr 1 do Procedury) traktowany będzie jako etap dostępu do drugiej części – oceny punktowej. Etap I pozwoli ocenić zgodność operacji z LSR i zakresem tematycznym oraz poprawność formalną złożonego wniosku, a także zgodność z programem w ramach którego operacja/zadanie jest realizowane (PROW). Etap drugi *Ocena spełniania przez operację/zadania kryteriów wyboru określonych w LSR* polegał będzie na przyznaniu punktów operacji zgłaszanej do realizacji. Ocena dokonywana będzie na Karcie 2 stanowiącej załącznik nr 2 do Procedury. Kartę 2 opracowano do każdego przedsięwzięcia, tak aby ocenie podlegały elementy mające istotny wpływ na realizację LSR oraz osiągnięcie założonych wskaźników produktu i rezultatu. Przyjęte kryteria wyboru operacji oraz wyboru grantobiorców wraz z procedurą ustalania i lub zmiany kryteriów stanowią odpowiednio załączniki nr 11 i 12 do wniosku o wybór LSR.

Opracowane kryteria są mierzalne, sposób przyznawania punktów został opracowany w sposób zero-jedynkowy, co pozwoli uniknąć sytuacji niepożądanych, polegających na subiektywnej ocenie. Zależność przyznania punktów zależy od spełniania/niespełniania kryterium.

Przyjęte kryteria opracowane we współpracy z lokalną społecznością pozwolą na realizację operacji, które przyczynią się do osiągania efektów oczekiwanych przez mieszkańców. Przede wszystkim wynikiem konsultacji społecznych będą premiiowane operacje związane z działaniem branż kluczowych dla rozwoju obszaru, gdyż te potęgowały będą pozostałe sfery oraz operacje zakładające wkład własny wyższy niż wymagany, operacje realizowane przez mieszkańców obszaru LGD (podmiotów działających na obszarze LGD), operacje/zadania realizowane przez wnioskodawców posiadających doświadczenie/kwalifikacje/zasoby, a także realizowane przez osoby należące do grupy defaworyzowanej. Wynikiem konsultacji społecznych będzie również premiowanie tworzenia większej niż wymagana liczby miejsc pracy, ze względu na fakt, iż ich niewystarczająca ilość jest największym problemem obszaru. W ramach tworzenia miejsc pracy przedsięwzięcia podzielone zostały na podejmowanie oraz rozwijanie działalności gospodarczej. Zgodnie z zapisami *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*, na podejmowanie działalności gospodarczej pomoc wypłacana będzie w formie płatności ryczałtowej, jako premia 100% dofinansowania. W celu stworzenia możliwości podjęcia działalności przez jak największą liczbę osób, poziom wsparcia obniżono z możliwych 100 000 zł na 50 000 zł. Jednak ze względu na przeprowadzoną dodatkową diagnozę w 2019 roku kwota została podwyższona do 55 000 zł. Wynika to z możliwości ubiegania się przez ten sam podmiot o środki na rozwój podjętej działalności po upływie 2 lat. Podczas spotkań organizowanych w każdej gminie poruszano kwestię wielkości środków na założenie działalności. Większość uczestników opowiedziała się za stworzeniem większej liczby przedsiębiorstw, wychodząc z założenia, iż kwota 50 000 zł przy odpowiednim

pomyśle oraz organizacji pracy jest wystarczającą na stworzenie dobrze prosperującej działalności. Wyjątkiem jest przedsięwzięcie kierowane do grupy defaworyzowanej, gdzie na podjęcie działalności przyznano kwotę maksymalną 100 000 zł. Przeznaczenie dla osób poniżej 35. roku życia kwoty wyższej, wynika z faktu zakwalifikowania tych osób jako potencjalnych pracodawców na obszarze LGD w późniejszym czasie. Osoby do 35 lat są najbardziej mobilną grupą wiekową. Stworzenie warunków do samozatrudnienia wpłynie na zatrzymanie młodych osób na obszarze oraz przyczyni się do powstawania miejsc pracy na obszarze. Z założenia osoby młode są grupą najszybciej dostosowującą się do nowych warunków i rozwiązań, co pomoże w osiągnięciu założonych celów.

Rozwój istniejących działalności, o którym mowa w ww. rozporządzeniu, postanowiono wspierać na bazie maksymalnego możliwego dofinansowania, równego 70%. Przedsięwzięcia z zakresu rozwijania istniejących przedsiębiorstw podzielono również na dwa przedsięwzięcia. *Tworzenie lub rozwój działalności turystycznych i kulturalno-rozrywkowych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne* wspierane będzie w kwotach od 25 001 zł do 300 000 zł. Ograniczenie minimalnej kwoty jest podyktowane koniecznością stworzenia co najmniej jednego miejsca pracy w przypadku otrzymania dofinansowania powyżej 25 000 zł, o czym mowa w ww. rozporządzeniu. Ponadto z racji różnorodności możliwych działalności stanowiących podmioty turystyczne oraz kulturalno-rozrywkowe, postanowiono nie ograniczać kwoty maksymalnej.

Na *Rozwój działalności gospodarczej* – przedsięwzięcie 1.2.3, kwotę minimalną dofinansowania określono na poziomie 100 000 zł, co przyczyni się do powstawania dużych firm, generujących miejsca pracy (przyznanie mniejszego dofinansowania spowodowałoby rozdrobnienie firm, które z reguły nie tworzyłyby dodatkowych miejsc pracy poza samozatrudnieniem). Ponieważ określono rodzaje branż mających kluczowe znaczenie do rozwoju obszaru, dodatkowe punkty w ramach oceny przyznawane będą podmiotom zarejestrowanym w sekcjach PKD, o których mowa w rozdziale III.7, co przyczyni się do podnoszenia atrakcyjności obszaru, z racji ich wpływu na pozostałe gałęzie gospodarki.

Procentowe poziomy dofinansowania określone w zakresie operacji (tabela 10 – rozdział V) w przypadku konkursów oraz projektów współpracy są równe z maksymalnymi możliwymi, określonymi w ww. rozporządzeniu. Obniżone zostały natomiast poziomy dofinansowania procentowego dla operacji własnych oraz dla 6 z 7 projektów grantowych. W przypadku operacji własnych beneficjentem działań może być LGD lub osoba prawna, która zgłosiła chęć realizacji operacji. Obniżenie procentowego poziomu dofinansowania o 10% w stosunku do maksymalnego możliwego wynika z założenia jak najefektywniejszego wykorzystania środków. Konieczność wniesienia wkładu własnego wynika z potrzeby motywacji podmiotu realizującego operację. Takim samym uzasadnieniem obniżono również dofinansowanie do poziomu 95% dla Grantobiorców. Dofinansowanie w przypadku operacji realizowanych w ramach projektów grantowych wyniesie od 5 000 zł do 45 000 zł, w zależności od rodzaju potencjalnych beneficjentów, co określono na podstawie złożonych do Biura LGD fiszek projektowych oraz rozmów przeprowadzonych z autorami. Przyznanie dofinansowań od 5 000 zł w przypadku przedsięwzięcia 1.3.5 *Działania promujące pasje mieszkańców* wynika z faktu niskich kosztów realizacji operacji przewidzianych do przeprowadzenia oraz zapotrzebowania na takie dofinansowania przez małe Stowarzyszenia, których budżet jest niewielki, a odgrywają bardzo ważną rolę dla lokalnej społeczności.

W przypadku projektu grantowego 1.1.4 *Organizacja wydarzeń kulturalnych na obszarze LGD z wykorzystaniem zasobów obszaru* przewidziano konieczność wniesienia minimum 20% wkładu własnego, z uwagi na fakt, iż takie operacje z założenia pochłaniają duże koszty, a obniżenie dofinansowania przyczyni się do realizacji przedsięwzięcia przez podmioty już zaangażowane w działania na rzecz rozwoju kulturowego obszaru.

Zgodnie z założeniami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 premiowane będą również działania wpływające na ochronę środowiska oraz przeciwdziałające zmianom klimatu, przy czym w realizacji operacji infrastrukturalnych oraz związanych z działalnością gospodarczą za takie uznaje się te, w budżetach których przewidziano środki na zastosowanie rozwiązań prośrodowiskowych i proklimatycznych przyczyniających się do obniżenia emisji, oszczędzania energii czy wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. W przypadku operacji „miękkich” za sprzyjające ochronie środowiska i przeciwdziałające zmianom klimatu uznaje się te, które przyczynią się do podnoszenia świadomości lokalnej społeczności w zakresie działań sprzyjających zachowaniu środowiska naturalnego.

W ramach rozwoju przedsiębiorczości dodatkowe punkty otrzymają operacje innowacyjne, które odzwierciedlą się w atrakcyjności obszaru pod względem gospodarczym. Rozwiązania innowacyjne wymagane będą przede wszystkim od podmiotów realizujących operacje z zakresu rozwoju działalności gospodarczych. Ich zastosowanie odzwierciedli się w jakości świadczonych usług, towarów czy

przeprowadzanych procesów na obszarze LGD. Definicja innowacyjności przyjęta dla operacji realizowanych w ramach konkursów dotyczących podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej brzmi: *innowacja* – wprowadzenie na rynek przez dane przedsiębiorstwo nowego towaru lub usługi, lub znaczące ulepszenie oferowanych uprzednio towarów lub usług w odniesieniu do ich charakterystyk lub przeznaczenia. Ulepszenie może dotyczyć charakterystyk technicznych, komponentów, materiałów, wbudowanego oprogramowania, bardziej przyjaznej obsługi przez użytkownika oraz innych cech funkcjonalnych (dotyczy przedsięwzięć 1.1.3, 1.2.1, 1.2.3, 1.2.6).

W pozostałych przedsięwzięciach przyjęto definicję ustaloną w kryteriach wyboru LSR, która brzmi: *innowacja* – wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Oceny spełniania/niespełniania kryterium innowacyjności dokonywać będzie Rada na podstawie złożonego wniosku – przedstawionej argumentacji, wiedzy własnej, znajomości obszaru oraz innych skutecznych metod.

Zgodnie z Procedurą, przyjęte kryteria mogą zostać zmienione w uzasadnionych przypadkach, jednakże wyklucza się możliwość zmiany kryteriów podczas trwania konkursu, co oznacza, iż przyjęte zasady obowiązują od ogłoszenia konkursu do jego zakończenia. Zmiana kryteriów może nastąpić w przypadku, gdy zajdą okoliczności, w których wybór operacji okaże się niemożliwy, lub gdy mieszkańcy/beneficjenci będą zgłaszać takie uwagi, lub też w innych, nieprzewidzianych okolicznościach. Wszystkie uwagi zgłaszane przez mieszkańców będą weryfikowane, gdy okażą się zasadne propozycja zmian kryteriów umieszczona zostanie na stronie internetowej www.bialelugi.pl. Po uwzględnieniu zasadnych uwag/zgłoszeń przyjęte zostaną nowe kryteria oceny, które zostaną upublicznione na stronie internetowej LGD.

VII. Plan działania

Proces wdrożeniowy LSR składać się będzie z naborów przeprowadzonych w 3 okresach czasowych na realizację przedsięwzięć zawartych w matrycy celów i przedsięwzięć przedstawionych w rozdziale V Strategii. W pierwszym okresie przypadającym na lata 2016–2018 zaplanowano 9 naborów wniosków, w drugim okresie w latach 2019–2021 przewidziano 4 nabory, zaś w ostatnim (2022–2023) – 2 nabory.

Plan działania został ustalony w sposób, który pozwoli zrealizować cel ogólny 1 Strategii LGD *Białe Ługi silne zasobami obszaru i pasji mieszkańców* oraz składające się na niego 3 cele szczegółowe. W pierwszym okresie zaplanowano operacje związane z rozwojem przedsiębiorczości poprzez stworzone lub rozwinięte produkty lokalne i działalności gospodarcze. Ich realizacja wpłynie na utworzenie nowych miejsc pracy. Pomóc w tym mają wydarzenia edukacyjne związane z podnoszeniem i rozwojem kompetencji mieszkańców i pracowników branży turystycznej o prowadzeniu działalności gospodarczej. Operacje te będą odpowiedzią na zgłaszane przez mieszkańców problemy związane z sytuacją na rynku pracy i niską przedsiębiorczością. Prowadzone będą również nabory związane z inwentaryzacją zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego obszaru LGD, powstawaniem, przebudową lub modernizacją niekomercyjnej infrastruktury turystycznej. Pozwoli to na określenie możliwości wykorzystania istniejących zasobów znajdujących się na terenie objętym LSR. Dopełnieniem i zwieńczeniem wymienionych działań będą wydarzenia marketingowe obejmujące m.in. udział w targach, promocję produktów i usług lokalnych, wydawnictwa promocyjne. Zagospodarowanie czasu mieszkańcom i turystom obejmować będzie wydarzenia promujące zdrowy styl życia oraz ekologię i ekoturystykę. Organizowane będą również wydarzenia informacyjno-konsultacyjne związane z potencjałem i wydarzeniami na obszarze LGD – pozwoli to na rozwiązanie problemu niezadowolającej oferty spędzania wolnego czasu. Wybranie tego typu operacji stworzy podstawy do realizacji działań zaplanowanych na dwa kolejne okresy. Pobudzą one rozwój obszaru LGD, zwiększą zaangażowanie przedsiębiorców i mieszkańców oraz zachęcą potencjalnych turystów do spędzenia czasu w tym miejscu.

Na drugi okres, przypadający na lata 2019–2021, przewidziano przeprowadzenie przedsięwzięć, których realizacja bazowała będzie na efektach operacji/zadań zrealizowanych w poprzednim okresie. Kontynuowane będą projekty związane z udziałem w targach i wydawnictwem promocyjnym obszaru, wydarzeniami informacyjno-konsultacyjnymi, które z kolei wiążą się z potencjałem i wydarzeniami na obszarze LGD oraz podnoszeniem wiedzy mieszkańców o prowadzeniu działalności gospodarczej. Dodatkowo zaplanowano wydarzenia mające związek z rozwojem i promocją pasji mieszkańców. Wzmocnienie kapitału społecznego uzupełnione będzie poprzez wydarzenie integrujące branże kluczowe dla rozwoju lokalnego, którymi są działalności związane z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, działalności w dziedzinie kultury, rozrywki i rekreacji, handel hurtowy i detaliczny oraz działalności organizacji członkowskich. Integracja branż odbywać się będzie m.in. na konferencjach, szkoleniach, festynach i wyjazdach studyjnych, które pozwolą uświadomić właścicielom i pracownikom firm jak istotna jest współpraca pomiędzy różnymi przedsiębiorstwami. W tym okresie planuje się również realizację międzynarodowego projektu współpracy – przedsięwzięcia 1.2.5 *Kreator przedsiębiorczości*, dzięki któremu kontynuowane będzie wzmocnianie kapitału społecznego w zakresie wiedzy ekonomiczno-biznesowej.

W ostatnim okresie przewidziano 4 nabory. Jedynym kontynuowanym przedsięwzięciem będą spotkania informacyjno-konsultacyjne związane z potencjałem i wydarzeniami obszaru LGD. Pozostałe operacje związane będą ściśle z działaniami mającymi na celu rozwój i promocję obszaru wykorzystującego dziedzictwo kulturowe i naturalne terenu. Kapitał społeczny obszaru wzmocniony będzie dodatkowo poprzez wydarzenia promujące prozdrowotny styl życia oraz integrację mieszkańców. Pozwoli to rozwiązać problem związany z niezadowolającą ofertą spędzania wolnego czasu.

Plan działania należy uznać za racjonalny, gdyż zaplanowano go w sposób gwarantujący spełnienie celów i założeń zawartych w LSR. W początkowej fazie harmonogramu przedsięwzięto środki na budowanie i zwiększanie potencjału terenu poprzez zwiększenie się liczby nowych miejsc pracy, budowę i rozwój infrastruktury turystycznej oraz promocję obszaru i wzmocnianie kapitału społecznego. Kolejne lata to zwiększony marketing obszaru, integracja branż i mieszkańców terenu LGD – bazujące na poprzednim okresie. Kompleksowe podejście do rozwoju lokalnego, wykorzystujące zasoby obszaru i pasje mieszkańców zawarte w celu ogólnym 1 pozwoli na spełnienie założonych wskaźników, a co za tym idzie – zniwelowanie problemów zgłaszanych przez lokalną społeczność. Harmonogram realizacji celów – osiągania wskaźników, zobrazowany został w Planie działania stanowiącym załącznik nr 3 do LSR.

VIII. Budżet LSR

Cele Strategii realizowane będą z EFRROW w ramach PROW 2014–2020, nie przewidziano finansowania z innych EFSI.

Liczba ludności na obszarze LGD wynosi 76 849 osób na dzień 31 grudnia 2013 r. Budżet LSR opracowany został na bazie maksymalnej możliwej do uzyskania kwoty pomniejszonej o 5 %, co pozwala zaplanować środki w wysokości 8 550 000 zł na wdrażanie LSR (poddziałanie 19.2), 1 947 500 zł na aktywizację (poddziałanie 19.4) oraz 427 500 zł na projekty współpracy (poddziałanie 19.3), co stanowi 5% kwoty przyznanej na realizację LSR. Ze względu na pozyskanie dodatkowych środków LGD powiększyła środki zaplanowane na poddziałanie 19.2 do wysokości 9 485 000 zł.

Zgodnie z zapisami *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*, w ramach wdrażania LSR 50% środków przeznaczonych na realizację LSR należy przeznaczyć na tworzenie lub utrzymanie miejsc pracy. W budżecie LGD „Białe Ługi” środki przeznaczone na tworzenie miejsc pracy wynoszą 56,91 % planowanej kwoty wsparcia, czyli 5 398 293,38 zł. W sumie w ramach wskaźnika rezultatu *Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)*, planuje się osiągnąć pułap 52 nowych miejsc pracy. W ramach konkursów ogłaszanych na rozwój działalności gospodarczej wsparcie otrzyma co najmniej 7 przedsiębiorstw z branży turystycznej, z racji wagi turystyki w rozwoju regionu i dedykowanego w tym kierunku przedsięwzięcia. W ramach ogłaszanych konkursów premiiowane będą branże określone jako istotne dla rozwoju obszaru, więc nie wyklucza się, iż w konkursie dedykowanym dla wszystkich rodzajów działalności (8 wspartych podmiotów) również znajdują się te z zakresu turystyki. W zakresie tworzenia miejsc pracy zaplanowano też wsparcie dla 35 operacji polegających na założeniu nowego przedsiębiorstwa. Znaczną część budżetu – 22,1 % czyli 2 096 368,27 zł planuje się przeznaczyć na operacje związane z budową/przebudową infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturowej, co wynika ze zdiagnozowania na obszarze LGD problemu, jakim jest brak zadawalającej oferty do spędzania czasu wolnego mieszkańców i turystów. Odpowiedzią na brak oferty kulturalno-rozrywkowej jest przeznaczenie 18,34 % budżetu – 1 740 385,43 zł na projekty grantowe realizujące operacje z zakresu organizacji wydarzeń promujących obszar poprzez wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, aktywizujących mieszkańców poprzez promocję zdrowego stylu życia czy rozwijania pasji.

W celu maksymalizacji efektów wdrażania LSR, poziom dofinansowania dla operacji w ramach projektów grantowych został obniżony w stosunku do określonego w ww. rozporządzeniu, co przyczyni się do realizacji przedsięwzięć przez podmioty wnoszące wkład własny i przeznaczenia na realizację wyższych kwot. Dodatkowo w kryteriach wyboru operacji zakłada się premiiowanie operacji, w ramach których beneficjenci gwarantują wkład własny wyższy niż określony w zakresie operacji, co przyczyni się do zwiększenia inwestowanych środków. Ponadto w ramach operacji własnych LGD określiła poziom wkładu własnego na poziomie 10%, co również wpłynie na zwiększenie efektywności realizowanych zadań.

W ramach poddziałania 19.4 – aktywizacji, zrealizowane będą 4 przedsięwzięcia na łączną kwotę 90 000 zł. W ramach aktywizacji planuje się realizację działań zawartych w Planie komunikacji. Na koszty bieżące zaplanowano przeznaczyć 1 857 500 zł.

Dokładny podział środków przedstawia załącznik nr 4 do LSR – Budżet LSR.

Budżet, kryteria oceny (rozdział VI) oraz Plan działania (rozdział VII) zaplanowane zostały tak, aby w możliwie jak największym stopniu przyczyniały się do niwelowania zdiagnozowanych problemów, którymi przede wszystkim są niska przedsiębiorczość mieszkańców i związany z tym brak miejsc pracy oraz niewystarczające wykorzystanie i promocja dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Ponad połowa środków (5 398 293,38 zł) przeznaczonych na realizację LSR przeznaczona została na tworzenie miejsc pracy (przedsięwzięcia 1.1.3, 1.2.1, 1.2.3, 1.2.6), a 497 452,92 zł na inne działania związane z przedsiębiorczością (przedsięwzięcia 1.1.5, 1.2.2, 1.2.4, 1.2.5), natomiast na przedsięwzięcia związane z zachowaniem i promocją dziedzictwa lokalnego (kulturowego i naturalnego) planuje się przeznaczyć środki w wysokości 2 729 376,87 zł (przedsięwzięcia 1.1.1, 1.1.2, 1.1.4, 1.1.6).

VIII. Plan komunikacji

Plan komunikacji służyć ma tworzeniu warunków do aktywnego i ciągłego uczestnictwa społeczności lokalnej w bieżącym wdrażaniu LSR poprzez umożliwienie obustronnej komunikacji. Bieżące informowanie oraz dyskusja są podstawą do zapewnienia jawności i przejrzystości działań LGD oraz identyfikacji bieżących problemów – są elementem zwiększającym poziom współpracy partnerskiej oraz zaangażowanie. Techniki komunikacji z lokalną społecznością opracowane zostały na etapie tworzenia LSR, przy czynnym udziale mieszkańców i wykorzystane zostaną do wymiany informacji również podczas realizacji Strategii, gdyż planuje się ciągły udział lokalnej społeczności w Rozwoju Lokalnym Kierowanym przez Społeczność (RLKS). Plan komunikacji stanowiący załącznik nr 5 do LSR przedstawia techniki, narzędzia oraz docelowe efekty planowanych działań na poszczególnych etapach wdrażania LSR. W załączniku ujęto również grupy docelowe działań oraz określono cele i wskaźniki osiągnięte na poszczególnych etapach realizacji Strategii. Podczas wdrażania Strategii LGD planuje komunikować się z lokalną społecznością za pomocą rozwiązań nowoczesnych oraz tradycyjnych, by dotrzeć do jak największej liczby odbiorców. Metody komunikacji z wykorzystaniem technik informacyjno-komunikacyjnych będą wykorzystywane w odniesieniu do grupy docelowej jaką są przedsiębiorcy oraz do grupy defaworyzowanej – osób do 35. roku życia, z racji ich atrakcyjności i popularności wśród tych grup.

Ponadto planuje się kontynuowanie współpracy z parafiami na obszarze LGD, które w dużym stopniu przyczyniły się do wysokiej frekwencji mieszkańców w otwartych spotkaniach konsultacyjnych w każdej gminie, o których znaczna część uczestników dowiedziała się dzięki ogłoszeniom parafialnym. Powtarzane będą również tradycyjne metody informowania, jakimi są ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej czy w sołectwach na obszarze LGD.

Najefektywniejszym sposobem wymiany informacji są spotkania otwarte, dlatego też będą one przeprowadzane przed każdym konkursem dla potencjalnych beneficjentów oraz przed rozpoczęciem i na zakończenie realizacji LSR.

Zaplanowane metody wymiany informacji będą na bieżąco monitorowane i w razie zaistnienia takiej potrzeby – dostosowywane do aktualnych potrzeb i możliwości. Oceniane będą zarówno metody, jak i jakość świadczonego doradztwa przez pracowników LGD. Ocena dokonywana będzie raz na kwartał na podstawie ankiet badających zadowolenie ze świadczonego doradztwa oraz efektów komunikacji, wypełnianych przez mieszkańców/beneficjentów oraz notatek i prowadzonej ewidencji usług z udzielanego doradztwa sporządzanych przez wyznaczonego pracownika Biura, na podstawie których sporządzony zostaje raport. Szeroko przeprowadzona analiza pozwoli na usprawnienie działań nad procesem wdrażania LSR. Zapewni stały nadzór nad realizacją działań i porównanie zgodności z Planem działania określonym w Strategii oraz ewentualne wykorzystanie uzyskanych informacji do celów udoskonalenia projektu. Raz w roku Dyrektor Biura dokonuje oceny efektywności świadczonych usług, w oparciu o przedstawiony raport na podstawie między innymi wyliczeń podsumowujących liczbę świadczonych usług i osób którym świadczone usługi do liczby złożonych Wniosków oraz Wniosków, które uzyskały wsparcie, zostały zrealizowane i rozliczone.

Zastrzeżenia i uwagi lokalnej społeczności będą poddawane analizie i na ich podstawie dokonywane będą ewentualne modyfikacje Planu komunikacji, aktualizacje LSR, zmiany procedur, kryteriów. Każdorazowo zmiany będą poddawane konsultacjom społecznym za pośrednictwem strony internetowej LGD, poprzez umieszczenie propozycji zmian wraz z formularzem uwag. Zgłaszane uwagi uznane za zasadne będą znajdowały odzwierciedlenie w korygowanych elementach.

W przypadku wystąpienia problemów z realizacją LSR takich jak brak zainteresowania lub bardzo niskie zainteresowanie w ramach ogłaszanych konkursów, planuje się realizację dodatkowych spotkań lub zorganizowanie punktu doradczego mającego na celu promocję korzyści płynących z pozyskania dofinansowania. W przypadku wysokiej liczby odrzuconych wniosków planuje się ulepszenie świadczonego doradztwa oraz zwiększenie liczby metod odnoszących się do doradztwa (konsultacje osobiste, za pośrednictwem komunikatora internetowego, wiadomości e-mail). W sytuacji, gdy wybrane do dofinansowania projekty będą realizowane nieprawidłowo planuje się prowadzenie dodatkowej pomocy doradczej.

Na działania komunikacyjne przewidziano budżet w wysokości 101 800,00 zł.

IX. Zintegrowanie

Zgodnie ze specyfiką podejścia RLKS, LSR ma charakter zintegrowany. Zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach jej wdrażania dotyczy dwóch aspektów:

1. Zintegrowania celów i przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR zapewniających spójne i kompleksowe rozwiązanie zidentyfikowanych w analizie SWOT problemów, zachowując przy tym odpowiednią kolejność realizacji przedsięwzięć oraz współpracę różnych podmiotów.
2. Zgodności celów głównych i szczegółowych LSR z dokumentami strategicznymi/ planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zgodności co do celów przekrojowych (ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność) PROW na lata 2014–2020.

Poszczególne cele LSR oraz planowane w ramach ich realizacji konkretne przedsięwzięcia są spójne, powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają. Tworzą logiczne związki i wzajemnie na siebie oddziałują, dając efekt synergii. W ramach zaplanowanych w LSR celów, kompleksowe podejście do rozwiązania problemu zawarto m.in. w celu szczegółowym 1.2 *Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców*, który jest odpowiedzią na niewystarczającą liczbę miejsc pracy i niską przedsiębiorczość mieszkańców. Cel ten realizowany będzie przez 6 przedsięwzięć, w ramach których zintegrowane zostaną 4 branże gospodarcze (turystyczna, kulturalno-rozrywkowa, handel hurtowy i detaliczny oraz organizacje członkowskie). Realizacja celu szczegółowego 1.2 spowoduje spadek liczby osób bezrobotnych na obszarze LGD. Operacje będą polegać na rozwijaniu działalności gospodarczych oraz ich zakładaniu w preferowanych branżach, zdefiniowanych w oparciu o przeprowadzoną analizę SWOT obszaru oraz konsultacje społeczne. Aby przygotować potencjalnych beneficjentów do realizacji projektów, prowadzone będą działania mające na celu podniesienie ich świadomości i wiedzy.

Pozostałe cele szczegółowe przenikają się między sobą i wspólnie rozwiązują wskazane przez mieszkańców problemy, takie jak niezadowalająca oferta spędzania wolnego czasu, zanik więzi społecznych i tożsamości lokalnej czy niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego. Niemniej jednak każdy z nich angażuje różne podmioty do ich rozwiązania.

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w LSR będą wpływać na osiągnięcie wskaźników przypisanych do 3 celów przekrojowych PROW. Zapewnienie ich realizacji będzie się odbywać poprzez kryteria dostępu oraz kryteria punktowe przyznawane wnioskodawcom w trakcie oceny operacji. W przypadku ochrony środowiska oraz przeciwdziałaniu zmianom klimatu, w zależności od rodzaju operacji, będą to działania miękkie bądź inwestycyjne.

W przedsięwzięciach dedykowanych przedsiębiorcom podejmującym środki na podjęcie lub rozwój działalności, ocenie podlegać będą sposoby organizacji lub stosowana technologia, która ma bezpośredni wpływ na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu, natomiast w działaniach miękkich – będą to operacje edukacyjne. Innowacyjność realizowana będzie w szczególności poprzez przedsiębiorców wybierających działania nowoczesne i niestandardowe, o innowacyjnym charakterze w różnych sektorach gospodarki.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż w ramach realizacji LSR zintegrowane zostaną sektory publiczny, społeczny oraz gospodarczy. Działania realizowane przez poszczególne z nich będą miały odzwierciedlenie w pozostałych. Realizacja przedsięwzięć związanych z przedsiębiorczością (1.1.3, 1.2.1, 1.2.3, 1.2.6) wpłynie na wzrost dochodowości mieszkańców oraz przedsiębiorstw działających na obszarze, co odzwierciedli się we wpływach do budżetów gmin. Przedsięwzięcia realizowane przez podmioty sektora społecznego (m.in. projekty grantowe, operacje własne) przyczynią się do wzrostu integracji oraz zaangażowania.

Wdrażanie LSR przyczyni się również do integracji branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru, która nastąpi na skutek realizacji przedsięwzięcia 1.2.2.

Cele główne oraz szczegółowe LSR są spójne z dokumentami strategicznymi/ planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Cel ogólny 1 *LGD Białe Ługi silne zasobami obszaru i pasjami mieszkańców* wpisuje się w cele strategiczne:

- Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 (cele 1, 2, 3, 5, 6);
- Strategii Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2020 (cele I, II, III);
- Strategii Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2014–2020 – projekt z dnia 31.03.2015 (cele I, V, VI, VII);

Spójne z celami w wymienionych wyżej dokumentach są również cele szczegółowe niniejszej LSR. Zgodność celów LSR w odniesieniu do dokumentów strategicznych¹² przedstawia tabela 14.

Przedsięwzięcia planowane do realizacji zaplanowano tak, aby niwelować zdiagnozowane problemy oraz odpowiadać na potrzeby mieszkańców. Te również wpisują się w cele dokumentów planistycznych powiatów kieleckiego oraz staszowskiego. Z racji, iż niska przedsiębiorczość oraz zła sytuacja na rynku pracy stanowią największy problem obszaru zaplanowano przedsięwzięcia związane z rozwojem przedsiębiorczości oraz powstawaniem miejsc pracy (1.1.3, 1.2.1, 1.2.3, 1.2.6), które wpisują się w Cel strategiczny I, priorytet 2 *Przeciwdziałanie bezrobociu, aktywizacja rynku pracy i wzrost kompetencji zawodowych mieszkańców powiatu* Strategii Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2020, oraz Cel strategiczny I, cel operacyjny I.2 *Rozwój działalności gospodarczej w różnych formach organizacyjnych i prawnych, w tym w partnerstwie publiczno-prywatnym oraz w formie podmiotów ekonomii społecznej. Szkolenie pracowników administracji i pedagogów* Strategii Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2014–2020.

Również w ramach przedsięwzięć związanych z przedsiębiorczością premiowane będą projekty o charakterze innowacyjnym, co spójne jest z celem operacyjnym VII.1 *Wprowadzanie innowacyjnych metod dla pobudzenia aktywności gospodarczej i społecznej w kontaktach międzyregionalnych i międzynarodowych z wykorzystaniem programów krajowych i Unii Europejskiej* Strategii Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2014–2020.

Przedsięwzięcia 1.1.1, 1.1.2, 1.1.4, 1.1.6 w których wykorzystane do rozwoju obszaru będą zasoby dziedzictwa lokalnego zgodne są z celem strategicznym II, priorytetem 2 i 3 Strategii Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2020 oraz celem strategicznym V, operacyjnym V.5 Strategii Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2014–2020, z racji, iż te zakładają zachowanie dóbr kultury i ochronę dziedzictwa przyrodniczego oraz rozwój infrastruktury kulturowej i turystycznej.

Tabela 12 Zgodność celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi

Cel ogólny 1 LGD Białe Ługi silne zasobami obszaru i pasjami mieszkańców
Cel szczegółowy 1.1 Turystyczne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego
Cel szczegółowy 1.2 Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców
Cel szczegółowy 1.3 Wsparcie realizacji pasji mieszkańców i turystów
<p>Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020:   Cel strategiczny 1 – Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej.   Cel operacyjny 1.2 Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w regionie.   Cel strategiczny 2 – Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu.   Cel operacyjny 2.3 Ekologiczna żywność – czyli zaspokajanie rosnącego popytu na tradycję.   Cel operacyjny 2.4 Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego, czyli rynkowa gra zespołowa.   Cel operacyjny 2.5 Specjalizacje przyszłości, czyli rozwój branż, które zostaną zidentyfikowane jako rzeczywiście perspektywiczne.   Cel strategiczny 3 – Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki regionu.   Cel operacyjny 3.1 Sprzyjanie kumulowaniu kapitału ludzkiego, czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa myślenia o pomyślnej przyszłości.   Cel operacyjny 3.2 Usprawnianie i rozwój Regionalnego Systemu Innowacji, czyli potrzeba wzmocnienia istniejącego fundamentu dla przepływu i wykorzystania wiedzy.   Cel operacyjny 3.3 Tworzenie sprzyjających warunków dla przedsiębiorczości, w tym przede wszystkim sektora MSP, czyli dla podmiotów które finalnie decydują o innowacyjności.   Cel strategiczny 5 – Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.   Cel operacyjny 5.1 Rozwój usług publicznych.   Cel operacyjny 5.3 Rozwój funkcji pozarolniczych.   Cel strategiczny 6 – Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.   Cel operacyjny 6.4 Ochrona cennych zasobów przyrodniczych.</p> <p>Strategia Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2020:</p>

¹² Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmienionej formie.

Cel strategiczny I – Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych.
 Priorytet 2 Przeciwdziałanie bezrobociu, aktywizacja rynku pracy i wzrost kompetencji zawodowych mieszkańców powiatu.

Cel strategiczny II – Ochrona i racjonalne wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i dóbr kultury.
 Priorytet 2 Ochrona i optymalne wykorzystanie dóbr kultury.
 Priorytet 3 Rozwój turystyki oraz tworzenie i modernizacja infrastruktury kulturowej i turystycznej.

Cel strategiczny III – Rozwój gospodarczy oraz rozwój infrastruktury technicznej i społecznej.
 Priorytet 4 Rozwój sektora MSP.
 Priorytet 5 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

Strategia Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2014–2020 (projekt z dnia 31.03.2015)

Cel strategiczny I – Wyzwalanie inicjatyw w zakresie przedsiębiorczości jako podstawy stabilizacji i rozwoju gospodarczego powiatu oraz przeciwdziałanie bezrobociu.

Cel operacyjny I.2 Rozwój działalności gospodarczej w różnych formach organizacyjnych i prawnych, w tym w partnerstwie publiczno-prywatnym oraz w formie podmiotów ekonomii społecznej. Szkolenie pracowników administracji i pedagogów.

Cel operacyjny I.5 Inwestycje w oparciu o fundusze unijne na rozwój i nowe technologie, w tym na produkcję energii odnawialnej.

Cel strategiczny V – Rozwój nauki i oświaty, upowszechnianie sportu i zdrowego trybu życia. Troska o zachowanie dóbr kultury.

Cel operacyjny V.3 Wspieranie działalności związków sportowych oraz klubów, organizowanie rozgrywek i festynów oraz innych imprez o charakterze masowym.

Cel operacyjny V.5 Działania zmierzające do zachowania dóbr kultury, zapobieganie dewastacji zabytków i pomników przyrody. Prowadzenie działalności edukacyjnych i promocyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego.

Cel operacyjny V.7 Remont i konserwacja zabytków oraz tworzenie produktów turystycznych.

Cel strategiczny VI – Poprawa bezpieczeństwa obywateli, przeciwdziałanie zagrożeniom.

Cel operacyjny VI.5 Program profilaktyki wśród dzieci i młodzieży dotyczący: bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zagrożeń nałogami i przestępczością.

Cel strategiczny VII Rozwój powiatu poprzez kontakty krajowe i zagraniczne. Promocja sztandarowych produktów turystycznych i dóbr kultury.

Cel operacyjny VII.1 Wprowadzanie innowacyjnych metod dla pobudzenia aktywności gospodarczej i społecznej w kontaktach międzyregionalnych i międzynarodowych z wykorzystaniem programów krajowych i Unii Europejskiej.

Cel operacyjny VII.2 Nawiązanie kontaktów gospodarczych i kulturalnych z innymi regionami w kraju i za granicą za pośrednictwem organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń.

Cel operacyjny VII.3 Tworzenie płaszczyzn integracji i współpracy między głównymi aktorami rynku lokalnego a potencjalnymi odbiorcami oferowanych towarów i usług. Rozbudowa bazy turystycznej i rekreacyjnej.

Cel operacyjny VII.4 Promocja powiatu, jako ważna dziedzina życia gospodarczego. Tworzenie zespołów wykwalifikowanych osób dla realizacji projektów i pozyskiwaniu funduszy promocyjnych.

Cel operacyjny VII.5 Tworzenie markowych produktów turystycznych oraz ochrona przed likwidacją dotychczasowego dorobku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów podanych w tabeli

Ponadto Cel ogólny 1 *Białe Ługi silne zasobami obszaru i pasjami mieszkańców* poprzez swoje przedsięwzięcia wpisuje się w regionalne inteligentne specjalizacje województwa świętokrzyskiego, co przedstawia tabela 15.

Tabela 13 Matryca zależności między celami LSR a inteligentnymi specjalizacjami województwa świętokrzyskiego

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Inteligentne specjalizacje				Specjalizacje horyzontalne		
		Zasobooszczędne budownictwo	Sektor metalowo-odlewniczy	Turystyka zdrowotna i prozdrowotna	Nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze	ICT – technologie informacyjno-komunikacyjne	Branża targowo-kongresowa	Zrównoważony rozwój energetyczny
LGD Białe Ługi silne zasobami obszaru i pasjami mieszkańców	Turystyczne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego	–	–	X	X	–	–	–
	Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców	–	–	X	X	–	–	–
	Wsparcie realizacji pasji mieszkańców i turystów	–	–	X	–	–	–	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014–2020+ (styczeń 2014)

X. Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja są narzędziami służącymi do weryfikacji poprawności realizacji LSR. Z racji partycypacyjnego charakteru Strategii zasady i procedury monitorowania i ewaluacji poddane zostały konsultacjom społecznym. Wstępny zarys ustalony został przez pracowników LGD oraz Zespół ds. LSR. Wypracowany materiał poddano dyskusji na wywiadzie z przedstawicielami sektora gospodarczego, a następnie umieszczono na stronie internetowej wraz z formularzem zgłaszania uwag. Zagadnienie monitoringu i ewaluacji omawiano również za pośrednictwem komunikatora na portalu społecznościowym.

Celem monitoringu jest kontrola rzeczowej realizacji LSR polegającej na analizie stopnia osiągnięcia wskaźników, stopnia realizacji budżetu, zgodności ogłaszania konkursów oraz oceny pracy pracowników. Monitoring realizacji LSR będzie uwidaczniał konieczność wprowadzania zmian i modyfikacji. Dane pozyskiwane w ramach monitoringu są podstawą do przeprowadzenia badania ewaluacyjnego. W tabeli 16 przedstawione zostały elementy jakie będą analizowane i oceniane w trakcie wdrażania LSR, źródła danych z metodami ich zbierania.

Tabela 14 Elementy podlegające monitoringowi

Elementy podlegające monitorowaniu	Badane aspekty	Źródła danych
Funkcjonowanie LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja szkoleń dla pracowników LGD • Realizacja szkoleń dla organów LGD • Efektywność doradztwa w biurze LGD • Liczba porad i charakter doradztwa świadczonego w biurze LGD, • Ocena świadczonego doradztwa • Częstotliwość i regularność spotkań organów LGD, • Frekwencja na spotkaniach organów LGD 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD • Badania ankietowe: <ul style="list-style-type: none"> ○ osoby korzystające z doradztwa, ○ osoby uczestniczące w spotkaniach szkoleniach, imprezach organizowanych przez LGD
Realizacja planu działania	<ul style="list-style-type: none"> • Przestrzeganie przyjętych procedur 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD
Realizacja LSR	<ul style="list-style-type: none"> • Stopień osiągnięcia założonych wartości wskaźników (rezultatów i produktów) • Realizacja działań skierowanych do grupy defarowyzowanej, • Ocena skuteczności stosowanych kryteriów wyboru • Stopień wykorzystania funduszy • Wysokość zakontraktowanych środków 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD • Ankieta monitorująca dla beneficjentów i grantobiorców • Dane zebrane z prowadzonych konkursów
Realizacja planu komunikacyjnego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba i charakter działań promocyjnych podjętych przez LGD, • Liczba i charakter uczestnictwa w działaniach zewnętrznych wobec LGD (w tym wydarzeniach lokalnych i ponadlokalnych) • Realizacja wskaźników planu komunikacyjnego • Efektywność działań komunikacyjnych • Stopień rozpoznawalności LGD wśród mieszkańców obszaru 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane własne LGD • Statystyki stron internetowych i kanałów w mediach społecznościowych oraz statystyki innych wykorzystywanych w planie komunikacyjnym narzędzi komunikacyjnych (np. ulotki, gazety, radio) • Badania ankietowe osób uczestniczących w spotkaniach szkoleniach, imprezach organizowanych przez LGD

Ocenie efektów realizacji LSR służyć będzie **badanie ewaluacyjne**, którego celem jest odpowiedź na pytanie, czy założone cele zostały osiągnięte poprzez wdrażanie Strategii. Ewaluacja jest niezbędna do sprawnego funkcjonowania LSR oraz reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego. Kluczowe kwestie odnośnie kryteriów ewaluacji to:

1. Trafność: stopień, w jakim przyjęte cele, przedsięwzięcia i sposób funkcjonowania LGD odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym realizacją LSR i realnym potrzebom odbiorców działań
2. Spójność: stopień spójności LSR z innymi dokumentami programowymi i strategiami obejmującymi obszar realizacji LSR
3. Efektywność: stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów
4. Skuteczność: stopień osiągnięcia zdefiniowanych celów i przedsięwzięć
5. Użyteczność: stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji
6. Trwałość: ocena możliwości i stopnia utrzymania się efektów i wpływu działań po zakończeniu ich realizacji.

W tabeli 17 przedstawiono elementy, które podlegać będą analizie i ocenie w ramach ewaluacji, wskazani zostali wykonawcy i źródła danych z metodami ich zbierania oraz czas dokonywania pomiaru.

Tabela 15 Elementy podlegające ewaluacji

	Źródła danych i techniki ich pozyskania	Termin realizacji	Efekt realizacji
Mid-term	Analiza danych zastanych Wywiady eksperckie Badanie ankietowe na losowo dobranej próbie mieszkańców obszaru LGD (realizowane przez biuro LGD za pomocą ankiety dostarczonej przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny)	2019	Włączenie mieszkańców w proces ewaluacji LSR. Kompleksowa ocena dokumentu strategicznego. Opisanie i ocena zmian w społeczności lokalnej osiągniętych dzięki wdrażaniu LSR. Identyfikacja ewentualnych istotnych zmian w społeczności lokalnej rodzących potrzebę zmian zapisów LSR. Sformułowanie rekomendacji dotyczących funkcjonowania LGD oraz dalszych działań związanych z wdrażaniem LSR. Sformułowanie rekomendacji odnośnie ewentualnych zmian zapisów LSR, regulaminów lub procedur stosowanych w LGD.
Ex-post	Analiza danych zastanych Wywiady eksperckie, Badanie ankietowe na losowo dobranej próbie mieszkańców obszaru LGD (realizowane przez biuro LGD za pomocą ankiety dostarczonej przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny), Badanie ankietowe wnioskodawców	Po roku 2020	Włączenie mieszkańców w proces ewaluacji LSR. Kompleksowa ocena dokumentu strategicznego. Ocena wszystkich aspektów funkcjonowania LGD oraz działań podjętych w ramach aktywizacji. Opisanie i ocena zmian w społeczności lokalnej osiągniętych dzięki wdrażaniu LSR. Sformułowanie rekomendacji dotyczących przyszłego sposobu funkcjonowania LGD.

Ewaluacja on-going	Warsztaty refleksyjne za każdy rok realizowane na początku kolejnego roku kalendarzowego na podstawie zbieranych na bieżąco danych opracowanych w formie prezentacji pracownika biura lub podmiot zewnętrzny.	Do końca lutego każdego roku wdrażania LSR	Włączenie mieszkańców w proces ewaluacji LSR. Ocena wdrażania dokumentu strategicznego. Ocena aspektów funkcjonowania LGD oraz działań podjętych w ramach aktywizacji. Opisanie i ocena zmian w społeczności lokalnej osiągniętych dzięki wdrażaniu LSR. Sformułowanie rekomendacji dotyczących przyszłego sposobu funkcjonowania LGD.
--------------------	---	--	--

Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację LSR będzie Zarząd LGD. Do zadań Zarządu należeć będzie akceptacja wszystkich raportów wynikających z monitoringu. W zależności od rodzaju potrzebnych zmian do wprowadzenia w LSR oraz w działalności LGD, wynikających z przeprowadzonych ewaluacji, zajmować się tym będzie Rada LGD bądź Walne Zebranie Członków.

Monitoring i ewaluacja przeprowadzane będą zgodnie z *Procedurą monitoringu i ewaluacji* stanowiącą załącznik nr 2 do LSR, służyć będą do okresowej oceny i ewentualnej aktualizacji zapisów dokumentu, zgodnie ze zmieniającymi się warunkami społeczno-gospodarczymi i zdiagnozowanymi potrzebami społeczności lokalnej.

XI. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest konieczne dla dokumentów wymienionych w art. 46 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 z późn. zm.). Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność nie jest dokumentem o charakterze gminnym. Dodatkowo zakres działania LSR dotyczy kilku dziedzin obejmujących turystykę, rozwój społeczności lokalnej oraz wsparcie przedsiębiorczości. Dokument LSR nie wpisuje się w art. 46 ust. 2 i 3 ww. ustawy, ponieważ realizacja założeń projektu dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000. Zadania zaplanowane w dokumencie obejmować będą obszary zabudowane i nie będą realizowane na obszarach Natura 2000.

W świetle zapisów art. 47 i 57 ww. ustawy, zwrócono się z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu LSR. Przy opracowywaniu uzgodnienia posłużono się uwarunkowaniami zawartymi w art. 49.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach w nadesłanym piśmie z dnia 27 listopada 2015 r., znak: WPN-II.410.213.2015.MK wydał decyzję o braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedłożonego dokumentu. W uzasadnieniu podano, iż Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność charakteryzuje się dużym stopniem ogólności, określa cele

i kierunki rozwoju, nie przesądza jednak o lokalizacji poszczególnych operacji i nie precyzuje konkretnych rozwiązań technicznych stosowanych przy ich realizacji. Podkreślono, że realizowane operacje będą mieć charakter lokalny i obejmować będą tereny zabudowane. Nie przewiduje się zatem znaczącego oddziaływania na formy ochrony, w tym na obszary Natura 2000, występujące na terenie gmin tworzących LGD oraz zdrowie i życie ludzi. Ponadto Strategia nie wyznacza ram dla realizacji przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym, wymienionych w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. z 2010 r. Nr 213 poz. 1397 z późn. zm.).

Realizowane inwestycje powinny być poprzedzone szczegółowym rozpoznaniem uwarunkowań lokalnych w zakresie spełnienia wymogów ochrony środowiska i ochrony przyrody. W przypadku stwierdzenia występowania chronionych gatunków w rejonie prowadzenia prac, przed ich rozpoczęciem, może być konieczne uzyskanie zezwolenia, o którym mowa w art. 56 *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.).

Uzyskanie uzgodnienia o braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisku nie zwalania z przeprowadzenia procedur dotyczących oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko i/lub obszar Natura 2000, zgodnie z przepisami *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* oraz *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody*, jeżeli taka konieczność wyniknie na etapie konkretyzowania działań inwestycyjnych.

Spis rysunków

Rysunek 1 Obszar Działania LGD "Białe Ługi"	4
---	---

Spis tabel

Tabela 1 Podstawowe dane na temat gmin tworzących LGD „Białe Ługi”	3
Tabela 2 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	7
Tabela 3 Metody partycypacji wykorzystane w pracach nad LSR w poszczególnych etapach.....	9
Tabela 4 Dane na temat ludności obszaru LGD na dzień 31.12.2013 r.....	11
Tabela 5 Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu kieleckiego, powiatu staszowskiego i LGD w 2009 i 2014 r.	13
Tabela 6 Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu kieleckiego, powiatu staszowskiego i obszaru LGD w 2009 i 2013 r.....	17
Tabela 7 Zestawienie zabytków nieruchomości obszaru LGD wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa	18
Tabela 8 Analiza SWOT obszaru LGD	25
Tabela 9 Matryca celów i przedsięwzięć	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 10 Przedsięwzięcia oraz typy operacji możliwe do realizacji w ramach LSR	36
Tabela 11 Wskaźniki przypisane do celów ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięć	42
Tabela 12 Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.....	46
Tabela 13 Realizacja wskaźników produktu i rezultatu w ramach kosztów bieżących LGD	51
Tabela 14 Zgodność celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi.....	59
Tabela 15 Matryca zależności między celami LSR a inteligentnymi specjalizacjami województwa świętokrzyskiego	61
Tabela 16 Elementy podlegające monitoringowi.....	62
Tabela 17 Elementy podlegające ewaluacji	63

Spis wykresów

Wykres 1 Przyrost naturalny i saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców obszaru LGD w latach 2009–2014	12
Wykres 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2014 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu kieleckiego, powiatu staszowskiego i LGD.....	12
Wykres 3 Dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca na obszarze LGD – porównanie dla Polski, województwa świętokrzyskiego oraz obszaru LGD w 2013 r.	15
Wykres 4 Liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym – porównanie dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu kieleckiego i powiatu staszowskiego oraz obszaru LGD w 2013 i 2014 r.	16

Bibliografia

1. *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* – przyjęty przez Komisję Europejską 12.12.2014 r.
2. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1570).
3. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006* (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013).
4. *Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014–2020+* (styczeń 2014).
5. *Strategia Rozwoju Powiatu Kieleckiego do roku 2020.*
6. *Strategia Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2014–2020.*
7. *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*, Kielce 2013.
8. *Strona internetowa Ministerstwa Finansów*, mf.gov.pl.
9. *Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa*, nid.pl.
10. *Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach*, kielce.rdos.gov.pl.
11. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. z 2015 r. poz. 378).
12. *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. z 2015 r. poz. 349).

Załączniki

- Załącznik 1 *Procedura aktualizacji LSR*
- Załącznik 2 *Procedura monitoringu i ewaluacji*
- Załącznik 3 *Plan działania*
- Załącznik 4 *Budżet*
- Załącznik 5 *Plan komunikacji*

Załącznik 1 Procedura aktualizacji

§1

Aktualizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zwanej dalej LSR, może nastąpić w związku z:

1. zmianą danych dotyczących obszaru LSR;
2. zmianą przepisów dotyczących LSR;
3. potrzebą zastosowania zaleceń z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji LSR/LGD;
4. wystąpieniem innych, nieprzewidzianych okoliczności nie wymienionych w pkt 1–3.

§2

Aktualizacja LSR może nastąpić na wniosek:

1. Rady LGD;
2. Komisji Rewizyjnej LGD;
3. Zarządu LGD;
4. grupy liczącej powyżej 10% wszystkich członków LGD.

§3

Organem LGD uprawnionym do aktualizacji LSR jest Zarząd LGD, chyba że dokonało delegowania tych uprawnień na inny organ LGD.

§4

Wniosek o aktualizację LSR składa się do Zarządu LGD.

§5

W terminie 30 dni Zarząd LGD przyjmuje stanowisko w sprawie zgłoszonego wniosku o aktualizację LSR oraz określa zakres i harmonogram dalszych działań.

§6

Projekt zmiany LSR musi zostać poddany konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie zmienianych części LSR wraz z uzasadnieniem oraz formularzem zgłaszania uwag na stronie internetowej LGD na co najmniej 14 dni.

§7

Zarząd po zakończeniu konsultacji społecznych poddaje analizie zgłoszone formularze i podejmuje decyzje o uwzględnieniu bądź odrzuceniu uwag.

Załącznik 2 Procedura monitoringu i ewaluacji

§1 Wprowadzenie

Warunkiem efektywnego wdrażania Strategii jest stworzenie procedur, które umożliwią obserwację efektów realizacji Strategii oraz pozwolą na ich ewentualną korektę. Prowadzenie takich działań umożliwi efektywne planowanie, okresową ocenę i aktualizację zapisów dokumentu, zgodnie ze zmieniającymi się warunkami społeczno-gospodarczymi i zdiagnozowanymi potrzebami społeczności lokalnej. Dokument obejmuje działania związane z bieżącym monitorowaniem realizacji Strategii oraz jej okresową ewaluacją.

§2 Definicje i skróty

W celu określenia zakresu prowadzonych badań, przyjęto następujące skróty i definicje:

- a. **Ewaluacja** – to obiektywna ocena działań na wszystkich etapach prac. Powinna dostarczać rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Ewaluacja to działanie prowadzone okresowo. Ewaluacja ma służyć do weryfikacji sposobu wdrażania LSR.
- b. **Monitoring** – to regularne jakościowe i ilościowe pomiary lub obserwacje zjawisk. Zgromadzone dane umożliwiają podjęcie działań w kierunku osiągnięcia założonych celów. Monitoring to działanie bieżące, uwzględnione w zapisach Strategii, pozwalające ją realizować.
- c. **Procedura** – określona reguła postępowania.
- d. **Raport z ewaluacji Strategii** – Raport z ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- e. **Raport z monitoringu Strategii** – Raport z monitoringu Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- f. **Strategia** – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.
- g. **Strona internetowa** – strona internetowa Lokalnej Grupy Działania.

§3 Opis procedury monitoringu

1. Monitoring LSR prowadzony jest na bieżąco.
2. Organem uprawnionym do realizacji procedury monitoringu jest Zarząd LGD, chyba że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników Biura Zarządu.
3. Monitoring przeprowadza się na podstawie: ankiet monitorujących dla beneficjentów, anonimowych badań ankietowych, rejestrów danych prowadzonych przez LGD, w tym rejestrów ogłoszonych konkursów, statystyk stron internetowych i kanałów w mediach społecznościowych oraz statystyk innych wykorzystywanych w planie komunikacyjnym narzędzi komunikacyjnych.
4. Monitoring obejmuje:
  - a. Zebranie danych na temat: funkcjonowania LGD, realizacji planu działania, realizacji LSR, oraz realizacji Planu komunikacji.
  - b. Ocenę zebranych informacji w stosunku do założonych wartości.
  - c. Opracowanie Raportów z monitoringu Strategii w okresie rocznym, zawierających podsumowanie danych wraz z wygenerowanymi wnioskami dotyczącymi wpływu podejmowanych działań na realizację założeń Strategii.
5. Monitoring prowadzony będzie w oparciu o następujące zasady: cykliczność obserwacji, ujednoczenie metod pomiaru i obserwacji, unifikacja interpretacji wyników.

§4 Opis procedury ewaluacji

1. Organem uprawnionym do realizacji procedury ewaluacji jest Zarząd LGD, chyba że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników Biura Zarządu.
2. Do skoordynowania i wykonania prac związanych z ewaluacją Strategii powołuje się Zespół ds. Ewaluacji Strategii, liczący co najmniej 3 osoby. Zarząd wskaże Przewodniczącego Zespołu, który kierować będzie jego pracami.
3. Zarząd LGD może zlecić wykonanie ewaluacji podmiotom zewnętrznym. Przy czym w przypadku ewaluacji on-going zadania zlecone podmiotom zewnętrznym mogą mieć jedynie charakter pomocniczy do zadań realizowanych samodzielnie przez LGD.
4. Ewaluacja będzie prowadzona:

- a. Do końca lutego każdego roku wdrażania LSR - Ewaluacja on-going (warsztaty refleksyjne za każdy rok realizowane na początku kolejnego roku kalendarzowego na podstawie zbieranych na bieżąco danych opracowanych w formie prezentacji pracownika biura lub podmiot zewnętrzny);
  - b. W roku 2019 – Mid-term (analiza danych zastanych, wywiady eksperckie, badanie ankietowe na losowo dobranej próbie mieszkańców obszaru LGD (realizowane przez biuro LGD za pomocą ankiety dostarczonej przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny));
  - c. Po roku 2020 - Ex-post (analiza danych zastanych, wywiady eksperckie, badanie ankietowe na losowo dobranej próbie mieszkańców obszaru LGD (realizowane przez biuro LGD za pomocą ankiety dostarczonej przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny), badanie ankietowe wnioskodawców).
5. Ewaluację przeprowadza się w oparciu o: badania ankietowe, wywiady eksperckie (grupowe/indywidualne), rejestry danych LGD, dane własne LGD.
  6. Raport z ewaluacji Strategii obejmuje przede wszystkim:
    - a. Ocenę funkcjonowania LGD, w tym: działalność organów LGD i działalność biura LGD, sprawność przeprowadzania naborów, wizerunek LGD wśród mieszkańców obszaru, działalność informacyjną, promocyjną oraz edukacyjną, procedury związane z wyborem przedsięwzięć oraz kompetencje pracowników.
    - b. Ocenę stopnia wdrażania celów LSR, w tym stopnia osiągnięcia wskaźników.
    - c. Podsumowanie działalności LGD w badanym okresie, wnioski i rekomendacje.
  7. Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o kryteria ewaluacji, tj.: trafności, spójności, efektywności, skuteczności, trwałości, użyteczności.
  8. Zatwierdzenia Raportu z ewaluacji Strategii dokonuje się uchwałą Walnego Zebrania Członków.

Załącznik 3 Plan działania

Tabela Plan działania

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016–2018			2019–2021			2022–2023			RAZEM 2016–2023		Program	Poddziała -nie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
<i>Cel szczegółowy 1.1 Turystyczne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego</i>														
1.1.1 Inwentaryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego obszaru LGD oraz określenie możliwości ich wykorzystania	Liczba przeprowadzonych inwentaryzacji	1 szt.	100	50 000	-	-	-	-	-	-	1 szt.	50 000	PROW	Realizacja LSR
1.1.2 Infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i/lub kulturowa wykorzystująca zasoby obszaru LGD	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury	16 szt.	100	2 096 368,27	-	-	-	-	-	-	16 szt.	2 096 368,27	PROW	Realizacja LSR
1.1.3 Tworzenie lub rozwój działalności turystycznych i kulturalno-rozrywkowych wykorzystujących zasoby kulturowe i/lub naturalne obszaru LGD	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	2 szt.	28	409 392,00	5 szt.	72	1 225 347,38	-	-	-	7 szt.	1 634 739,38	PROW	Realizacja LSR
1.1.4 Organizacja wydarzeń kulturalnych na obszarze LGD z wykorzystaniem zasobów obszaru	Liczba wydarzeń	10 szt.	100	283 008,60	-	-	-	-	-	-	10 szt.	283 008,60	PROW	Realizacja LSR

1.1.5 Rozwój kompetencji osób/pracowników sektora turystycznego	Liczba wydarzeń	5 szt.	100	49 952,92	-	-	-	-	-	-	5 szt.	49 952,92	PROW	Realizacja LSR
1.1.6 Rozwój i promocja obszaru z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego i/lub naturalnego LGD	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	-	-	-	-	-	-	15 szt.	100	300 000	15 szt.	300 000	PROW	Realizacja LSR
1.1.7 Czas na Świętokrzyskie – działania marketingowe	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1 szt.	100	50 000	-	-	-	-	-	-	1 szt.	50 000	PROW	Współpraca
1.1.8 Udział LGD w targach.	Liczba wydarzeń	3 szt.	60	12 000	1 szt.	80	4 000	1 szt.	100	4 000	5 szt.	20 000	PROW	Aktywizacja
1.1.9 Wydawnictwa promocyjne LGD	Liczba wydarzeń	2 szt.	40	8 000	3 szt.	100	12 000	-	-	-	5 szt.	20 000	PROW	Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.1				2 958 721,79			1 241 347,38			304 000		4 504 069,17		
<i>Cel szczegółowy 1.2 Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców</i>														
1.2.1 Powstanie nowych podmiotów gospodarczych	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	13 szt.	43	650 000	-	-	-	17 szt.	100	935 000	30 szt.	1 585 000	PROW	Realizacja LSR
1.2.2 Wydarzenia integrujące branże mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, kultura, rekreacja i rozrywka, handel	Liczba wydarzeń.	-	-	-	5 szt.	100	50 000	-	-	-	5 szt.	50 000	PROW	Realizacja LSR

hurtowy i detaliczny, działalność organizacji członkowskich)														
1.2.3 Rozwój działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	8 szt.	100	1 678 554,00	-	-	-	-	-	-	8 szt.	1678 554,00	PROW	Realizacja LSR
1.2.4 Podniesienie wiedzy mieszkańców o prowadzeniu działalności gospodarczej	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	4 szt.	40	8 000	6 szt.	100	12 000	-	-	-	10 szt.	20 000	PROW	Aktywizacja
1.2.5 Kreator przedsiębiorczości	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	-	-	-	1 szt.	100	377 500	-	-	-	1 szt.	377 500	PROW	Współpraca
1.2.6 Powstanie nowych podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby do 35. roku życia	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	5 szt.	100	500 000	-	-	-	-	-	-	5 szt.	500 000	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.2				2 836 554			439 500			935 000		4 211 054		
<i>Cel szczegółowy 1.3 Wsparcie realizacji pasji mieszkańców i turystów</i>														
1.3.1 Rozwijanie pasji mieszkańców – wyjazd studyjny	Liczba wydarzeń	-	-	-	1 szt.	100	50 000	-	-	-	1 szt.	50 000	PROW	Realizacja LSR
1.3.2 Integracja mieszkańców – łączymy	Liczba wydarzeń	-	-	-	3 szt.	100	50 000	-	-	-	3 szt.	50 000	PROW	Realizacja LSR

ludzi z pasją														
1.3.3 Wydarzenia promujące zdrowy styl życia mieszkańców i turystów – prozdrowotność	Liczba wydarzeń	15 szt.	100	295 844,00	-	-	-	-	-	-	15 szt.	295 844,00	PROW	Realizacja LSR
1.3.4 Działania promujące pasje mieszkańców	Liczba wydarzeń	-	-	-	25 szt.	100	300 000	-	-	-	25 szt.	300 000	PROW	Realizacja LSR
1.3.5 Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańcom	Liczba godzin zagospodarowanych zajęciami	3000 szt.	100	299 869,83	-	-	-	-	-	-	3000 szt.	299 869,83	PROW	Realizacja LSR
1.3.6 Informowanie mieszkańców o potencjale i wydarzeniach na obszarze LGD	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	5 szt.	50	15 000	4 szt.	90	12 000	1 szt.	100	3000	10 szt.	30 000	PROW	Aktywizacja
1.3.7 Ekologia i ekoturystyka - promocja i wsparcie działań pozytywnie wpływających na ochronę środowiska oraz przeciwdziałających zmianom klimatu	Liczba wydarzeń	10 szt.	100	261 663,00	-	-	-	-	-	-	10 szt.	261 663,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.3				872 376,83			412 000			3 000		1 287 376,83		
Razem cel ogólny				6 667 652,62			2 092 847,38			1 242 000		10 002 500		
Razem LSR				6 667 652,62			2 092 847,38			1 242 000		10 002 500		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
												5 398 293,38	56,91 %	

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 4 Budżet LSR

Tabela Budżet

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					Razem EFSI
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	9 485 000					9 485 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	427 500					427 500
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 857 500					1 857 500
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	90 000					90 000
Razem	11 860 000					11 860 000

Źródło: Opracowanie własne

Tabela Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014–2020

Źródło: Opracowanie własne

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	5 459 454,00	3 120 546,00		8 580 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	575 851,50		329 148,50	905 000,00
Razem	6 035 305,50	3 120 546,00	329 148,50	9 485 000,00

Załącznik 5 Plan komunikacji

Tabela Plan komunikacji

Cel działań komunikacyjnych	Działania i środki przekazu Sposób dotarcia do grupy docelowej/defaworyzowanej	Grupa docelowa/ defaworyzowana działań komunikacyjnych	Efekty działań komunikacyjnych
Poinformowanie o rozpoczęciu realizacji LSR, planowanych działaniach i możliwościach dofinansowania	<ul style="list-style-type: none"> - Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej oraz w sołectwach na obszarze LGD. - Artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Informowanie poprzez bezadresową wysyłkę do gospodarstw domowych oraz podmiotów z obszaru LGD, bezpłatny biuletyn w formie papierowej i elektronicznej. - Kontakt z grupami docelowymi za pośrednictwem profilu LGD na portalu społecznościowym, poprzez możliwość kontaktu online na stronie internetowej, rozmowy telefoniczne. - Otwarte spotkanie informacyjne na obszarze LGD. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej. - Informowanie poprzez ogłoszenia parafialne. 	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 35. roku życia.	<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost wiedzy grup docelowych na temat założeń LSR, - wzrost wiedzy grup docelowych na temat możliwości pozyskania środków na realizację projektów, przygotowanie się do ogłaszanych konkursów.
Podsumowanie dotychczas zrealizowanych działań oraz przedstawienie działań planowanych	<ul style="list-style-type: none"> - Artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Informowanie poprzez bezpłatny biuletyn w formie papierowej i elektronicznej. - Kontakt z grupami docelowymi za pośrednictwem, poprzez możliwość kontaktu online na stronie internetowej, rozmowy telefoniczne. - Spotkanie dla grupy defaworyzowanej. - Informowanie poprzez ogłoszenia parafialne. 	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 35. roku życia.	<ul style="list-style-type: none"> - Podnoszenie wiedzy w zakresie realizacji projektów oraz planowanych dalszych działań, - poprawa funkcjonowania LGD dzięki informacjom zwrotnym, - kontrola, sprawniejsze i efektywniejsze, adekwatne do potrzeb grup docelowych, w tym defaworyzowanej, wdrażanie LSR poprzez uzyskanie informacji zwrotnych, - dostosowanie do potrzeb prowadzenie działań informacyjnych.

Podsumowanie realizacji LSR	<ul style="list-style-type: none"> - Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej. - Artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Informowanie poprzez bezpłatny biuletyn w formie papierowej i elektronicznej. - Spotkanie informacyjne otwarte na obszarze LGD. 	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 35. roku życia.	<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost świadomości grup docelowych na temat wdrożonej LSR, - poznanie opinii wszystkich grup na temat poprawnej realizacji LSR oraz działalności LGD.
Poinformowanie o planowanym konkursie	<ul style="list-style-type: none"> - Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej. - Artykuły na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. - Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie LGD. - Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD. - Kontakt z grupami docelowymi poprzez rozmowy telefoniczne. 	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 35. roku życia.	<ul style="list-style-type: none"> - Przygotowanie grup docelowych, w tym defaworyzowanej do realizacji planowanych operacji, - przygotowanie LGD do efektywniejszego planowania kolejnych konkursów i prowadzenia niezbędnych działań informacyjno-edukacyjnych, - zweryfikowanie stosowanych metod komunikacji.
Poinformowanie o wynikach konkursu	<ul style="list-style-type: none"> - Informacja na stronie internetowej LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. 	Wnioskodawcy, mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), grupa defaworyzowana – osoby do 35. roku życia.	<ul style="list-style-type: none"> - Przygotowanie grup docelowych, w tym defaworyzowanej, do realizacji planowanych operacji, - przygotowanie LGD do efektywniejszego planowania kolejnych konkursów i prowadzenia niezbędnych działań informacyjno-edukacyjnych, - zweryfikowanie stosowanych metod komunikacji.

<p>Poinformowanie o planowanych i dokonanych zmianach</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Informacja na stronie internetowej LGD, stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD, profilu LGD na portalu społecznościowym. 	<p>Mieszkańcy, przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych (działacze społeczni), studenci i absolwenci do 29. roku życia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Aktualizacja dokumentu dostosowana do potrzeb grup docelowych, - poznanie aktualnych potrzeb i problemów, - dostosowanie elementów LSR do bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej grup docelowych.
---	--	---	---

Źródło: Opracowanie własne

Tabela Metody komunikacji planowane do wykonania na różnych etapach wdrażania LSR

Metody komunikacji	Osiągany wskaźnik	ETAP/cel/budżet/wartość wskaźnika					
		2016 – Rozpoczęcie realizacji LSR	Raz w roku w latach 2017–2022	2022–2023 Zakończenie realizacji LSR	Przed każdym konkursem	Po każdym konkursie	Przy zmianie zapisów LSR i dokumentów powiązanych
Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji użyteczności publicznej	Liczba instytucji, w których umieszczono ogłoszenie	28		14	14	-	-
Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w sołectwach obszaru LGD	Liczba sołectw, w których umieszczono ogłoszenie	175	-	-	-	-	-
Artykuły na stronie internetowej LGD	Liczba wejść na stronę internetową z artykułem	750	350	750	350	350	350
Artykuły na stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD	Liczba zamieszczonych artykułów	7	7	7	7	-	7
Artykuły na profilu LGD i na portalu społecznościowym	Liczba osób, które zobaczyły artykuł	75	75	75	75	75	75
Wysyłka bezadresowa do gospodarstw domowych i podmiotów z obszaru LGD.	Liczba kampanii wysyłkowych	1	-	-	-	-	-
Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie LGD	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach	-	-	-	75	-	-
Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD	Ilość rozdysponowanych ulotek	-	-	-	2000	-	-
Bezpłatny biuletyn LGD w wersji papierowej i elektronicznej	Liczba wydanych numerów biuletynów	1	12	1	-	-	-
Kontakt poprzez profil LGD na portalu społecznościowym	Liczba osób	75	-	-	-	-	-
Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną.	Liczba osób	35	125	-	20	-	-
Spotkanie dla grup defaworyzowanych określonych w LSR	Liczba spotkań	1	1	-	-	-	-
Ogłoszenia parafialne	Liczba parafii	31	31	-	-	-	-
Spotkanie informacyjne otwarte na obszarze LGD	Liczba spotkań	1	-	1			
RAZEM budżet działań komunikacyjnych (zł)							101 800,00

Źródło: Opracowanie własne